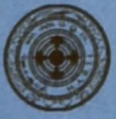

PR 6767

HARTI

කිතුල් කර්මාන්තයේ වර්තමාන තත්ත්වය හා විභවතා පිළිබඳ අධ්‍යයනය

ඉන්දිකා පතිරණ
එම්. ඩී. සුසිලා ලුර්දු

හෙක්ටර් කොඩ්ඩකඩුව ගොවි කටයුතු පර්යේෂණ හා පුහුණු කිරීමේ ආයතනය

කිතුල් කර්මාන්තයේ වර්තමාන තත්ත්වය හා විභවතා පිළිබඳ අධ්‍යයනය

ඉන්දිකා පතිරණ
එම්.ඩී.සුසිලා ලුරුදු

පර්යේෂණ වාර්තා අංක: 59

හෙක්ටර් කොබ්බෑකඩුව ගොවිකටයුතු පර්යේෂණ හා පුහුණු කිරීමේ ආයතනය
114, විජේරාම මාවත,
කොළඹ 07

ප්‍රථම මුද්‍රණය : 2014

© හෙක්ටර් කොබ්බෑකඩුව ගොවිකටයුතු පර්යේෂණ හා පුහුණු කිරීමේ ආයතනය

සියලුම හිමිකම් ඇවිරිණි.

ISBN :978-955-612-177-3

පරිගණකගත කිරීම	:	එන්.ඒ. කාංචනා සඳමාලී
පරිගණක පිටු සැකසුම හා පිට කවරය නිර්මාණය	:	ඒ.පී. උදේනි කරුණාරත්න

පෙරවදන

කිතුල් ශාකය දකුණු ආසියානු කලාපයේ රටවල් බොහොමයක දැකිය හැකි වුවත් ඒ ආශ්‍රිතව කර්මාන්තයක් දැකගත හැකි වන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ පමණක් වීම විශේෂත්වයකි. එමෙන්ම කිතුල් කර්මාන්තය ග්‍රාමීය කර්මාන්තයක් වශයෙන් සංවර්ධනය කිරීම උදෙසා රාජ්‍ය අංශය විශාල වශයෙන් මැදිහත් වී සිටින අතර ඒ වෙනුවෙන් විශාල මුදලක් ද වෙන්කොට ඇත. එහෙත් වර්තමානයේ කිතුල් කර්මාන්තය ග්‍රාමීය කර්මාන්තයක් වශයෙන් හෝ ස්වයං රැකියා අවස්ථාවක් වශයෙන් හෝ ව්‍යාප්ත නොවීම පිළිබඳව වූ ගැටලුව මෙම පර්යේෂණය තුළින් අධ්‍යයනය කර ඇත.

සම්ප්‍රදායික ලෙස මල් මැදීම හා කිතුල් ආශ්‍රිත නිෂ්පාදන ප්‍රාථමික තත්ත්වයේ පැවතීම මෙන්ම කර්මාන්තයේ පවත්නා අසංවිධිත භාවය යනාදී ගැටලු සඳහා යම් යම් පියවර ගෙන ඇත. රජය විසින් වැඩි ඵලදාවක් ලබා දීමට තුඩු දෙන කැස්පර් ක්‍රමය යටතේ මල් මැදීමට කිතුල් කාර්මිකයන් පුහුණු කිරීම හා එම ක්‍රමය භාවිතයට අවශ්‍ය ද්‍රව්‍ය ලබාදීම මෙන් ම ගම්බද කිතුල් කාර්මිකයන් එකතු කර කිතුල් සමිති ගොඩ නැගීම හා ඒවා අවටින් තෙලිජ්ජ එකතු කර අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන සකස් කරන මධ්‍යස්ථාන ලෙස ඒවා ක්‍රියා කරවීමට සැලැස්වීම රජය අනුගමනය කළ පියවර කීපයකි.

ඉහත දැක් වූ ක්‍රියා මාර්ග කොතෙකුත් අනුගමනය කලද ඒ බොහොමයක් සාර්ථකත්වයට පත්වී නොමැති අතර කිතුල් කර්මාන්තය තව දුරටත් එයට ආවේනික සම්ප්‍රදායික ස්වභාවයෙන් පවතිනු දක්නට හැකිය. මෙම අධ්‍යයනය තුළින් කිතුල් කර්මාන්තය දියුණු කිරීම සඳහා අනුගමනය කර ඇති ඉහත දැක්වූ ක්‍රියාමාර්ග අසාර්ථක වීමට හේතූන් මෙන්ම කර්මාන්තය ඉදිරියට ගෙනයාම සඳහා පවතින විභවතාවන් ද පෙන්වා දී ඇත. එමෙන්ම මෙම කර්මාන්තය සංවර්ධනය සඳහා ගතයුතු ක්‍රියාමාර්ග පිළිබඳවද අධ්‍යනයේදී සාකච්චා කර ඇත.

එබැවින් එම කරුණු සම්බන්ධව උනන්දුවක් දක්වන ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින්ට මෙන් ම අනෙකුත් අදාළ පාර්ශවයන්ට ද මෙම පර්යේෂණ වාර්තාව වඩාත් ප්‍රයෝජනවත් වනු ඇත.

ඊ. එම්. අභයරත්න

අධ්‍යක්ෂ

හෙක්ටර් කොබ්බෑකඩුව ගොවිකටයුතු පර්යේෂණ හා පුහුණු කිරීමේ ආයතනය

ස්තූතිය

ශ්‍රී ලංකාව තුළ ග්‍රාමීය කර්මාන්තයක් ලෙසින් සංවර්ධනය කළ හැකි කිතුල් කර්මාන්තය පිළිබඳ වර්තමාන තත්ත්වය හා විභවතා පිළිබඳ පර්යේෂණ අධ්‍යයනය නිම කිරීමෙහි ලා සුවිශේෂී දායකත්වයක් සපයා දෙමින් ඊට මහපෙත් වූ ආයතනයේ අධ්‍යක්ෂ ඊ.එම්.අභයරත්න මහතාට සහ අධ්‍යයනයේ වැදගත්කම හඳුනාගෙන ආරම්භයේ සිට ම සියලු කටයුතු අධීක්ෂණය කරමින් අවසන් පර්යේෂණ වාර්තාව එළිදැක්වීමට අවශ්‍ය නිරන්තර උපදෙස් හා සහයෝගය ලබා දුන් ආයතනයේ අතිරේක අධ්‍යක්ෂ (පර්යේෂණ) ජේ.කේ.එම්.ඩී. චන්ද්‍රසිරි මහතාට ද විශේෂයෙන් ම ස්තූතිවන්ත වෙමු.

මෙම පර්යේෂණ අධ්‍යයනය ආරම්භයේ දී විශේෂ සහයෝගයක් ලබා දී අපව දිරිගැන් වූ හිටපු අධ්‍යක්ෂ නීතීඥ ලලිත් කාන්ත ජයසේකර මහතාට මෙන්ම අවසන් අධ්‍යයන වාර්තාව කියවා බලා එහි පවතින අඩුපාඩු පෙන්වා දුන් ආයතනයේ හිටපු අතිරේක අධ්‍යක්ෂ ආචාර්ය එල්.පී.රූපසේන මහතාටත් අපගේ ගෞරවනීය ස්තූතිය පිරිනැමේ. එමෙන්ම කිතුල් කර්මාන්තය පිළිබඳ ගැටලු හා තමන් මුහුණ පා ඇති දුෂ්කරතා සම්බන්ධයෙන් නිවැරදි තොරතුරු ලබාදීම සඳහා තම කාලය කැප කරමින් මෙම කර්තව්‍ය සාර්ථක කරගැනීමට සහාය දුන් සියලුම කිතුල් කාර්මිකයින්ට මෙන්ම නිලධාරීන්ට ද අපගේ අවංක ස්තූතිය පුද කෙරේ.

වාර්තාවේ ගුණ දොස් පෙන්වා දෙමින් එහි ගුණාත්මක තත්ත්වය නංවාලීමට දායක වූ බාහිර විමර්ශක ශ්‍රී ලංකා කෘෂිකාර්මික පර්යේෂණ හා ප්‍රතිපත්ති සභාවේ නියෝජ්‍ය අධ්‍යක්ෂ ආචාර්ය ආචාර්ය ආචාර්ය එම්.පී.කේ. සෙනෙවිරත්න මහතාටත් අපගේ හෘදයාංගම ස්තූතිය පුද කෙරේ.

අධ්‍යයනය සඳහා ක්ෂේත්‍ර තොරතුරු රැස් කිරීමේ කාර්යයයෙහි නියැළුණු සී.එම්.අයි. මධුෂාන්, ඩී.එම්.එන්.කේ.දැල්පිටිය, කේ.එම්.එස්.යූ. ශාන්ත යන අනියම් විමර්ශකවරුන් හා සංඛ්‍යාත නිලධාරීන් සන්ධ්‍යා සේනානායක මහත්මියගේ නොමසුරු දායකත්වය ද ඉතාමත් අගය කොට සලකන්නෙමු. එමෙන්ම දත්ත විශ්ලේෂණ කටයුතු සිදු කළ කේ.පී.කේ.අයි. යූ. ප්‍රනාන්දු මහතාට ද ස්තූතිවන්ත වෙමු. නියමිත කාලය තුළ ක්ෂේත්‍ර තොරතුරු රැස් කිරීම සඳහා දායක වූ ආයතන ප්‍රවාහන ඒකකයේ කාර්ය මණ්ඩලයෙන් ලද සහයෝගය ද අගය කරන්නෙමු.

එමෙන් ම මෙම වාර්තාව පරිගණක ගත කිරීමේ දී දැඩි කැපවීමකින් කටයුතු කළ එන්.ඒ. කාංචනා සඳමාලි මෙනවියට මෙන් ම කෘෂි ප්‍රතිපත්ති හා ව්‍යාපෘති ඇගයීම් අංශයේ කාර්යාල ලේකම් එස්.ඩී. ලලනා ශ්‍රියානි මහත්මියට ද ස්තූතිවන්ත වන අතර භාෂා සංස්කරණ කටයුතු සිදු කළ ප්‍රචාරක හා ප්‍රකාශන නිලධාරීන් වසන්ති රාජපක්ෂ මහත්මියටත් පිටකවරය නිර්මාණය හා පිටු සැකසුම් කළ උදේනි කරුණාරත්න මහත්මියටත්, ප්‍රකාශනයට අදාළ සියලු කටයුතු සම්බන්ධීකරණය කළ ප්‍රකාශන අංශයේ අංශ ප්‍රධාන ආචාර්ය එම්.එස්.සේනානායක මහතාටත් වාර්තාව මුද්‍රණයෙන් එළිදැක්වීමට දායක වූ ප්‍රකාශන ඒකකයේ සියලු ම කාර්ය මණ්ඩලයටත් අපගේ ස්තූතිය පිරි නැමේ.

ඉන්දිකා පතිරණ
එම්.ඩී.සුසිලා ලුර්දු

සංක්ෂිප්තය

කිතුල් ශාකය ආසියානු කලාපයේ වෙනත් රටවල දැකගත හැකි වුවත් ඒ ආශ්‍රිතව බිහි වූ කර්මාන්තයක් දැකගත හැකි වනුයේ ශ්‍රී ලංකාවේ පමණක් වීම විශේෂිත කරුණකි. ඒ අනුව මෙම කර්මාන්තය ග්‍රාමීය සංවර්ධනය උදෙසා යොදාගත හැකි බැවින් රජය විවිධ අවස්ථාවන්හි දී මෙම කර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීම උදෙසා විශාල මුදලක් වැය කරමින් කිතුල් කාර්මිකයින් වෙත පුහුණු වැඩසටහන් පැවැත්වීම, කිතුල් මල් මැදීම සඳහා වන කැස්පර් නම් නව තාක්ෂණික ක්‍රමවේදයක් හඳුන්වාදීම, කිතුල් කර්මාන්තයේ නියැලෙන්නන් උදෙසා විවිධාකාර වූ බඩු භාණ්ඩ ලබා දීම යනා දී වශයෙන් රාජ්‍ය අංශය විශාල අනුග්‍රහයක් ලබා දී තිබේ. ඒ අනුව කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීම සඳහා රාජ්‍ය මැදිහත් වුව ද වර්තමානය වන විටත් එය ග්‍රාමීය කර්මාන්තයක් වශයෙන් හෝ ස්වයං රැකියාවක් වශයෙන් දියුණු නොවීමට හේතු සාධක මොනවාද යන්න හඳුනාගැනීම මෙම අධ්‍යයනයේ ප්‍රධාන අරමුණු විය. අනෙකුත් සුවිශේෂී අරමුණු වූයේ කිතුල් කර්මාන්තයේ නියැලෙන ප්‍රජාවගේ සමාජ ආර්ථික ගැටලු මොනවාද යන්න හඳුනාගැනීමත්, කිතුල් නිෂ්පාදන සඳහා වෙළෙඳපොළ ගැටලු පවතී ද ඒ මොනවාද යන්න හඳුනාගැනීමත් හා කිතුල් කර්මාන්තයේ සංවර්ධනය සඳහා වන බාධාවන්ට විසඳුම් සොයා බලා ඊට අදාළ විසඳුම් ඉදිරිපත් කිරීමත් ය.

මෙම අධ්‍යයනයේ දත්ත රැස් කිරීම සඳහා කිතුල් කර්මාන්තය දක්නට ලැබෙන දිස්ත්‍රික්ක 18ක් අතුරින් කිතුල් කර්මාන්තයක් වශයෙන් බහුලව දැකගත හැකි රත්නපුර, මාතර, මහනුවර හා නුවරඑළිය යන දිස්ත්‍රික්ක හතර තෝරාගන්නා ලදී. එම දිස්ත්‍රික්ක අතුරින් බහුලව කිතුල් කර්මාන්තය පවතින ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසවලින් තෝරාගත් ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසවල කිතුල් කර්මාන්තයේ නියැලෙන්නන්ගෙන් 10%ක ප්‍රතිශතයක් අධ්‍යයන නියැදිය සඳහා තෝරාගත් අතර සම්පූර්ණ නියැදිය 840ක් විය.

නියැදියෙන් බහුතරය එනම් 86% වැඩි ප්‍රතිශතයක් කිතුල් මල් මැදීම සඳහා සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය භාවිතා කරනු ලබන අතර 1%ක් පමණ කිතුල් මල් මැදීම සඳහා හඳුන්වා දී ඇති නව ක්‍රමයක් වන කැස්පර් තාක්ෂණය භාවිතා කරමින් මල් මැදීමේ කාර්යේ නිරත වී සිටිති. නියැදියෙන් 12%ක් පමණ පිරිස මෙම ක්‍රම දෙකම භාවිතා කරමින් මල් මැදීම සිදු කරති.

කිතුල් කර්මාන්තය ආශ්‍රිතව කිතුල් සමිති ගොඩනැගී තිබුණ ද එය මේ වන විට අසාර්ථක තත්ත්වයේ පවතී. සාමාජිකයන් අතර පවතින අසමගීභාවය, ලිපි ලේඛන පවත්වාගෙන යාමේ දුර්වලතා ආදී විවිධ වූ ගැටලු හේතුවෙන් එම සමිති මේ වන විට අකර්මණ්‍ය තත්ත්වයකට පත් ව තිබේ. සමස්ත නියැදියෙන් 61%ක් පමණ මෙවන් සමිතිවල සාමාජිකත්වය ලබාගෙන තිබුණ ද ඔවුන් අතුරින් මෙම සමිතිවලින් යම් සේවාවක් ලබාගත් ප්‍රතිශතය 27%කි. අධ්‍යයන නියැදියට අනුව 53%ක් පමණ සමිති පවතිනුයේ ඉතාමත් දුර්වල මට්ටමක ය.

කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙන බහුතරය එනම් 69%ක්ම වයස අවුරුදු 41 හා ඊට වැඩි වයසේ පසුවන්නන් වන අතර අධ්‍යාපන මට්ටම සලකා බැලූ විට බහුතරය (445) 8 සමත් පිරිසකි. ඒ අනුව මෙම කර්මාන්තයේ යෙදෙන්නන්ගෙන් බහුතරය අඩු අධ්‍යාපන මට්ටමක සිටින පිරිසකි. එමෙන්ම මෙම කර්මාන්තයේ යෙදෙන්නන්ගෙන් 85%ට වඩා වැඩි ප්‍රතිශතයක් සිය ප්‍රධාන රැකියාව ලෙස කෘෂිකර්මාන්තයේ යෙදෙන්නන් ය. එමෙන්ම මොවුන් කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙනුයේ අමතර රැකියාවක් වශයෙන් වීම විශේෂත්වය කි.

පටුන

පිටු අංකය

පෙරවදන	i
ස්තූතිය	ii
සංක්ෂිප්තය	iii
වග සටහන් ලැයිස්තුව	xi
ප්‍රස්තාර සටහන් ලැයිස්තුව	xi
රූප සටහන්	xii
සිද්ධි අධ්‍යයන	xii
පළමු පරිච්ඡේදය	01
හැඳින්වීම	01
1.1 පිවිසුම	01
1.2 අධ්‍යයන ගැටලුව හා එහි වැදගත්කම	02
1.3 අධ්‍යයනයේ ප්‍රධාන අරමුණ	03
1.4 සුවිශේෂී අරමුණු	03
1.5 අධ්‍යයන ප්‍රදේශය	03
1.6 නියැදිය තේරීම	04
1.7 දත්ත හා තොරතුරු රැස් කිරීම	05
1.7.1 විස්තරාත්මක සාහිත්‍ය විමර්ශනය (ද්විතියික දත්ත)	05
1.7.2 කණ්ඩායම් සාකච්ඡා සහ අදාළ නිලධාරීන් සමඟ කෙරුණු සම්මුඛ සාකච්ඡා	05
1.7.3 ව්‍යුහගත ප්‍රශ්නාවලි සමීක්ෂණය	05
1.8 දත්ත විශ්ලේෂණය	06
1.9 අධ්‍යයනයේ කාල රාමුව	06
1.10 අධ්‍යයනයේ සීමා	06
1.11 වාර්තාවේ සැකැස්ම	07

දෙවන පරිච්ඡේදය	08
සාහිත්‍ය විමර්ශනය	08
2.1 හැඳින්වීම	08
2.2 කිතුල් කර්මාන්තය	09
2.3 කිතුල් මල	09
2.3.1 කිතුල් මල මැදීමේ ක්‍රියාවලිය	10
2.3.2 මල පදම් කිරීම	11
2.3.3 ස්වාභාවික මල් බෙහෙත්	11
2.3.4 කෘත්‍රීම මල් බෙහෙත්	11
2.3.5 කිතුල් මල් පදම් කිරීමේ නව තාක්ෂණය (කැස්පර් ක්‍රමය)	12
2.4 කිතුල් ශාකය ආශ්‍රිත නිෂ්පාදන හා ප්‍රයෝජන	13
2.4.1 කිතුල් නිෂ්පාදන	13
2.4.2 කිතුල් පැණි නිෂ්පාදනය	15
2.4.3 කිතුල් හකුරු නිෂ්පාදනය	15
2.4.4 රා නිෂ්පාදනය	16
2.4.5 කිතුල් පිටි නිෂ්පාදනය	17
2.5 ආහාරමය නොවන කිතුල් නිෂ්පාදන	17
2.6 කිතුල් කර්මාන්තය සඳහා රාජ්‍ය අනුග්‍රහය	20
2.7 පෙර සිදුකරන ලද අධ්‍යයන සහ වෙනත් තොරතුරු	22
තුන්වන පරිච්ඡේදය	25
කිතුල් කර්මාන්තයේ වර්තමාන තත්ත්වය	25
3.1 හැඳින්වීම	25
3.2 පළාත් අනුව කිතුල් ශාක ව්‍යාප්තිය	25
3.3 සාරාංශය	30
හතරවන පරිච්ඡේදය	31
කිතුල් කර්මාන්තය සඳහා රාජ්‍ය අංශයේ දායකත්වය	31
4.1 හැඳින්වීම	31

4.2	කිතුල් ගම්මාන සංවර්ධන වැඩසටහන	31
4.3	කිතුල් නිෂ්පාදන සංවර්ධනය කිරීමේ ජාතික වැඩසටහන	32
4.4	කිතුල් නිෂ්පාදන සංවර්ධන ජාතික වැඩසටහන - 2012	33
4.5	කිතුල් නිෂ්පාදන සංවර්ධන ජාතික වැඩසටහන යටතේ 2013 වසරේ දී සිදු කරන ලද කාර්යයන්	34
4.6	"කිතුලක වරුණ" වැඩසටහන	37
4.7	කිතුල් තෙලිදිය ප්‍රවර්ධන ප්‍රතිකාරය	38
4.8	සාරාංශය	38
පස්වන පරිච්ඡේදය		39
කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගේ සමාජ-ආර්ථික පසුබිම		39
5.1	හැඳින්වීම	39
5.2	වයස් කාණ්ඩ අනුව කිතුල් කර්මාන්තයට යොමුවීම	39
5.3	අධ්‍යාපන මට්ටම	40
5.4	කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගේ පවුල්වල විශාලත්වය	41
5.5	ප්‍රධාන ආදායම් මාර්ගය	42
5.6	ද්විතියික ආදායම් මාර්ග	44
5.7	කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගේ ආදායම් තත්ත්වය	44
5.8	සාරාංශය	44
හයවන පරිච්ඡේදය		46
කිතුල් කර්මාන්තය හා ඒ ආශ්‍රිතව පැන නැගී ඇති ගැටලු		46
6.1	හැඳින්වීම	46
6.2	කිතුල් මල් මැදීම සඳහා භාවිත තාක්ෂණය (ක්‍රම) හා සම්බන්ධ ගැටලු	46
6.2.1	කිතුල් මල් මැදීම සඳහා සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය භාවිතය සඳහා බලපෑ හේතු	48
6.2.2	කැස්පර් ක්‍රමයේ භාවිතය සඳහා බලපෑ හේතු	50
6.3	කිතුල් මල් අසාර්ථකවීම පිළිබඳ ගැටලුව	51
6.4	කිතුල් කර්මාන්තය ආශ්‍රිත සමීකී හා සම්බන්ධ ගැටලු	54
6.5	සංවිධානයක් යනු කුමක්ද?	54
6.5.1	සංවිධානයක සාර්ථකත්වයට බලපාන අභ්‍යන්තර සාධක (Internal factors)	56

6.6	කිතුල් කර්මාන්තය හා සම්බන්ධ සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන හා නිෂ්පාදකයින්ගේ සමීකිවල අක්‍රියාකාරීත්වය	59
6.7	කිතුල් සමීකිවල ක්‍රියාකාරීත්වය	62
6.8	කිතුල් නිෂ්පාදන සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන	66
6.9	කිතුල් ශාක පිහිටි භූමියේ අයිතිය සම්බන්ධ ගැටලු	66
6.10	කිතුල් කර්මාන්තය අමතර ආදායම් මාර්ගයක් ලෙස සංවර්ධනය කිරීමේ වැදගත්කම	70
6.11	කිතුල් නිෂ්පාදන හා කිතුල් ගොවීන්ගේ ආදායම	70
6.12	කිතුල් කර්මාන්තය ආශ්‍රිත වෙළඳපොළ	72
6.13	කිතුල් ආශ්‍රිත එකතු කළ නිෂ්පාදන	73
6.14	කිතුල් කර්මාන්තයේ ඉදිරි පැවැත්ම	74
6.15	කිතුල් නිෂ්පාදන වෙළඳපොළ ගැටලු	76
6.16	සාරාංශය	79
	හත්වන පරිච්ඡේදය	80
	ශ්‍රී ලංකාවේ කිතුල් කර්මාන්තය පිළිබඳ SWOT විශ්ලේෂණය	80
7.1	හැඳින්වීම	80
7.2	ශක්තීන් (Strengths)	81
7.3	දුර්වලතා (Weaknesses)	81
7.4	අවස්ථා (Opportunities)	82
7.5	තර්ජන (Threats)	82
	අටවන පරිච්ඡේදය	83
	සොයාගැනීම්, නිගමන හා නිර්දේශ	83
8.1	හැඳින්වීම	83
8.2	නිගමන	89
8.3	නිර්දේශ	90
	ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ	93

වගු සටහන්

			පිටු අංකය
වගු අංක	1.1	අධ්‍යයන නියැදිය පිළිබඳ තොරතුරු	04
වගු අංක	2.1	2011 සහ 2012 වර්ෂයන් හි කිතුල් පැණි හා හකුරු අපනයන දත්ත	14
වගු අංක	2.2	වැඩසටහන් සහ ප්‍රතිලාභීන් සංඛ්‍යාව	21
වගු අංක	3.1	පළාත් අනුව කිතුල් ශාක පිළිබඳ සංඛ්‍යාති	26
වගු අංක	4.1	කිතුල් සංවර්ධන ජාතික වැඩසටහන යටතේ ක්‍රියාත්මක වැඩසටහන් හා ඒවාට වෙන් කර ඇති මුදල්	33
වගු අංක	4.2	ලංකා කාර්මික සංවර්ධන මණ්ඩලය මගින් 2011 සිට 2013 පවත්වනු ලැබූ වැඩසටහන්	36
වගු අංක	4.3	දිව්‍යාගුම ප්‍රතිපාදන මත 2011 සහ 2012 වර්ෂවල මිල දී ගන්නා ලද ආරක්ෂිත ඇඳුම් කට්ටල දිස්ත්‍රික් මට්ටමින් බෙදාදෙන ලද ආකාරය	37
වගු අංක	4.4	කැප්පර් ප්‍රතිකාරය බෙදාහැරීම	38
වගු අංක	5.1	වයස් කාණ්ඩ අනුව නියැදියේ ව්‍යාප්තිය	40
වගු අංක	5.2	අධ්‍යාපන මට්ටම අනුව නියැදියේ ව්‍යාප්තිය	41
වගු අංක	5.3	පවුලේ සාමාජික සංඛ්‍යාව අනුව නියැදියේ ව්‍යාප්තිය	41
වගු අංක	5.4	ප්‍රධාන රැකියාව අනුව නියැදියේ ව්‍යාප්තිය	42
වගු අංක	5.5	ද්විතියික රැකියාව අනුව නියැදියේ ව්‍යාප්තිය	43
වගු අංක	5.6	ආදායම් මට්ටම් අනුව කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගේ ව්‍යාප්තිය	44
වගු අංක	6.1	කිතුල් මල් මැදීමට භාවිතා කරන ක්‍රමවේද අනුව නියැදියේ ව්‍යාප්තිය	48
වගු අංක	6.2	කිතුල් මල් මැදීම සඳහා සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය භාවිතා කිරීමට හේතු	49
වගු අංක	6.3	කිතුල් මල් මැදීම සඳහා කැප්පර් ක්‍රමය භාවිතා කිරීමට හේතු	51
වගු අංක	6.4	කිතුල් මල් මැදීම අතරමඟ නවතා දැමීමට සිදුවීම පිළිබඳ දත්ත	52
වගු අංක	6.5	කිතුල් මල් මැදීම අසාර්ථකවීමට හේතු වූ සාධක	53

වගු අංක	6.6	දිස්ත්‍රික්කයේ කිතුල් සමිති සාමාජිකත්වය හා ඉන් සේවාවන් ලබාගත් ගොවීන් සංඛ්‍යාව	61
වගු අංක	6.7	කිතුල් සමිති ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ ගොවීන්ගේ අදහස්	62
වගු අංක	6.8	කිතුල් සමිතිවල ක්‍රියාකාරීත්වය අනුව ගොවීන් විසින් ඒවා වර්ගීකරණය	63
වගු අංක	6.9	කැස්පර් සඳහා වන රසායනික ද්‍රව්‍ය ලබා ගැනීමේ දී පවතින ගැටලු	65
වගු අංක	6.10	ගොවීන් මල් මැදීමට යොදාගන්නා කිතුල් ශාකවල භූමියේ අයිතිය	67
වගු අංක	6.11	කිතුල් කර්මාන්තය සඳහා ආධාර ලැබූ ප්‍රතිලාභීන්	68
වගු අංක	6.12	කිතුල් ගොවීන් වෙත ආධාර ලබා දී ඇති ආයතන	69
වගු අංක	6.13	මාසික කිතුල් නිෂ්පාදන හා ආදායම	71
වගු අංක	6.14	කිතුල් කාර්මිකයින්ගේ සාමාන්‍ය මාසික ආදායම හා ඒ සඳහා විවිධ මාර්ගවලින් කරනු ලබන දායකත්වය	72
වගු අංක	6.15	තම කිතුල් නිෂ්පාදන වෙළඳපොළට ප්‍රමාණවත් ද නැද්ද යන්න පිළිබඳව නියැදියේ ප්‍රතිචාර	73
වගු අංක	6.16	කිතුල් පැණි හා හකුරු ආශ්‍රිත අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන සඳහා යොමුවීම	74
වගු අංක	6.17	කිතුල් කර්මාන්තයේ ඉදිරියටත් නියැලීමට ඇති කැමැත්ත පිළිබඳව ප්‍රතිචාරීන්ගේ අදහස්	75
වගු අංක	6.18	කිතුල් නිෂ්පාදන පවතින ඉල්ලුම සඳහා ප්‍රමාණවත් නොවීමට හේතු	76
වගු අංක	6.19	කිතුල් පැණි හා හකුරු අපනයනය	77
වගු අංක	6.20	කිතුල් නිෂ්පාදන අලෙවි ගැටලු	78

ප්‍රස්තාර සටහන්

			පිටු අංකය
ප්‍රස්තාර අංක	3.1	පළාත් අනුව කිතුල් කර්මාන්තය ජීවනෝපාය කරගත් පවුල් සංඛ්‍යාව	26
ප්‍රස්තාර අංක	3.2	දිස්ත්‍රික්ක අනුව කිතුල් ශාක ව්‍යාප්තිය	27
ප්‍රස්තාර අංක	3.3	දිස්ත්‍රික්ක අනුව කිතුල් කර්මාන්තය ප්‍රධාන ජීවනෝපාය කරගත් පවුල් සංඛ්‍යාව හා මල් මදින්නන් සංඛ්‍යාව % ලෙස	28
ප්‍රස්තාර අංක	3.4	කිතුල් ශාක ව්‍යාප්තිය	29
ප්‍රස්තාර අංක	3.5	පළාත් අනුව මල් මදින්නන් සංඛ්‍යාව	30
ප්‍රස්තාර අංක	6.1	කිතුල් සමිති වර්ගීකරණය	64

රූප සටහන්

රූප සටහන් අංක	2.1	කිතුල් ගසේ ආර්ථික භාවිතයන්	19
---------------	-----	----------------------------	----

සිද්ධි අධ්‍යයන

සිද්ධි අධ්‍යයන අංක	6.1	ලයනල් හරිස්චන්ද්‍ර - කිතුල් කාර්මික	68
--------------------	-----	-------------------------------------	----

පළමු පරිච්ඡේදය

හැඳින්වීම

1.1 පිවිසුම

කිතුල් ශාකය ආසියානු කලාපයේ බොහෝ රටවල දක්නට හැකි වුවත් ඒ හා බැඳුණු, ගෘහාශ්‍රිත කර්මාන්තයක් දක්නට ලැබෙනුයේ ශ්‍රී ලංකාවේ පමණක්වීම සුවිශේෂී කාරණයක් ලෙස සඳහන් කළ හැක. කිතුල් පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදනය පිළිබඳ ඉතිහාසය අවුරුදු සිය දහස් ගණනක් ඇත අතීතයට දිව යන අතර සතුරු ආක්‍රමණ අහිමුව විශේෂයෙන්ම, ඉංග්‍රීසින් මෙරටට වැවිලි හෝග හඳුන්වාදීමත් සමඟම ග්‍රාමීයව පැවති කිතුල් කර්මාන්තය ද අනෙකුත් බොහෝ දේශීය කර්මාන්ත මෙන් අභාවයට යාම ආරම්භ විය. වර්තමානය වන විට කිතුල් ආශ්‍රිත නිෂ්පාදන සඳහා ඉතා ඉහළ ඉල්ලුමක් වෙළඳපොළ තුළ පැවතිය ද ඊට සරිලන සැපයුමක් දක්නට නොලැබේ.

කිතුල් කර්මාන්තය ග්‍රාමීය කර්මාන්තයක් ලෙස වඩා වැදගත් වන්නේ එය අඩු පිරිවැයක් යොදා ආරම්භ කළ හැකිවීමත්, ඒ තුළින් ඉහළ මට්ටමේ ලාභයක් උපයාගත හැකිවීමත් නිසාය. කිතුල් ශාකය ශ්‍රී ලංකාවේ දිස්ත්‍රික්ක 18ක් පුරා ව්‍යාප්ත වී තිබේ. ඒවා නම් රත්නපුර, මහනුවර, බදුල්ල, මොණරාගල, මාතර, කෑගල්ල, නුවරඑළිය, කළුතර, ගාල්ල, කුරුණෑගල, මාතලේ, හම්බන්තොට, කොළඹ, ගම්පහ, අනුරාධපුර, අම්පාර, පොළොන්නරුව සහ පුත්තලම යන දිස්ත්‍රික්ක වේ.

සාමාන්‍යයෙන් අඩි 40-50ක් තරම් උසකින් යුක්තව තෙත් කලාපීය හිතකර දේශගුණික ප්‍රදේශයන්හි ස්වභාවිකව වැඩෙන කිතුල් ශාකයේ කොටස් විවිධ අවශ්‍යතාවන් සඳහා ප්‍රයෝජනයට ගන්නා අතර කිතුල් මලට ඉන් වඩාත් ම වැදගත් ස්ථානයක් හිමි වේ. කිතුල් ගස සර්ම කලාපීය රටවල දක්නට ලැබෙන්නක් වුව ද, එහි මල් ආශ්‍රිතව ගොඩනැගුණු මල් මැදීමේ පාරම්පරික දැනුම් පද්ධතියක් සොයාගත හැක්කේ ශ්‍රී ලංකාවෙන් පමණි. මෙම දැනුම දිගු කලක් තිස්සේ විකාශනය වෙමින් පැවතෙන අතර එය භාවිතා කර කිතුල් මලෙන් 12% - 15% පමණ වූ ඉහළ සීනි ප්‍රමාණයක් සහිත ස්වභාවික ශාකමය දියරයක් වූ තෙලිදිය අබණ්ඩව මාස කිහිපයක් ලබා ගනී. ඉන් කිතුල් රා, පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදනය කෙරේ. එසේ වුව ද, වර්තමානය වන විට කිතුල් ආශ්‍රිත අනෙකුත් කර්මාන්ත මෙන් කිතුල් මල් මැදීම ද ඉතා සීමා වී පවතින අතර ඒ හේතුවෙන් කිතුල් සම්පතෙන් නියම ප්‍රයෝජනය නොගන්නා තත්ත්වයට පත්ව ඇත. මේ තත්ත්වය යටතේ දැනට මේරූ කිතුල් ශාකවලින් 84%ක පමණ සංඛ්‍යාවක මල් මැදීම සිදු නොකරන අතර කිතුල් ශාකයෙන් කළ හැකි නිෂ්පාදනයන් හි වාණිජමය වටිනාකම පිළිබඳ

මහජනයා තුළ පවතින දැනුම අඩුවීම ඊට එක් හේතුවක් වී ඇත (සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්ත හා කුඩා ව්‍යවසාය සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය, 2009).

සාමාන්‍ය වැඩුණු කිතුල් මලකින් දිනකට තෙලිදිය ලීටර් 9-11 අතර ප්‍රමාණයක් ලබාගත හැකි අතර කිතුල් පැණි බෝතලයක් නිෂ්පාදනය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වන්නේ තෙලිදිය බෝතල් 6-7ක් පමණි. එය මෙම කර්මාන්තයේ නියැලෙන්නන්ගේ ආදායම් මාර්ග ඉහළ නැංවීමට විශාල පිටිවහලක් වුව ද ග්‍රාමීය කර්මාන්තයක් වශයෙන් හෝ ස්වයං රැකියාවක් වශයෙන් හෝ ව්‍යාප්තවීමක් තවමත් දක්නට නොවීම විශාල ගැටලුවකි. ඕනෑම රටක යම්කිසි අවස්ථාවක් ගතහොත් තවමත් භාවිතයට නොගත් සම්පත් විශාල ප්‍රමාණයක් තිබේ. මෙසේ රටක නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය වෙනුවෙන් තවමත් ප්‍රයෝජනයට නොගත් සම්පත් පැවතීම තුළින් උපරිම නිෂ්පාදන මට්ටම කරා ළඟාවීමට හැකියාවක් නොවේ. ඒ නිසා සංවර්ධනය ඉලක්ක කරගත් රටක් තම රටේ පවතින සේවා විපුක්තිකයන් සේවා නියුක්ත කරමින් සිය නිෂ්පාදන ධාරිතාව ඉහළ නැංවීමට කටයුතු කළ යුතු ය.

කිතුල් කර්මාන්තය පිළිබඳව සඳහන් කිරීමේදී එය ඉතා පුළුල් ක්ෂේත්‍රයක පැතිරුණු එකක් බව පෙනේ. කර්මාන්තයක් යන්නට ද විවිධ නිර්වචන ඇත. ඔක්ස්ෆර්ඩ් ශබ්ද කෝෂයට අනුව කර්මාන්තය යන්න “Economic activity concerned with the processing of raw materials and manufacture of goods in factories” ලෙස දක්වා ඇත. www. Dictionary. Com වෙබ් අඩවියට අනුව කර්මාන්තයක් යනු, “The aggregate of manufacturing or technically productive enterprises in a particular field” ලෙස දක්වා ඇත. කර්මාන්තය යන්නට ඉතා පුළුල් නිර්වචන ඇත්තා සේම කිතුල් කර්මාන්තය ද ඉතා පුළුල් ක්ෂේත්‍රයක පැතිරුණු එකකි. එහෙත් මෙම අධ්‍යයනයේ පහසුව සඳහා කිතුල් කර්මාන්තය ලෙස අපේක්ෂා කරනු ලබන්නේ කිතුල් මුල් මැදීම, කිතුල් හකුරු හා පැණි නිෂ්පාදනය කෙරෙහි යොමු වී ඇති පිරිස පිළිබඳව පමණක් අධ්‍යයනය කිරීම ය.

1.2 අධ්‍යයන ගැටලුව හා එහි වැදගත්කම

වර්තමානයේ ශ්‍රී ලංකාව ආසියාවේ ආශ්චර්ය කරා යන ගමනේ දී රජයේ වැඩි අවධානය යොමු වී තිබෙන්නේ ග්‍රාමීය සංවර්ධනය සඳහා ය. ඒ අනුව කිතුල් කර්මාන්තය යනු ග්‍රාමීයව සංවර්ධනය කළ හැකි කර්මාන්තයක් වන අතර ඉන් ග්‍රාමීය ප්‍රජාවගේ ජීවන මට්ටම ඉහළ නැංවිය හැකි ය. කිතුල් කර්මාන්තය සඳහා රාජ්‍ය අනුග්‍රහය ලැබී තිබුණද වර්තමානය වන විටත් එය ග්‍රාමීය කර්මාන්තයක් ලෙස හෝ ස්වයං රැකියාවක් ලෙස හෝ පුළුල්ව ව්‍යාප්ත වීමක් දක්නට නොවීම

විශාල ගැටලුවකි. රජය විවිධ අවස්ථාවල මෙම කර්මාන්තය නගා සිටුවීමට මැදිහත් වී ඇත. එනම්, මල් මැදීම සඳහා වූ රුපියල් 250ක බලපත්‍ර ගාස්තුව 2003 වර්ෂයේ දී රුපියල් 50 දක්වා අඩු කිරීම, කිතුල් සංවර්ධන වැඩසටහන සඳහා රුපියල් මිලියන 30ක පමණ මුදලක් වෙන් කිරීම ඒ යටතේ ග්‍රාමීය සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය මගින් කිතුල් කර්මාන්තයට අවශ්‍ය යටිතල පහසුකම් දියුණු කිරීම, කර්මාන්තයේ නියැලෙන්නන්ට වැහි කබා, මල් පිහි, තාවිච්චි සහ පැණි එකතු කිරීමේ භාජන ලබා දීම, කිතුල් සැකසුම් ගම්මාන ඇතිකිරීම (සෙනෙවිරත්න, එම්.ඒ.පී.කේ., 2004) යනාදී වැඩසටහන් රාශියක් ක්‍රියාත්මක වී ඇතත් මෙය ආදායම් උපයන හෝ ග්‍රාමීය ප්‍රජාවගේ ජීවන තත්ත්වය නංවාලීමට හැකි මට්ටමට පත් නොවීම විශාල ගැටලුවකි. මේ පිළිබඳ අධ්‍යයනය කොට කිතුල් කර්මාන්තය කර්මාන්තයක් ලෙස පුළුල් නොවීමට හේතු හා එය වර්තමාන තත්ත්වයෙන් ඉහළට ගැනීමේ දී මුහුණපානු ලබන බාධක හඳුනාගෙන ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින් දැනුවත් කිරීම සඳහා මෙවැනි අධ්‍යයනයක අවශ්‍යතාවයක් මතු වී තිබේ. එමෙන් ම, කිතුල් කර්මාන්තයේ නියැලෙන්නන්ගේ සමාජ ආර්ථික ගැටලු පිළිබඳ ක්‍රමවත් අධ්‍යයනයක් මෙතෙක් සිදු නොවීම හේතුවෙන් ඒ පිළිබඳව අධ්‍යයනය කිරීම ද වැදගත් වේ. එවැනි අවශ්‍යතා පෙරදැරි කරගනිමින් මෙම අධ්‍යයනය ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබිණි.

1.3 අධ්‍යයනයේ ප්‍රධාන අරමුණ

කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීම සඳහා රජය මැදිහත් වූව ද වර්තමානය වන විටත් එය ග්‍රාමීය කර්මාන්තයක් වශයෙන් හෝ ස්වයං රැකියාවක් වශයෙන් හෝ දියුණු නොවීමට හේතු සාධක මොනවාද යන්න හඳුනාගැනීම අධ්‍යයනයේ ප්‍රධාන අරමුණ වේ.

1.4 සුවිශේෂී අරමුණු

- කිතුල් කර්මාන්තයේ නියැලෙන ප්‍රජාවගේ සමාජ ආර්ථික ගැටලු මොනවාද යන්න හඳුනා ගැනීම
- කිතුල් නිෂ්පාදන සඳහා වෙළඳපොළ ගැටලු පවතී ද, ඒ මොනවාද යන්න හඳුනා ගැනීම
- කිතුල් කර්මාන්තය පවත්වාගෙනයාම සඳහා විභවතාවයක් ඇත් ද යන්න සොයා බැලීම

1.5 අධ්‍යයන ප්‍රදේශය

මෙම අධ්‍යයනය සඳහා කිතුල් ශාක පවතින ප්‍රධාන දිස්ත්‍රික්ක 18න්, කිතුල් කර්මාන්තයක් වශයෙන් සිදු කෙරෙන ප්‍රදේශ 40ක් හඳුනාගෙන ඉන් 20% ක ප්‍රතිශතයක් අධ්‍යයනය සඳහා

තෝරාගන්නා ලදී. ඒ අනුව කිතුල් කර්මාන්තය ප්‍රධාන වශයෙන් සිදු කෙරෙන රත්නපුර, මාතර, මහනුවර හා නුවරඑළිය යන දිස්ත්‍රික්ක අධ්‍යයනය සඳහා තෝරා ගන්නා ලදී.

1.6 නියැදිය තේරීම

නියැදිය තෝරා ගැනීමේ දී සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්ත හා කුඩා ව්‍යවසාය සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය ජන ලේඛන හා සංඛ්‍යා ලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව හා ගොවිජන සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව විසින් 2009 වර්ෂයේ දී සිදු කරනු ලැබූ ශ්‍රී ලංකාවේ කිතුල් ශාක පිළිබඳ දත්ත පිළිබඳ සමීක්ෂණ තොරතුරු පදනම් කරගනිමින් බහු පියවර නියැදි ක්‍රමය භාවිතා කරන ලදී (Multi stage random sampling techniques).

පළමු පියවර - කිතුල් ශාකය ප්‍රධාන වශයෙන් ව්‍යාප්තව ඇති දිස්ත්‍රික්ක 18න් ප්‍රධාන වශයෙන් කිතුල් කර්මාන්තය (මල් මැදීම, කිතුල් පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදනය කරන) ව්‍යාප්තව ඇති දිස්ත්‍රික්ක 4ක් අධ්‍යයනය සඳහා තෝරා ගැනීම.

දෙවන පියවර - එම දිස්ත්‍රික්ක 4හි කිතුල් කර්මාන්තය පවතින ප්‍රදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසවලින් 20%ක ප්‍රතිශතයක් අධ්‍යයනය සඳහා තෝරා ගන්නා ලදී.

තෙවැනි පියවර - තෝරාගත් එම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසවල කිතුල් කර්මාන්තයේ නියැලෙන්නන්ගෙන් 10%ක ප්‍රතිශතයක් අධ්‍යයනය සඳහා තෝරාගන්නා ලදී.

වගු අංක 1.1: අධ්‍යයන නියැදිය පිළිබඳ තොරතුරු

දිස්ත්‍රික්කය	කිතුල් කර්මාන්තය බහුලව සිදු කෙරෙන ප්‍රා.ලේ. කොට්ඨාස ගණන	තෝරාගත් ප්‍රා.ලේ. කොට්ඨාස ගණන	කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙන පිරිස	තෝරාගත් සංඛ්‍යාව(10%)
රත්නපුර	17	3	3314	313
මාතර	16	3	3039	263
මහනුවර	10	2	1217	150
නුවරඑළිය	5	1	1554	114
එකතුව	48	9	9124	840

ජන හා සංඛ්‍යා ලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව විසින් 2009 වසරේ සිදුකළ සමීක්ෂණය පදනම් කරගනිමින් 10%ක නියැදියක් තෝරා ගැනීමට අපේක්ෂා කළ ද ක්ෂේත්‍රය තුළ එතරම් කිතුල් කාර්මිකයින් පිරිසක් නොවීම හේතුවෙන් 10% ක ප්‍රතිශතයක් අධ්‍යයන නියැදිය සඳහා තෝරා ගත නොහැකි විය.

1.7 දත්ත හා තොරතුරු රැස් කිරීම

මෙම අධ්‍යයනය ප්‍රථමික දත්ත හා ද්විතියික දත්ත මත පදනම් විය. අධ්‍යයනයේ අරමුණුවලට අදාළ වන පරිදි නිර්ණායක තුනක් යටතේ දත්ත රැස්කිරීම සිදු විය. එනම්,

- 01. විස්තරාත්මක සාහිත්‍ය විමර්ශනය
- 02. කණ්ඩායම් සාකච්ඡා සහ අදාළ නිලධාරීන් සමඟ සිදු කළ සම්මුඛ සාකච්ඡා
- 03. ව්‍යුහගත ප්‍රශ්නාවලි සමීක්ෂණය

1.7.1 විස්තරාත්මක සාහිත්‍ය විමර්ශනය (ද්විතියික දත්ත)

කිතුල් කර්මාන්තය හා සම්බන්ධව ලියැවුණු ලිපි, ලේඛන, ග්‍රන්ථ සඟරා පරිශීලනයෙන් ද අදාළ අමාත්‍යාංශය හා ආයතන මගින් ඉදිරිපත් කර ඇති වාර්තා ආදියෙන් ද කෙරුණු සාහිත්‍ය විමර්ශනයෙන් සපයාගත් තොරතුරු ද්විතියික දත්ත වශයෙන් උපයෝගී කර ගන්නා ලදී.

1.7.2 කණ්ඩායම් සාකච්ඡා සහ අදාළ නිලධාරීන් සමඟ කෙරුණු සම්මුඛ සාකච්ඡා

කිතුල් කර්මාන්තය හා සම්බන්ධ ආයතනවල නිලධාරීන් හා ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාලවලට අනුයුක්ත කර ඇති සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්ත හා කුඩා ව්‍යවසාය සංවර්ධන අමාත්‍යාංශයේ නිලධාරීන් මෙන්ම ග්‍රාම සේවා නිලධාරීන් සමඟ සිදු කළ සම්මුඛ සාකච්ඡා තුළින් තොරතුරු සපයා ගන්නා ලදී.

1.7.3 ව්‍යුහගත ප්‍රශ්නාවලි සමීක්ෂණය

අධ්‍යයනයේ අරමුණු සාක්ෂාත් වන අයුරින් ප්‍රාථමික දත්ත රැස්කිරීම සඳහා සැකසූ ප්‍රශ්නාවලියක් මාර්ගයෙන් කිතුල් කර්මාන්තයේ නියැලෙන පුද්ගලයන්ගෙන් තොරතුරු ලබාගැනීම සිදු කෙරිණ.

1.8 දත්ත විශ්ලේෂණය

ප්‍රශ්නාවලිය මගින් ලබාගත් දත්ත පරිගණක ගතකිරීමෙන් පසු ප්‍රමාණාත්මක දත්ත වගු සටහන් සහ ප්‍රස්තාර ඇතුළත් වූ සංඛ්‍යානමය විධි ක්‍රම භාවිතයෙන් ද ගුණාත්මක දත්ත විස්තරාත්මක ක්‍රමය භාවිතයෙන් ද විශ්ලේෂණය කරන ලදී.

1.9 අධ්‍යයනයේ කාලරාමුව

මෙම අධ්‍යයනය 2013 ජනවාරි මස ආරම්භ කර 2013 ඔක්තෝබර් මස අවසන් කල අතර ඒ යටතේ ක්ෂේත්‍ර තොරතුරු රැස් කිරීම 2013 මාර්තු සිට ජූනි දක්වා වූ කාලය තුළ සිදු කරන ලදී.

1.10 අධ්‍යයනයේ සීමා

අධ්‍යයනය සඳහා පසුබිම් තොරතුරු සපයාගනු ලැබුවේ 2009 වර්ෂයේ දී සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්ත හා කුඩා ව්‍යවසාය සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුවත්, ගොවිජන සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුවත් විසින් සිදු කළ ලංකාවේ කිතුල් ශාක පිළිබඳ දත්ත නම් වූ සමීක්ෂණ වාර්තාවේ තොරතුරු මත පදනම්වයි. එහෙත් එම තොරතුරු පදනම්ව ක්ෂේත්‍රයට ගොස් තොරතුරු රැස් කිරීමේ දී එම තත්ත්වයන් බොහෝදුරට වෙනස් වී තිබීම නිසා ගැටලු රැසකට මුහුණදීමට සිදු විය. ඒ අනුව පර්යේෂණ යෝජනාවලිය මගින් අපේක්ෂා කළ නියැදිය වූ 910ක ඉලක්කය සපුරාගත නොහැකිවීම නිසා නියැදිය 840 කට සීමා කිරීමට සිදු විය.

එම සමීක්ෂණ දත්තයන් මගින් දක්වා ඇති ඇතැම් ප්‍රදේශවල මේ වන විට කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙන පිරිස ඉතා අල්ප විය. නිදසුනක් ලෙස මහනුවර දිස්ත්‍රික්කයේ ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාස 4ක් අධ්‍යයනය කිරීමට නියමිතව තිබුණ ද එහි ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාස 2ක් පමණක් අධ්‍යයනය කොට අවසන් කිරීමට සිදු වූයේ කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙන්නන් සොයා ගැනීම අසීරු කරුණක් වූ නිසාවෙනි.

එමෙන් ම, මෙම කාර්යයේ දී ඇතැම් නිලධාරීන්ගෙන් ප්‍රමාණවත් සහයෝගයක් නොලැබීම ද අධ්‍යයනයේ සීමාවක් ලෙස දැක්විය හැක.

මිනිසුන් තුළ ද තොරතුරු ලබාදීමට එතරම් උනන්දුවක් නොවීම හේතුවෙන් ඇතැම් ප්‍රදේශවලින් තොරතුරු ලබාගත නොහැකිවීම ද මෙම අධ්‍යයනයේ සීමාවක් ලෙස දැක්විය හැක.

1.11 වාර්තාවේ සැකැස්ම

මෙම වාර්තාව පරිච්ඡේද අටකින් සමන්විත වේ. පළමු පරිච්ඡේදය අධ්‍යයනයට ප්‍රවේශයක් සපයමින් එහි පසුබිම, අධ්‍යයනයේ අරමුණු හා ක්‍රමවේදයන් පැහැදිලි කරයි. දෙවන පරිච්ඡේදය මගින් කිතුල් කර්මාන්තය හා මල් මැදීමේ ක්‍රියාවලිය මෙන්ම කිතුල් ශාකයේ ආර්ථික භාවිතයන් පිළිබඳව කරුණු ඇතුළත් කළ සාහිත්‍ය විමර්ශනයක් සිදු කෙරේ. තෙවැනි පරිච්ඡේදය මගින් කිතුල් කර්මාන්තයේ වර්තමාන තත්ත්වය පිළිබඳව කරුණු පැහැදිලි කරන අතර සිව්වැනි පරිච්ඡේදය මගින් කිතුල් කර්මාන්තය සඳහා රාජ්‍ය අංශයේ දායකත්වය කෙබඳු ද යන්න විමසා බලන අතර පස්වන පරිච්ඡේදයෙන් අධ්‍යයනයට ලක් කළ නියැදියේ සමාජ ආර්ථික පසුබිම පිළිබඳව කරුණු ඉදිරිපත් කෙරේ. හයවන පරිච්ඡේදය මගින් කිතුල් කර්මාන්තය ආශ්‍රිතව පැන නැඟී ඇති ගැටලු පිළිබඳව සාකච්ඡා කෙරේ. හත්වන පරිච්ඡේදය මගින් කිතුල් කර්මාන්තය පිළිබඳව SWOT විශ්ලේෂණයක් ද අටවන පරිච්ඡේදය මගින් අධ්‍යයනයේ සාරාංශය, නිගමන හා කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය සඳහා වූ යෝජනා ඉදිරිපත් කෙරේ.

දෙවන පරිච්ඡේදය
සාහිත්‍ය විමර්ශනය

2.1 හැඳින්වීම

කිතුල් කර්මාන්තය පිළිබඳ පවතින සාහිත්‍ය විමර්ශනය කරමින් අධ්‍යයනයට අදාළ වන සංකල්පමය තොරතුරු පිළිබඳ විග්‍රහයක් මෙම පරිච්ඡේදයේ දී සාකච්ඡාවට ලක් කෙරෙන අතර කිතුල් කර්මාන්තයේ ප්‍රවර්ධනයට පවතින රාජ්‍ය අනුග්‍රහය පිළිබඳවත්, එම කර්මාන්තය සම්බන්ධයෙන් සිදු කෙරී ඇති අධ්‍යයන තුළින් අනාවරණය වී ඇති තොරතුරු පිළිබඳවත් වඩාත් සංක්ෂිප්තව මෙම පරිච්ඡේදයේ දී ඉදිරිපත් කෙරේ.

2.2 කිතුල් කර්මාන්තය

ආසියානු මහද්වීපයට ආවේණික කිතුල් ගස ශ්‍රී ලංකාවේ මුහුදු මට්ටමින් මීටර් 1200ක් දක්වා වූ හා අතරමැදි කලාපීය ප්‍රදේශයන් හි අනෙකුත් ගස් වර්ග සමඟ මිශ්‍රව වැවෙන ශාකයකි. වැඩුණු කිතුල් ගසක උස මීටර් 20ක් පමණ වන අතර කදේ විෂ්කම්භය මීටර් 1/2 ක් පමණ වේ. ඉතා සවිමත් සෘජු කදක් සහිත වේ. තාල වර්ගයට අයත් වුව ද පොල් ගස්වලට වඩා වෙනස් ස්වරූපයක් ගන්නා කිතුල්වල සුවිශේෂී ලක්ෂණය වනුයේ, එහි මල් හට ගන්නා ආකාරයයි. පොල් ගසෙහි සම්පූර්ණ ප්‍රජනන කාලය තුළ මල් හට ගන්නා නමුත් කිතුල් ගසේ මල් හටගනු ලබන්නේ එම ගසේ වර්ධන කාලය අවසන් අදියරේදී ය. එනම් කිතුල් ගසේ ජීවිත කාලය අවසන්වීමට වසර 10ක් පමණ තිබිය දී අනතුරුව අවුරුදු 4 -7 කාලයක් තුළ මල් හටගෙන අවසන් වේ. කිතුල් ගසක් එහි ආයු කාලය තුළ දී මල් 4 -17ක් පමණ නිෂ්පාදනය කෙරේ (කිතුල් කප් රුකකි, 2004).

කිතුල් ගස් ප්‍රධාන වශයෙන් මධ්‍යම, වයඹ, සබරගමුව, ඌව, බස්නාහිර හා දකුණු පළාත්වල ව්‍යාප්තව පැවතියත් ආර්ථිකමය වශයෙන් ඵලදායී ලෙස කිතුල් ගස ප්‍රයෝජනයට ගනු ලබන්නේ මධ්‍යම, සබරගමුව හා දකුණු පළාත්වලට අයත් දිස්ත්‍රික්ක කිහිපයක පමණි. දේශීය කිතුල් සහ කුරු කිතුල් වශයෙන් කිතුල් වර්ග 02ක් ශ්‍රී ලංකාවේ පවතී. දේශීය කිතුල් ඉතා විශාල ගසක් වන අතර සම්පූර්ණ ජීවිත කාලය අවුරුදු 20 - 25ක් වේ. දෛනිකව කිතුල් කෙලිදිය¹ (කෙලිජ්ජ) බෝතල් 10ක් පමණ දේශීය කිතුල්වලින් ලබාගත හැකිය. ඉතා බහුලව දැකිය හැක්කේ මෙම දේශීය කිතුල් වර්ගයයි.

¹කිතුල් ගසේ මල (පුෂ්ප මංජරිය) මේරීමට නොදී එයින් උනන ජලෝයම් දියරය සහ සෛලමය දියරය කෙලිදිය ලෙසින් එකතු කර ගනු ලබයි.

කුරු කිතුල් යනු ඉතා කුඩා වර්ගයකි. උපරිම උස මීටර් 4 -5ක් පමණ වේ. කඳ සිහින්ය. මල් හටගැනීම වසර 3 - 4 න් සිදු වේ. මල්වල ප්‍රමාණය සාමාන්‍ය කිතුල් මලක ප්‍රමාණයෙන් 1/10ක් පමණ වේ. එක් ගසක දෛනික තෙලිදිය ප්‍රමාණය බෝතල් 2ක් පමණ වේ. නිවෙස් ඉදිරිපිට අලංකාරය සඳහා ද මෙම කුරු කිතුල් වවා ඇත (කිතුල් කප් රුකකි, 2004).

2.3 කිතුල් මල

කිතුල් ගසේ වර්ධන අවධිය අවසන් වූ පසු මල් පිදීම² සිදු වේ. කිතුල් මල පිපීම එම කුලයට අයත් පොල්, තල් වැනි ශාකවලට හාත්පසින්ම වෙනස්ව ගසේ අග්‍රස්ථයෙන් සිදු වේ. මෙය මුදුන් පිදීම ලෙස ව්‍යවහාරයේ යෙදේ. වැඩෙන පරිසරයේ ස්වභාවය අනුව කිතුල් ශාකයේ මුදුන් මල පිදීමට වසර 8 -15 හෝ 20 පමණ කාලයක් වුව ගත විය හැකිය. හොඳින් හිරු එළිය වැටෙන වදුළු රහිත බිම්වල දී වසර 8 -12ක දී මුදුන් මල පිදීම සිදු වුවද වනාන්තර ප්‍රදේශවල උස් වදුළු අතර හි වැඩෙන ගස් පිදීමට දීර්ඝ කාලයක් ගත වේ.

කිතුල් මල සංයුක්ත පුෂ්පයක් වන අතර එය පුෂ්ප මන්ජරියක් ලෙස හඳුන්වයි. මෙහි මල් දණ්ඩෙන් විහිදී යන කිනිකිවල ජායාංගි.(ගැහැණු) හා පුමාංගි (පිරිමි) මල් වෙන වෙනම පිහිටයි. කිතුල් මලෙහි මුල් අවදියේ දී මෙම කිනිකි කොපු කිහිපයකින් ආවරණය වී පවතී. මලෙහි වර්ධනය සමඟ ආවරණය වූ කොපු පිපිරී ගොස් මල දිගින් වර්ධනය වේ. මලෙහි කිනිකි හා පුෂ්ප නියමිත පරිණතභාවයට පත්වන විට එම කිනිකි ආවරණය කරමින් පවතින්නේ සනකමින් අඩු තනි කොපුවක් මගිනි. මෙම කොපුව බිඳී යාමෙන් මල් කිනිකි බාහිර පරිසරයට නිරාවරණය වේ(කිතුල් කප් රුකකි, 2004).

2.3.1 කිතුල් මලමැදීමේ ක්‍රියාවලිය

කිතුල් මලක් මෝරා හනසුවලින්³ එළියට ඒමට පෙර මැදීම සඳහා එය පදම් කිරීමක් සිදු වේ. මන්ද කිතුල් මල මේරු (පරිණත) පසු එයින් තෙලිදිය ලබාගත නොහැකිය. මල මැදීමට සුදුසු අවස්ථාව නිර්ණය කිරීම ප්‍රදේශය අනුව වෙනස් වේ. මැදිරට සහ උඩරට ප්‍රදේශවල මේ සඳහා සලකා බැලෙන කරුණු වන්නේ, මල හොඳින් වර්ධනය වී නැමී තිබීම, මල අග පිරි පැවතීම හා මල ආවරණය කරන සුදු පැහැති හනස්ස නිරාවරණය වීමයි. දකුණු පළාතේ දී මලක හනස්සක් හෙවත් කොපුවක් ඉරා මල් කිනිකිවල ඇටවල විශාලත්වය හා කිනිත්ත කැබෙන ආකාරය

නිරීක්ෂණය කිරීමෙන් මල මැදීමට සුදුසු අවස්ථාව හඳුනාගැනේ. මෙය "ඉරුම් බැලීම" යනුවෙන් හැඳින්වේ. කිනිත්ත පහසුවෙන් කැඩෙන අවස්ථාව සහ ඇටවල විශාලත්වය කුඩා ගම්මිරිස් ඇටයක ප්‍රමාණයට ඇත්නම් එය සුදුසු අවස්ථාව ලෙස සැලකේ.

නියමිත ප්‍රමාණයට මේරූ මලක් තෝරාගත් පසුව එම මල ප්‍රතිකාරය සඳහා සැකසීමේ අවස්ථාව එළැඹේ. මෙහි දී, මුලින් ම මල ආවරණය වී ඇති සියලුම කොපු කපා ඉවත් කළ යුතුය. මුලින් ම කඳට ආසන්නයේ පවතින ගල් හනසු ලෙස හඳුන්වනු ලබන කොපුව ද පසුව මල් කොපුව ද අවසානයේ මල් කිනිත්ත ආවරණය කර තිබෙන ළපටි කොපු ද ඉවත් කළ යුතු වේ. මෙම කොපු ඉවත් කිරීම සඳහා තියුණු පිහියක් භාවිතා කළ යුතු අතර මල් ලීයට හෝ කිනිත්තවලට සිදුවන හානි වළක්වාගත යුතුය. මලේ ඇති මෙම ආවරණ කොපු ඉවත් කිරීමෙන් පසුව මල කඩා වැටීම වළක්වා ගැනීම සඳහා මලට ආධාරක දෙබලක් ගැසීමෙන් හෝ මල ලණුවක් මගින් ගසට බැඳීම කළ යුතුය. එසේ නොවන්නේ නම් බර වැඩිවීම හේතුවෙන් මල කඩා වැටීමේ අවදානමක් පවතී. සියලුම කොපු ඉවත් කිරීමෙන් පසු කහ පැහැ මල් කිනිත්ත පරිසරයට නිරාවරණය වේ. එහිදී මලට හිරු එළිය (අවච) ලැබීමට සැලැස්විය යුතුය. මේ ආකාරයට දින 4-7 පමණ කාලයක් මල නියමිත ප්‍රමාණයට පදම් වූ පසු ලා කොළ පැහැයක් ගන්නා අතරම මලේ ආවරණ කොපු ඉවත් කරන අවස්ථාවේ ගුලි ගැසී තිබූ කිනිත්ත දික් වී පහළට එල්ලා හැලෙන ආකාරයක් පෙන්වුම් කරයි.

කිතුල් මල මැදීමේ දී සමස්ත ක්‍රියාවලියේ ම මූලික ම හා වැදගත් ම අවස්ථාව කිතුල් ගස හැර බැඳ ගැනීමයි. කිතුල් ගසේ මුදුනට නැඟීමේ පහසුව හා ආරක්ෂාව රඳා පවතින්නේ හැර බැඳගැනීමේ සාර්ථකත්වය මතයි. මේ සඳහා ශක්තිමත් වූ ලී දණ්ඩක් කිතුල් ගසේ උසට සරිලන ප්‍රමාණයෙන් කිතුල් ගසට තබා බැඳ ගනී. එම ලී දණ්ඩට අඟල් 8 -10 ප්‍රමාණයේ කුඩා ලී කැබලි තබා බැඳ ගනී. එම ආකාරයට හරස් අතට තබා බැඳ ගන්නා ලී කැබලි 2ක් අතර පරතරය අඩි 2-3ක් පමණ වේ. මෙලෙස හැර බැඳ ගැනීම සිදු කරනු ලබන්නේ දිනපතා මල මැදීම සඳහා කිතුල් ගසට නැඟීම පහසු කරවීම සඳහායි. ඇතැම් ප්‍රදේශවල මේ සඳහා උණ ලී භාවිතා කරනු ලැබේ (කිතුල් කප් රූකකි, 2004).

2.3.2 මල පදම් කිරීම

කිතුල් මලක් මැදීමට එය සුදුසු තත්ත්වයකට පත් කර ගත යුතුය. එය මල පදම් කිරීම යනුවෙන් හැඳින්වේ. මල පදම් කරගැනීමේ අරමුණ වන්නේ, මල මේරීම පමා කිරීමත්, මැදීම සඳහා මල හැඩගැස්වීමත් සහ පහසුවෙන් මැදිය හැකි පරිදි මලෙහි ව්‍යුහය මෘදු (මොලොක් භාවයට) අවස්ථාවකට පත් කර ගැනීමත් ය.

මල පදම් කිරීමට විවිධ ක්‍රම භාවිතා කෙරේ. වඩාත් ප්‍රචලිත සහ බහුලව භාවිතා කරන ක්‍රමය වන්නේ මලට අත්බෙහෙත් තැබීමයි. ඊට අමතරව මලෙහි වෘත්තය කැලීම, මලට උල් ගැසීම, මලෙහි වෘත්තය අග පිළිස්සීම හා දුම්ගැස්වීම සිදු කෙරේ. කිතුල් මලෙන් හොඳ අස්වැන්නක් ලබා ගැනීමට එය සකස් කර ගැනීම සඳහා මෙම ක්‍රමවේදයන් මිනිසුන් විසින් භාවිතා කරනු ලබයි. මෙම විවිධ ක්‍රම ප්‍රදේශයෙන් ප්‍රදේශයට හා මල් මදින්නාගෙන් මල් මදින්නාට වෙනස් වේ. ක්‍රමවේදයන් එකක් හෝ කිහිපයක් එකවර භාවිතා කරන අතර මල පදම් කිරීමේ ක්‍රමය කුමක් ද යන්න තීරණය කරනුයේ ද සාධක කිහිපයක් මත පිහිටා ය. එනම්, පවතින කාලගුණික තත්ත්වය, ගසේ නිෂ්පාදන තත්ත්වය, මලේ විශාලත්වය, මල මෝරා ඇති ප්‍රමාණය හා මල් මදින්නාගේ නිපුණත්වය යන කරුණු වේ.

ස්වාභාවික අත්බෙහෙත් මෙන් ම කෘත්‍රීම අත්බෙහෙත් ද මල් පදම් කිරීමට යොදා ගැනෙන අතර භාවිතා කරන බෙහෙත් වර්ගය ප්‍රදේශය හා මල් මදින්නා අනුව වෙනස් වේ. මලෙහි නටුව සිදුරු කිරීමෙන් සාදා ගනු ලබන "ඔහුවල" නමින් හඳුන්වන කුහරය තුළ මෙම මල් බෙහෙත් තැන්පත් කෙරේ. මීට අමතරව මල් කඳේ සහ කිනිතිවල ද බෙහෙත් ආශ්‍රේප කරනු ලබයි.

2.3.3 ස්වාභාවික මල් බෙහෙත්

ස්වාභාවික මල් බෙහෙත් ලෙස කුළු බඩු, පස් පැහිරි, දළ පස් වර්ගය, ගම්මිරිස්, හුණු අළු සහ විවිධ ද්‍රව්‍ය භාවිතා කරනු ලබයි. අතීතයේ සිට ම වඩාත් බහුල ලෙස භාවිතා කර ඇත්තේ කුළු බඩු මිශ්‍රණයයි. මෙම මිශ්‍රණයෙහි කරාඬු නැටි, කුරුඳු-පොතු, ගම්මිරිස්, එනසාල්, සුදුළුණු, අබ යන කුළු බඩු අඩංගු වේ. පැහිරි පහක පොතු සහ දළ අඩංගු මිශ්‍රණයක් ලෙස පස් පැහිරි හැඳින්විය හැකිය. දළ පස් වර්ගය බහුලව භාවිතා කෙරෙන්නේ දකුණු පළාත තුළ ය. එම දළ පස් වර්ගය නම් බාඳුරා, වල්ල, කුඩු මිරිස්, කැප්පෙටියා, සහ සේර ය. එම දළ සමඟ ලුණු මිරිස් මිශ්‍රණය ද වඩාත් ජනප්‍රිය ක්‍රමයකි (කිතුල් කප් රුකකි, 2004).

2.3.4 කෘත්‍රීම මල් බෙහෙත්

බැටරි කුරු, බැටරි ඇසිඩ්, යූරියා, සබන්, පෙරුම්කායන්, පල්ලමානික්කම් සහ භූමිකෙල් ආදිය කෘත්‍රීම මල් බෙහෙත් ලෙස භාවිතා කරනු ලබයි. මෑත කාලීනව කෘත්‍රීම අත් බෙහෙත් භාවිතයට මිනිසුන් වැඩියෙන් යොමු වී ඇත. විශේෂයෙන් රා නිෂ්පාදනය කරන පුද්ගලයින් අතර මෙම තත්ත්වය වැඩි පුර දැකිය හැකිය. කිතුල් මල් මැදීමේ තාක්ෂණය සඳහා අතීතයේ මිනිසුන් බහුලව භාවිතා කළේ, ඉහත ස්වාභාවික ද්‍රව්‍ය වන අතර එය පරම්පරාවෙන් පරම්පරාවට ඉදිරියට පැමිණි

තත්ත්වයකි. නමුත් වර්තමානය වන විට කෘත්‍රීම ක්‍රමයන් අත්හදා බැලීමට මිනිසුන් උත්සුක වී ඇත. මලක් නිසි පරිදි සකස් කිරීමට පහසු කටයුත්තක් නොවේ. වැරදීමට පවතින ඉඩකඩ වැඩි ය. මල් බෙහෙත් ප්‍රමාණය අඩු/වැඩිවීම, මල මදින කාල සටහන වෙනස්වීම සහ අහිතකර මල් බෙහෙත් වර්ග භාවිතය, යන ක්‍රියාවන් නිසා මල මැදීම සුදුසු පරිදි සිදු කිරීම අපහසු කරවයි. එසේම අහිතකර කාලගුණික තත්ත්වයන්, ගස ඵලදාව රහිතවීම, පළමු මල නිසි ලෙස සකස් කර නොගැනීම වැනි සාධක ද ඊට බලපානු ලබයි (කිතුල් කප් රුකකි, 2004).

2.3.5 කිතුල් මල් පදම් කිරීමේ නව තාක්ෂණය (කැස්පර් ක්‍රමය)

කිතුල් මල් පදම් කර ගැනීමේ දී භාවිතා කරන නව ක්‍රමවේදය කැස්පර් තාක්ෂණය භාවිතා කිරීමයි. මෙම තාක්ෂණය මූලික අවස්ථා කිහිපයක් යටතේ සිදු කළ යුතු වේ. පළමුව කිතුල් මල් මැදීම සඳහා කිතුල් ගස "හැර බැදීම" කළ යුතු වේ. කිතුල් ගස මුදුනට ප්‍රවේශවීමේ පහසුව හා ආරක්ෂාව රඳා පවතින්නේ හැර බැඳ ගැනීමේ සාර්ථකත්වය මත වේ. අනතුරුව ප්‍රධාන වශයෙන් ම කළ යුත්තේ, මැදීම සඳහා නියමිත ප්‍රමාණයට මේරු මලක් තෝරා ගැනීමයි. මේ සඳහා කිතුල් මල පුපුරා යාමට දින කිහිපයකට හෝ සතියකට පෙර අවස්ථාව ඉතා යෝග්‍ය බව සඳහන් වේ. කිතුල් මලක් මෙම අවස්ථාවට පැමිණි විට මලෙහි අග කොපු පිරි පුෂ්ටිමත් බවත් ප්‍රකට කරන අතර අග පහළට නැමීමක් ද පෙන්වුම් කරයි. ගසට නැග එහි සුදුසුභාවය තීරණය කළ යුතු ය. මල ආවරණය කර පවතින්නේ තනි කොපුවක් විය යුතු අතර කිනිකිවල ඇටවල ප්‍රමාණය මිලිමීටර 2-3 පමණ විය යුතුය. මෙම අවශ්‍යතා සපුරා ඇති විට එය මල මැදීමේ ප්‍රතිකාරයට සුදුසු වේ.

තුන්වන පියවර ලෙස මල සැකසීම ආරම්භ කළ යුතුය. මෙය පූර්ව ප්‍රතිකාර අවස්ථාව ලෙසින් හැඳින්වේ. නියමිත ප්‍රමාණයට මෝරන ලද මලක් තෝරාගෙන අනතුරුව එම මල ප්‍රතිකාරය සඳහා සැකසීම සිදු වේ. තියුණු පිහියක් ආධාරයෙන් මුලින් ම කඳට ආසන්නයේ පවතින කොපු ද (ගස් හනසු) පසුව මල් කොපු ද අනතුරුව මල් කිනිකි ආවරණය කෙරෙන ළපටි කොපු ද ඉවත් කළ යුතුය. මල ආවරණය කෙරෙන කොපු ඉවත් කළ පසු මලට ආධාරක ඉන්තක් ඉහළට එල්ලා තැබිය යුතුය. එයින් මල කඩා වැටීමේ අවදානම අවම කරගත හැකිය.

සියලු ම කොපු ඉවත් කිරීමෙන් පසුව කහ පැහැති හෝ සුදු පැහැති මල් කිනිකි අවට නිරාවරණය වේ. මෙසේ දින 4 -7 පමණ මල නියමිත ප්‍රමාණයට අවිච්චි පදම් කරගත් පසුව කැස්පර් ප්‍රතිකාරය සිදු කිරීම ආරම්භ කෙරේ.

කැස්පර් ප්‍රතිකාරය සිදු කිරීමට පෙර මලෙනි වට ප්‍රමාණය හා දිග මැන ගත යුතුය. කොපු ඉවත් කර මලෙනි දෙවන පුරුක අසලින් මලේ වට ප්‍රමාණය ටේප් පටියක් යොදා ගනිමින් මැන අනතුරුව මලෙනි දිග ලෙස දෙවන පුරුකේ සිට අග කපන ස්ථානයට (මුදුන් ඉත්තේ සිට අඟල් 6-8 පමණ පහළින්) ඇති දුර සෙන්ටිමීටරවලින් මැන ගත යුතුය. ඊළඟ පියවර ලෙස මලට අවශ්‍ය මල් බෙහෙත් (කැස්පර්) ප්‍රමාණය තීරණය කිරීම සිදු කෙරේ. ඉහත මැන ගත් මිණුම් දෙක සහ කාර්මික තාක්ෂණ ආයතනය විසින් යොදාගත් වගුව භාවිතා කරමින් අවශ්‍ය කිතුල් සක්‍රීයකරණ හා තෙලිදිය ප්‍රවර්ධන ප්‍රතිකාර (කැස්පර්) ප්‍රමාණය නිර්ණය කරගත හැකිය. මෙම බෙහෙත් ප්‍රමාණය සිරිත්පයක් භාවිතා කර මලට ඇතුළු කර ගනු ලබයි. බෙහෙත් ප්‍රමාණය මලට ඇතුළත් කරන්නේ මල් දණ්ඩේ හි දෙවැනි පුරුකට (කොහු පුරුක) වේ. මේ සඳහා මල් දණ්ඩේ හි උඩ පැත්තෙන් කුඩා ප්‍රමාණයේ සෘජුකෝණාස්‍රාකාර සිදුරක් ඇති කරනු ලබයි. මෙම සිදුර අඟල් 1ක් පමණ පළල අඟල් 2ක් පමණ ගැඹුරවිය යුතු අතර මලෙනි මැද දක්වා ගැඹුරුවීම ඉහළ සාර්ථකත්වයක් සඳහා වැදගත් වේ. සිදුර සාදා ගැනීමට තියුණු පිහියක් හෝ නියනක් භාවිතා කෙරේ.

අවසානයේ නියමිත මාත්‍රාව, සකස් කරගත් සිදුරට වත් කර එම සිදුර පොලිතීන් පටියක් හෝ පටියකින් මඟින් ජලය ඇතුළු නොවන ලෙස සහ වාෂ්ප පිට(මල් බෙහෙත්) නොවන ලෙස වෙලා ගත යුතුය.

2.4 කිතුල් ශාකය ආශ්‍රිත නිෂ්පාදන හා ප්‍රයෝජන

ග්‍රාමීය ආර්ථිකයේ සුවිශේෂී ස්ථානයක් කිතුල් ශාකයට හිමි වන අතර විශේෂයෙන් ගෘහස්ථව සිදු කෙරෙන නිෂ්පාදනයන් සඳහා එය වැදගත් වේ. ග්‍රාමීය ජනතාවගේ ස්වයං රැකියා උත්පාදන කාර්යයේ දී කිතුල් ආශ්‍රිත කර්මාන්ත විශේෂත්වයක් උසුලයි. සිංහරාජ වනයේ ඇතැම් ගම්මානවල එකම ආදායම් මාර්ගය කිතුල් නිෂ්පාදනයේ යෙදීම වන අතර කොත්මලේ ප්‍රදේශයේ 80%ක් පමණ දෙනාගේ ප්‍රධාන ආදායම් මාර්ගයක් ලෙසින් කිතුල් කර්මාන්තය හඳුනාගෙන ඇත (කිතුල් කප් රූකකි, 2004).

2.4.1 කිතුල් නිෂ්පාදන

කිතුල් ශාකයෙන් බහුවිධ ප්‍රයෝජනයන් ලබා ගත හැකිය. එයින් ආහාරයට ගත හැකි මෙන්ම ආහාරයට ගත නොහැකි දෑ නිෂ්පාදනය කරගත හැකි වේ (www.kithulproducts.org). කිතුල් ගසේ "මල" මේරීමට පෙර එයින් කිතුල් තෙලිදිය හා මීරා එකතු කර ගැනීමෙන් පසුව එය විවිධ

නිෂ්පාදන සඳහා යොදා ගනු ලබයි. පූර්වයේ ද සඳහන් කළ පරිදි මෙය කිතුල් මල මැදීම ලෙස ව්‍යවහාර භාෂාවේ යෙදේ. පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදනය සඳහා මෙසේ පෙරා ගන්නා මීරා යොදා ගැනේ. ප්‍රධාන වශයෙන් කිතුල් පැණි හා කිතුල් හකුරු සෑදීම සිදු කෙරෙන අතර කිතුල් පිටි ද නිෂ්පාදනය කරනු ලබයි. කිතුල් ශාකයෙන් ලබාගන්නා ප්‍රයෝජන විවිධාකාර ය. කිතුල් තෙලිදිය බාගෙට පැසුණු තෙලිදිය සහ කිතුල් රා ශක්තිජනක පානයක් ලෙස හඳුනාගෙන ඇත. කිතුල් රා වල ඇති මධ්‍යසාර ප්‍රතිශතය 5.0 -5.5%කි. මෙම රා අහිතකර ඇල්ඩිහයිඩ්වලින් තොර නිසා එහි ගුණත්වය ඉහළ ය. එබැවින් කිතුල් රා යොදා ගනිමින් සිදු කෙරෙන නිෂ්පාදන සඳහා වෙළඳපොළක් සකසා ගැනීම අපහසු නොවේ. එසේ ම රාවලින් "විනාකිරි" නිෂ්පාදනය කිරීමේ හැකියාව ද ඇත. වෙළඳපොළේ ඇති යිස්ට්වලට ආදේශකයක් ලෙසින් රා මණ්ඩි භාවිතා කළ හැකි අතර ආජප, පුස්නාජප වැනි ආහාර සකස් කිරීමේ දී රා මණ්ඩි යොදා ගැනේ (කිතුල් කප් රුකකි, 2004).

කිතුල් නිෂ්පාදන අතර කිතුල් පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදනයන්ට විශේෂත්වයක් හිමි වේ. ග්‍රාමීය කිතුල් නිෂ්පාදන කර්මාන්තය ප්‍රධාන වශයෙන්ම රඳා පවතින්නේ කිතුල් පැණි හකුරු නිෂ්පාදනය සඳහා වීම ඊට හේතුවයි. එසේම වෙනත් රටවල (පිලිපීනය, මැලේසියාව, ඉන්දියාව) කිතුල් ශාකයේ වර්ධනය හා මල් කැපීම සිදු වුවත් කිතුල් ශාකය මගින් සිදු කෙරෙන නිෂ්පාදන සඳහා විශේෂත්වයක් හිමිවන්නේ ශ්‍රී ලංකාවට වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ කිතුල් ශාකයෙන් පැණි හකුරු නිෂ්පාදනය සිදු කරන ආකාරයටම උක්, පොල් සහ තල් යන ශාකයන්ගෙන් ද පැණි හකුරු නිෂ්පාදනය සිදු කෙරෙන නමුත් ගුණත්වයත්වය, රසය හා මාෂධීය වටිනාකම පිළිබඳ සැලකිලිමත් වීමේ දී කිතුල් පැණි හා හකුරු ඉදිරියෙන් සිටී. කිතුල් පැණි හා හකුරු සඳහා අපනයන වෙළඳපොළ තුළ ද ඉහළ ඉල්ලුමක් පවතී. ඒ බව 2011 සහ 2012 යන වර්ෂයන් හි කිතුල් පැණි හා හකුරු අපනයන දත්ත තුළින් පැහැදිලි වේ.

වගු අංක 2.1: 2011 සහ 2012 වර්ෂයන් හි කිතුල් පැණි හා හකුරු අපනයන දත්ත

වර්ගය	2011		2012	
	ප්‍රමාණය (කි.ග්‍රෑ.)	ආදායම (රු.මි.)	ප්‍රමාණය(කි.ග්‍රෑ.)	ආදායම (රු.මි.)
කිතුල් පැණි	34,880	12.31	61,106	23.68
කිතුල් හකුරු	57,011	14.07	118,191	35.13
එකතුව	91,891	26.38	179,307	58.81

මූලාශ්‍රය: ජාතික කිතුල් සංවර්ධන වැඩසටහන, 2012

ඉහත දත්තවලට අනුව කිතුල් නිෂ්පාදනයන් හි විදේශ අපනයනයේ වර්ධනයක් දැකිය හැකි අතර වර්තමානයේ කිතුල් නිෂ්පාදන සඳහා පවතින තත්ත්වය ද ඉන් පිළිඹිබු වේ.

2.4.2 කිතුල් පැණි නිෂ්පාදනය

කිතුල් මලෙන් ලබාගන්නා මීරා (යුෂය - sap) ගුණාත්මක පැණි නිෂ්පාදනය සඳහා භාවිතා කරනු ලබයි. පැණි නිෂ්පාදනයට යොදා ගත යුත්තේ නොපැසුණු තෙලිදිය වේ. නොපැසුණු තෙලිදියවල විශේෂ ලක්ෂණය වන්නේ, එය ලා තේ කහටවල පැහැයක් ගැනීමත්, ඉතාමත් පැහැදිලිවීමත් හා ඇලෙන සුළු ගතියක් පෙන්වීමත් ය. තෙලිදිය පැසීම ආරම්භ වන විට පළමුව පිළිණු ගන්ධයක් වහනය වන අතර පසුව සුදු පැහැයක් ගෙන ඇඹුල් වීම ආරම්භ වේ. එබැවින් තෙලිදියෙහි ලා දුඹුරු පැහැය වෙනස්වීමට පෙර තෙලිදිය පැණි නිෂ්පාදනය සඳහා යොදා ගත යුතුය.

ගුණාත්මක පැණි නිෂ්පාදනය කිරීම සඳහා අනුගමනය කළ යුතු ක්‍රියාමාර්ග රාශියකි. තෙලිදිය ඉතා ඉක්මනින්ම පැණි නිෂ්පාදන කාර්යය සඳහා යොදා ගත යුතු අතර උණු කිරීමට පෙර එයට වැටී ඇති අපද්‍රව්‍ය සියල්ල (කුහුඹුවන්, කුඩා සතුන්, බත්බොර) පෙරහන් බඳුනකින් පෙරා ඉවත් කිරීමෙන් පැණි උණු කිරීමට පිරිසිදු තෙලිදිය ලබා ගත හැකි ය. පැණි උණු කිරීමේ දී, ආරම්භක අවස්ථාව ඉතා උණුසුම් ගින්දරක් ලබා දිය යුතු අතර උතුරන විට ඇති වන පෙන, කෝප්පයකින් හෝ හැන්දකින් ඉවත් කළ යුතුය. දුම් ගැස්වීමෙන් තොරව ගින්දර ලබා දිය යුතු අතර පදමට උණු වූ පසුව උණුසුම් තිබියදී ම ජීවාණුහරණය කළ වීදුරු බඳුන්වලට දැමිය යුතුය. බඳුන්ගත කළ පැණි ශීතකරණයක තැන්පත් කිරීමෙන් ක්ෂුද්‍ර ජීවී ක්‍රියාකාරීත්වය අඩු කරගත හැකි වේ (සෙනෙවිරත්න, 2007).

2.4.3 කිතුල් හකුරු නිෂ්පාදනය

කිතුල් හකුරු නිෂ්පාදනයේදීත් පැණි නිෂ්පාදනය සිදු කිරීමේදීත් අනුගමනය කළ පවිත්‍රතාව ඒ ආකාරයෙන් ම අනුගමනය කළ යුතු වේ. පැණි නිෂ්පාදනයේ දී මෙන් නොව, හකුරු නිෂ්පාදනයේ දී තෙලිදිය සුළු වශයෙන්වත් පැසී තිබීම අහිතකර වන අතර එය හකුරු සනවීම කෙරෙහි අහිතකර ලෙස බලපානු ලබයි. එවැනි හකුරු "ඉටි හකුරු" ලෙස හඳුන්වනු ලබයි.

හකුරු සෑදීම සඳහා තෙලිදිය උණු කිරීමේ දී ආරම්භක අවස්ථාවට දැඩි උණුසුමක් ලබාදිය යුතු අතර උතුරන විට ඇති වන පෙන සිදුරු සහිත හැන්දකින් ඉවත් කළ යුතුය. හකුරු පදම ගැන දැන ගැනීමට උකු වූ පැණි බින්දු කිහිපයක් ජලයට දමා ඒවා වතුරේ පතුළට ගියහොත් නියම පදමට ළඟා වී ඇති බව හඳුනා ගැනේ.

හකුරු පදමට ළඟා වූ විට අවසානයේ තෙවරක් පැණි උතුරන බවත්, තෙවැනි වර උතුරන විට පොල්කටුවලට දැමිය යුතු බවත්, කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙන්නන්ගේ අත්දැකීමයි. පැණි සන වීම ආරම්භ වන විට ලිපෙන් ඉවත් කර හැඳි ගැම අඛණ්ඩව සිදු කළ යුතු අතර මෙම අවස්ථාව උකු ගතිය වැඩිවීම සහ පැණිවල වර්ණය අඩුවීම තුළින් හඳුනාගත හැකිය. අනතුරුව සන වූ පැණි ජීවාණුහරණය කළ පොල්කටු හෝ වෙනත් අවිච්චලට දැමීම සිදු කළ යුතුය. හකුරුවල ජල ප්‍රතිශතය 10%ට පමණ වැඩි වූ විට කල් යාමේ දී මතුපිට පුස් ඇතිවිය හැකි බැවින් පදමට උණු කර ජලය ඉවත් කර ගැනීම වැදගත් වේ.

ගුණාත්මක හකුරුවල ලක්ෂණය වන්නේ, ඒකාකාර පැහැය සහ මෙලෙක් බවයි. ගුණාත්මක හකුරු කැබැල්ල ආහාරයට ගැනීමේ දී ක්ෂණිකයෙන් දිය වී යයි. එසේම මෙම හකුරුවලට ම ආවේණික වූ රසයක් හා සුවඳක් තිබේ. හකුරුවල පැහැයට බලපානු ලබන්නේ, පැණි උණු කරන උෂ්ණත්වය හා කාලයයි (සෙනෙවිරත්න, 2007).

2.4.4 රා නිෂ්පාදනය

තෙලිදිය ගසේ දී ම පැහීමට ලක් කිරීමෙන් රා නිෂ්පාදනය සිදු කෙරේ. රා නිෂ්පාදනය සඳහා පවතින නීතිමය අවසරය වන්නේ, ගසේ දී ම තෙලිදිය සඳහා "මණ්ඩි" (මණ්ඩිඅවල අඩංගු වන්නේ රා පැසීමට උපකාරී වන ක්ෂුද්‍ර ජීවීන් ය. එම ක්ෂුද්‍ර ජීවීන් අතර ශීඝ්‍ර වර්ග ප්‍රධාන තැනක් ගනී) එක් කර පැසීමට සැලැස්වීමයි. තෙලිදිය ගසෙන් බීමට රැගෙන නිවසේ දී හෝ වෙනත් ස්ථානයක දී රා නිෂ්පාදනය කරන විට එය නීති විරෝධී රා නිෂ්පාදනයක් ලෙස සැලකේ.

රා නිෂ්පාදනයේ දී පවිත්‍රතාවය ඉතා වැදගත් වන අතර ඒ සඳහා මුට්ටිය හොඳින් ආවරණය කර තැබිය යුතුය. රා වල ඇති සුවඳට ඇඳි එන කුඩා කෘමීන් සහ රා බීමට එන ලොකු සතුන්ගෙන් ආරක්ෂා කර ගැනීමෙන් සහ වැසි ජලය එක්වීම වැළැක්වීමෙන් ගුණාත්මකව රා නිෂ්පාදනය කර ගත හැකි වේ.

රා වල වැඩි පැණි රසයක් හා වැඩි තිත්ත රසයක් ගැනීම නුසුදුසු වන අතර නියම රා වල රසය වන්නේ, පැණි රසය සහ තිත්ත රසයෙහි සංකලනයකි. රා පැසවීමේදී එහි සැර වැඩි කිරීම සඳහා පොතු වර්ග, මුල් වර්ග, කොළ වර්ග, ගෙඩි වර්ගත් මත්ද්‍රව්‍ය ලෙස සැලකෙන දුම්කොළ නැට්, ගංජා, අත්තන ඇට සහ තිත්ත අබිං යන ද්‍රව්‍යයන් එයට එක් කරන නමුත් එම ද්‍රව්‍ය එක් කිරීමෙන් රා බීමට ගන්නා අයගේ සෞඛ්‍යය තත්ත්වයට හිතකර නොවන තත්ත්වයක් ඇති වේ. තෙලිදිය සඳහා සිනි එක්කර පැසීමට ලක් කිරීමෙන් කෘත්‍රීමව නිෂ්පාදනය කෙරෙන රාවලට සමාන

නිෂ්පාදනයක් ලැබේ. එම නිෂ්පාදනයන් හි මද්‍යසාර ප්‍රතිශතය ද ඉහළ අගයක් ගන්නා අතර උගුර දැවීම වැනි අහිතකර ප්‍රතිවිපාකයන්ට එම රා පානය කරන්නන් ගොදුරු වේ. එසේ ම, රාවල පවතින ඖෂධීය ගුණය ද හීන වේ.

රා නිෂ්පාදනය කිරීමෙන් අනතුරුව කුඩා මැටි මුට්ටි හෝ ප්ලාස්ටික් භාජනවල අසුරා තැබිය යුතු අතර ඇලුමිනියම් භාජන භාවිතය සුදුසු නොවේ (සෙනෙවිරත්න, 2007).

2.4.5 කිතුල් පිටි නිෂ්පාදනය

කිතුල් පිටි ලබාගැනීමට තෙලිදිය ලබා නොගන්නා සහ මල් වැරූ ගස් භාවිතා කරනු ලබයි. ගසක පතු (පිති) ආසන්නයේ කඳ තුළ (පිටි බෙරයෙහි) කිතුල් පිටි බහුලව ඒකරාශී වී ඇත. සාමාන්‍යයෙන් ජනවාරි සිට මාර්තු දක්වා මාසවල කිතුල් ගස්වලින් පිටි ලබාගැනීමේ හැකියාව පවතී.

කිතුල් ගසේ පිටි බෙරය ඇති කොටසින් ලබාගන්නා බඩයෙහි අමු කැලි වංගෙඩියේ දමා කොටා ජලයේ කලතා රෙදි කඩකින් පෙරා, එසේ පෙරී යන කොටස අවටේ වියළීමෙන් පිටි ලබාගත හැකිය. ජලයේ දියවීමෙන් අහිතකර ද්‍රව්‍ය ඉවත් වීම වාසියකි. කිතුල් පිටි ලබාගන්නා අනෙක් ක්‍රමය වන්නේ, බඩයෙන් ලබාගන්නා කැබලි වියළා කොටා පෙතේරයකින් හලා ගැනීමයි. මෙහි ගසේ තන්තුමය කොටස් මිශ්‍ර වීම නිසා කර්කශ ස්වාභාවයක් ගනු ලබයි. මෙම කිතුල් පිටි ඖෂධීය ගුණයෙන් වඩාත් ඉහළ මට්ටමේ පවතී. එය ඉතා ප්‍රණීන ආහාරයක් ලෙසින් වඩාත් ප්‍රචලිතය (සෙනෙවිරත්න, 2007).

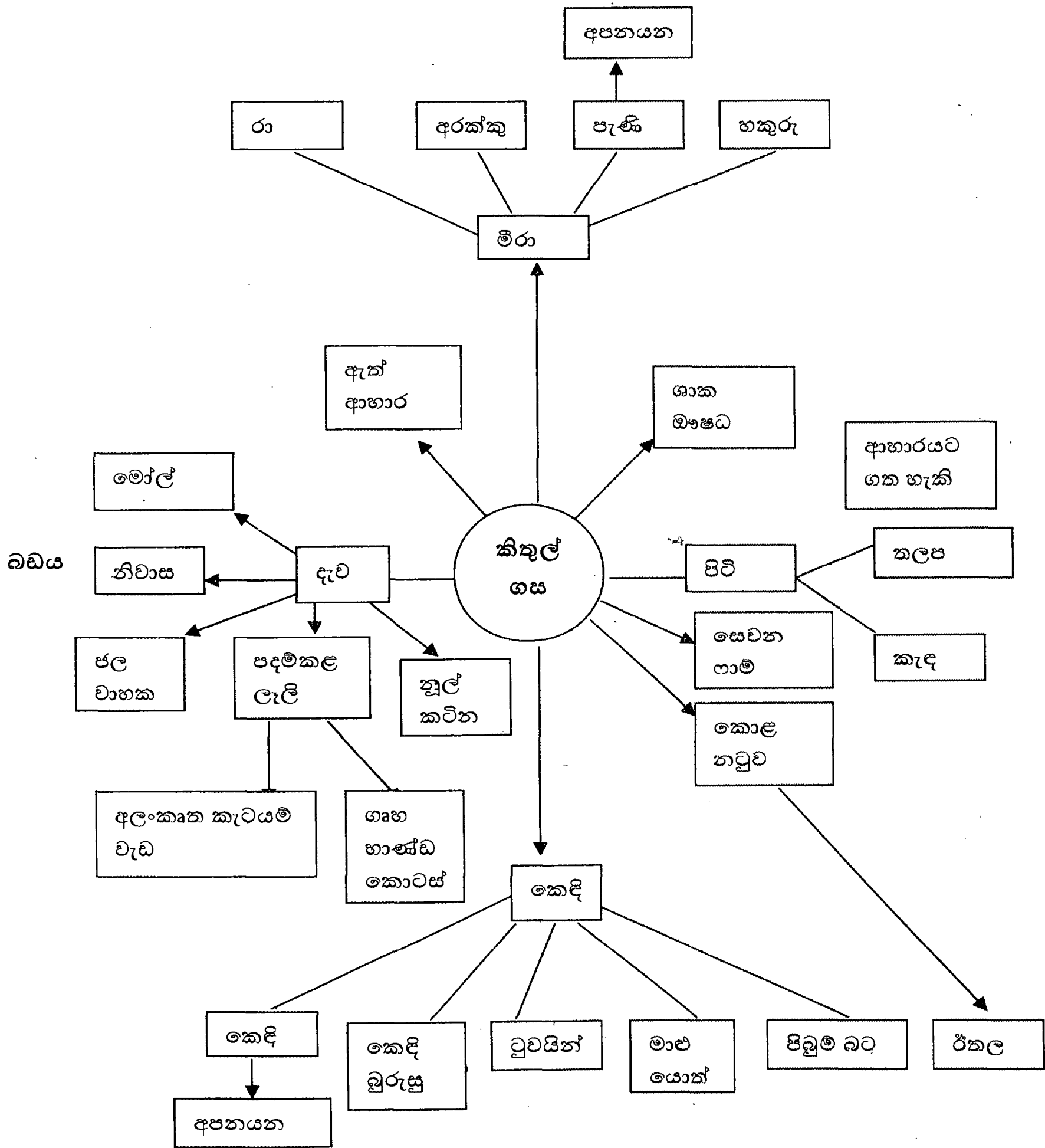
2.5 ආහාරමය නොවන කිතුල් නිෂ්පාදන

කිතුල් ආශ්‍රිත ප්‍රධාන ආහාරමය නිෂ්පාදනයන්ට අමතරව ආහාර නොවන නිෂ්පාදකයක් ලෙසින් කිතුල් දැවය ඉතාමත් ශක්තිමත් හා කල් පැවැත්මෙන් යුක්ත වේ. පාරම්පරික ගෘහ භාණ්ඩ, උපකරණ සහ විසිතුරු භාණ්ඩ සකස් කර ගැනීමේ දී කිතුල් දැවය වඩාත් ප්‍රයෝජනවත් වී ඇත. වංගෙඩිය, මෝල් ගස, තෙජපම් මෙම දැවයෙන් සකස් කරනු ලබන අතර, කිතුල් දැවයේ පවතින කල්පැවැත්මත්, සිත් ඇදගන්නා සුළු කලු වර්ණය නිසාත් එයින් නිර්මාණය කරන භාණ්ඩ සඳහා වෙළෙඳපොළ තුළ ඉහළ ඉල්ලුමක් පවතී. විසිතුරු භාණ්ඩ හා කැටයම් නිර්මාණය කිරීමේදීත් මෙම කිතුල් දැවය වඩාත් ප්‍රයෝජනවත් වේ. එසේම කිතුල් කෙන්ද ආශ්‍රිතව ද බොහෝ නිෂ්පාදන සකස් කර ගත හැකිය. බුරුසු වර්ග වැනි දෑ නිෂ්පාදනයට මේවා ගැනේ. කිතුල් පත්‍ර අංලකරණය

සඳහා බහුලව භාවිතා කෙරේ. කිතුල් පත්‍ර සහ බඩය අලින්ගේ ආහාරයට ප්‍රධාන වශයෙන් ම යොදා ගැනේ.

මීට අමතරව කිතුල් ශාකයෙන් ලබාගන්නා නිෂ්පාදනයන්ට ඖෂධීය වටිනාකමක් ද ඇත. කිතුල් පිටි දේශීය වෛද්‍ය විද්‍යාව තුළ රෝග බොහොමයකට ඖෂධයක් ලෙස භාවිතා කෙරේ. ගැස්ට්‍රයිටිස් සුවකිරීමේ ගුණයත්, ඉරුවාරදය සුවවීමටත් සර්ප විෂ නැසීමටත්, රුමැටික් උණ නිසා ඇති ඉදිමුම සඳහාත් කිතුල් පිටි ඖෂධයක් ලෙස භාවිතා කරනු ලබයි. කිතුල් ශාකයේ මුල්, දත් ගක්නීමත් කිරීමේ ගුණයෙන් යුක්තය. හිසකෙස් වර්ධනය සඳහා ප්‍රතිකාර ලෙස කිතුල් ශාකයේ කඳ, බීජ භාවිතා කරනු ලබයි (සෙනෙවිරත්න, 2007). කිතුල් ශාකයෙන් ලබා ගත හැකි ප්‍රධාන ආර්ථිකමය නිෂ්පාදනයන්ට අමතරව අනෙකුත් ආර්ථිකමය භාවිතයන් රාශියක් පවතී. එම සියලු භාවිතයන් පහත සඳහන් රූප සටහනින් පිළිබිඹු කෙරේ.

රූප සටහන් අංක 2.1: කිතුල් ගසේ ආර්ථික භාවිතයන්

මූලාශ්‍රය: අබේසිංහ ආරිය, ආර්ථික විමසුම, 1991

2.6 කිතුල් කර්මාන්තය සඳහා රාජ්‍ය අනුග්‍රහය

ශ්‍රී ලංකාව තුළ කිතුල් කර්මාන්තය ලාභදායී කර්මාන්තයක් බවට පත් කිරීම, මූලික ඉලක්කය කොට ගනිමින් සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්ත හා කුඩා ව්‍යවසාය සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය මූලිකත්වය ගනිමින් සංවර්ධන වැඩසටහන් දියත් කෙරෙන අතර කර්මාන්ත සංවර්ධන මණ්ඩලය (IDB) සහ කර්මාන්ත තාක්ෂණ ආයතනය (ITI) විසින් ද කිතුල් කර්මාන්තකරුවන් සඳහා වැඩසටහන් දියත් කර ඇත.

සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්ත හා කුඩා ව්‍යවසාය සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය විසින් කිතුල් කර්මාන්තයේ ප්‍රවර්ධනය සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන් ජාතික කිතුල් සංවර්ධන වැඩසටහන ක්‍රියාත්මක කරනු ලබයි. ඒ සඳහා ප්‍රාග්ධන අයවැයෙන් 2012 වර්ෂය සඳහා රුපියල් මිලියන 17.3ක් ඒ සඳහා වෙන් කර ඇති අතර ඉන් රුපියල් මිලියන 4.6ක් වැය කර දිස්ත්‍රික්ක 17ක කිතුල් නිෂ්පාදනය පිළිබඳ නිලධාරීන් හා කිතුල් කර්මාන්තකරුවන් දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් (Awareness programmes) ලෙස පුහුණු වැඩසටහන් 225ක් පවත්වා ඇත. කර්මාන්තය සඳහා අලුතින් එක් වන ගොවීන් ධෛර්යමත් කිරීමට අවශ්‍ය පුහුණුකරුවන් පුහුණුකරවීමත්, මල් මැදීමේ තාක්ෂණය ලබාදීමේ වැඩසටහන්, ගුණාත්මක නිෂ්පාදන බිහිකිරීමට අදාළ වැඩසටහන් හා අලෙවි ප්‍රවර්ධන වැඩසටහන් පැවැත්වීමත් මේ යටතේ සිදු කර ඇත. පහත දැක්වෙන්නේ මෙම වැඩසටහන් හි ප්‍රතිලාභීන් පිළිබඳ තොරතුරු වේ.

වගු අංක 2.1: වැඩසටහන් සහ ප්‍රතිලාභීන් සංඛ්‍යාව

	වැඩසටහන	වැඩසටහන් සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිලාභීන් සංඛ්‍යාව
01	නිලධාරීන් සඳහා දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන්	38	නිලධාරීන් 3856
02	මල් මැදීමේ තාක්ෂණය ලබාදීමේ වැඩසටහන්	116	මල් මදින්නන් 5192
03	නිෂ්පාදන ගුණත්වය වැඩි කිරීම සම්බන්ධ වැඩසටහන්	53	කර්මාන්ත 1950
04	ප්‍රධාන පුහුණුකරුවන් පුහුණු කිරීමේ වැඩසටහන්	8	මල් මදින්නන් 152
05	ව්‍යවසායකත්ව සංවර්ධන වැඩසටහන්	5	මල් මදින්නන් සහ කර්මාන්ත 106
06	උසස් තාක්ෂණය ලබාදීමේ වැඩසටහන්	4	කර්මාන්ත 60
07	ආරක්ෂිත ඇඳුම් කට්ටල ලබාදීම (ආරක්ෂිත බඳපටිය, හිස්වැසුම සහ ජැකට් එක)		මල් මදින්නන් 3169
08	කිතුල් ශාක බෙදාදීම		ගාල්ල, කලුතර, මාතර, නුවරඑළිය, රත්නපුර - පැළ 6195
09	ජාතික හා ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ ප්‍රදර්ශන පැවැත්වීම	4	කිතුලක වරුණ - කොළඹ, ගාල්ල

මූලාශ්‍රය: ජාතික කිතුල් සංවර්ධන වැඩසටහන, 2012

මෙයට අමතරව කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගේ ප්‍රවර්ධනය සඳහා කර්මාන්ත සංවර්ධන ආයතනය විසින් ද වැඩසටහන් දියත් කෙරේ. මුල් කාලීනව පැවති සමුපකාර ක්‍රමයෙන් ඇත් වී තනි ව්‍යවසායකයින් බිහි කිරීමේ තුන් අවුරුදු ව්‍යාපෘතියක් කර්මාන්ත සංවර්ධන ආයතනය විසින් 2011 වර්ෂයේ දී දියත් කර ඇත. එමඟින් නිලධාරීන් දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් (Awareness programmes) පැවැත්වීම, පුහුණුකරුවන් පුහුණු කිරීම, ව්‍යවසායකත්ව පුහුණු වැඩසටහන් පැවැත්වීම, කිතුල් කර්මාන්තකරුවන් සඳහා හැඳුනුම්පත් නිකුත් කිරීම සහ ලියාපදිංචි වූ කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ට ඇඳුම් කට්ටල ලබා දීම සිදු කර ඇත.

කිතුල් කර්මාන්තය සම්බන්ධයෙන් වැඩසටහන් රාශියක් දියත් කරන ආයතනයක් ලෙසින් කාර්මික තාක්ෂණ ආයතනය ද වැදගත් වේ. පර්යේෂණ කටයුතු සිදු කිරීම, නව තාක්ෂණය කිතුල් කර්මාන්තකරුවන් වෙත ලබා දීම වැනි කාර්යයන් ඒ අතර ප්‍රධාන වේ.

2.7 පෙර සිදුකරන ලද අධ්‍යයන සහ වෙනත් තොරතුරු

වර්තමානයේ කිතුල් පැණි සහ හකුරු සැකසුම් සිදු කිරීම ගෘහස්ථ මට්ටමින් සිදු කෙරෙන කර්මාන්තයකි. එය අමතරව මුදලක් අතට ලබාගැනීමේ අරමුණින් සිදු කළ ද වර්තමානයේ දේශීය හා විදේශීය වෙළඳපොළ තුළ මේ සඳහා හොඳ ඉල්ලුමක් පවතී. කිතුල් කර්මාන්තයට පවතින වෙළඳපොළ ඉල්ලුම පිළිබඳ පර්යේෂණ හා අධ්‍යයනය සිදු කෙරෙන කර්මාන්ත තාක්ෂණ ආයතනය (ITI) විසින් සිදු කර ඇති මූලික ගවේෂණයන්ගෙන් අනාවරණය වන පරිදි කිතුල් මල් මැදීමේ ක්‍රමය ප්‍රදේශයෙන් ප්‍රදේශයට වෙනස් වන බවත්, ලබා ගත හැකි තෙලිදිය (Sap) ප්‍රමාණය වෙනස් වන අතර ඒ සඳහා ප්‍රදේශය තුළ පවතින දේශගුණික සහ කාලගුණික තත්ත්වය, ගසෙහි වර්ධනය, මල මැදීමට පෙර සිදු කෙරෙන ප්‍රතිකර්මයන් හි විවිධත්වය සේ ම මල් මැදීමේ දී තාක්ෂණය යන කරුණු බලපානු ලබයි. එබැවින් කිතුල් නිෂ්පාදනවලින් සතුටුදායක ආර්ථික උපයෝජනයක් ලබාගැනීම සඳහා දැඩි සංවිධානාත්මක හා විද්‍යාත්මක මට්ටමින් තෙලිදිය ලබාගැනීමේ කාර්යය සිදු කළ යුතු වේ (www.dailynews.lk) - accessed on 10th July 2013)

වෙළෙඳපොළේ පවතින ඉල්ලුමට සරිලන පරිදි ඉතා පිරිසිදු කිතුල් පැණි සහ හකුරු නිෂ්පාදනය සඳහා රාජ්‍ය ආයතන විසින් මල මැදීමට පෙර කළ යුතු ප්‍රතිකර්මයන් පිළිබඳ කර්මාන්තකරුවන් තුළ පවතින සාම්ප්‍රදායික දැනුම පිළිබඳ විද්‍යාත්මක ක්‍රමවේදයන් ඔස්සේ අධ්‍යයනයන් සිදු කරන අතර එමඟින් ප්‍රමාණාත්මක හා ගුණාත්මක ලෙස උපරිම තෙලිදිය අස්වැන්නක් ලබාගැනීමට අපේක්ෂා කරයි. කිතුල් කර්මාන්තය තුළ පවතින සාම්ප්‍රදායික දැනුමට විද්‍යාත්මක දැනුම සංකලනය කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, කර්මාන්තකරුවන් සඳහා කිතුල් මැදීමේ දී භාවිතා කිරීමට ආරක්ෂිත ඇඳුම් කට්ටල ලබා දීම, පැණි සහ හකුරු නිෂ්පාදනය, කිතුල් බීම නිෂ්පාදනය ක්‍රමවත් කිරීම සඳහා නිර්දේශිත ඇසුරුම් ද්‍රව්‍ය ලබා දීම, පෝෂණීය තත්ත්වයක් පෙන්වුම් කෙරෙන ලේබල් කිරීමේ ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම ඇතුළුව විද්‍යාත්මක ක්‍රමවේදයන් පිළිබඳ දැනුම හා පුහුණුවීම් ද ලබාදීම සිදු කෙරේ. ඊට අමතරව දේශීය වෙළෙඳපොළට හා විදේශීය වෙළෙඳපොළට සරිලන පරිදි කිතුල් නිෂ්පාදනය සකස් කිරීමට අවශ්‍ය ක්‍රමවේදයක් පිළිබඳව ද දැඩි අවධානය යොමු කර ඇත. (කාර්මික තාක්ෂණ ආයතනය - ITI, 2003).

ආයාචනා හෙට්ටිආරච්චි, (2008) අනුව, ඇය විසින් කිතුල් මල් මදින්නන්, නිෂ්පාදකයින් සහ අපනයනකරුවන් යන ස්ථර හතරකින් දත්ත සපයා ගනිමින් වාණිජ මට්ටමේ කිතුල් නිෂ්පාදන (පැණි හා හකුරු) පිළිබඳ කරන ලද අධ්‍යයනයේ දී සඳහන් කරන්නේ, කිතුල් නිෂ්පාදනවල ප්‍රමිතිය වර්ධනය කළ යුතු බවත්, ඒ සඳහා කිතුල් නිෂ්පාදන සඳහා කෘත්‍රීම දේ එක් නොකිරීමත්,

විධිමත් ඇසුරුම් ක්‍රම භාවිතා කිරීමත්, තාක්ෂණික පහසුකම් සැපයීමත් මගින් වාණිජ මට්ටමේ කිතුල් නිෂ්පාදනය දියුණු කර අපනයනය අවශ්‍යතාවය ද වර්ධනය කළ හැකි බවයි.

එසේම අඩු දැනුම, නිෂ්පාදන සඳහා සහතික මිලක් නොලැබීම, පැණි හා හකුරුවල ගුණත්වය පරීක්ෂා කිරීම සඳහා විධිමත් උපකරණ නොමැතිවීම, යන කරුණු වාණිජ මට්ටමේ කිතුල් නිෂ්පාදනයන් දියුණු කිරීමේ ක්‍රමෝපායයන්ට පවතින බාධාවන් බව ද සඳහන් කරයි.

කර්මාන්ත තාක්ෂණ ආයතනය (ITI) විසින් සිදුකර ඇති අධ්‍යයනයන්ට අනුව කිතුල් නිෂ්පාදන කර්මාන්තයේ දී කර්මාන්තකරුවන් විසින් නිෂ්පාදනයන් සඳහා සිති එක් කිරීම වැනි ක්‍රියාකාරකම් (malpractice) නිසා වෙළෙඳපොළ තුළ නිෂ්පාදනයන් බාල තත්ත්වයෙන් පවතින බවත් එවැනි නිෂ්පාදන හඳුනා ගැනීමට විද්‍යාත්මක ක්‍රමවේදයක් හඳුනාගත යුතු බවත් සඳහන් වේ.

ඉහළ ගුණත්වයෙන් යුතු කිතුල් නිෂ්පාදන සඳහා දේශීය වෙළෙඳපොළ තුළත් විදේශීය වෙළෙඳපොළ තුළත් ප්‍රමාණවත් ඉල්ලුමක් පවතින බව ද කාර්මික තාක්ෂණික ආයතනය විසින් අනාවරණය කරයි (කාර්මික තාක්ෂණ ආයතනය , 2003).

ග්‍රාමීය කර්මාන්ත හා ස්වයං රැකියා ප්‍රවර්ධන අමාත්‍යාංශය විසින් දියත් කර ඇති ජාතික කිතුල් සංවර්ධන වැඩසටහන මගින්, ගෘහස්ථ මට්ටමේ පවතින මෙම කර්මාන්තය වාණිජ වැදගත්කමක් සහිතව අපනයන කර්මාන්තයක් කරා එසැවීමේ ක්‍රියාමාර්ග රාශියක් ගෙන ඇත. කිතුල් නිෂ්පාදනය පිළිබඳ සිදු කෙරී ඇති සමීක්ෂණයන්ට අනුව, කිතුල් පැණි සහ හකුරු නිෂ්පාදනයෙන් සැලකිය යුතු මට්ටමේ මුදලක් ලබාගත හැකි බවත් කිතුල් නිෂ්පාදනයන් හි ලාභය තීරණය වීමට කිතුල් ගසේ තත්ත්වය සහ කාලගුණික දේශගුණික තත්ත්වය මූලික වශයෙන් බලපාන බවත් අනාවරණය කරයි. (<http://www.topsrilanka.com->).

ග්‍රාමීය කර්මාන්ත හා ස්වයං රැකියා ප්‍රවර්ධන අමාත්‍යාංශය විසින් කිතුල් කර්මාන්තකරුවන් ලියාපදිංචි කිරීම, හැඳුනුම්පත් නිකුත් කිරීම, විශ්‍රාම වැටුප් ක්‍රමයක් හා රක්ෂණ ක්‍රමයක් හඳුන්වාදීම සහ ඉහළ අස්වැන්නක් ගත හැකි කිතුල් ශාක හඳුන්වාදීම වැනි කාර්යයන් රැසක් ආරම්භ කර ඇත. මෙමගින් ගෘහස්ථ මට්ටමේ පවතින ඉතා ලාභදායී කර්මාන්තයක් වන කිතුල් කර්මාන්තය සඳහා දේශීය වෙළෙඳපොළ තුළ මෙන්ම විදේශීය වෙළෙඳපොළ තුළ ද වටිනාකමක් ඇති කරවීමට අවශ්‍ය දිරිගැන්වීම් සිදු කර ඇත. කාර්මික තාක්ෂණ ආයතනය (ITI) විසින් කිතුල් කෙලිදිය (Sap) නිෂ්පාදනය ඉහළ දැමීමේ ප්‍රතිකාරය (උත්තේජනය) හෙවත් කැස්පර් තාක්ෂණ කර්මාන්තකරුවන්ට හඳුන්වාදීමෙන් මෙම කර්තව්‍යයට තාක්ෂණ සහාය ද සපයනු ලබයි (<http://www.topsrilanka.com->).

තුන්වන පරිච්ඡේදය
කිතුල් කර්මාන්තයේ වර්තමාන තත්ත්වය

3.1 හැඳින්වීම

කිතුල් ශාකය දකුණු ආසියාතික කලාපයේ බොහෝ රටවල දක්නට ලැබුණ ද ඒ ආශ්‍රිත කර්මාන්තයක් දක්නට ලැබෙනුයේ ශ්‍රී ලංකාවේ පමණි. ඒ අනුව කිතුල් කර්මාන්තය ශ්‍රී ලංකාවට ආවේණික වූ කර්මාන්තයක් ලෙස ද සඳහන් කළ හැක. කිතුල් ශාකය ශ්‍රී ලංකාව පුරා ම ස්වාභාවිකව ම වැවෙන ශාකයක් වන අතර කර්මාන්තයක් ලෙස මල් මැදීම සිදු කෙරෙන දිස්ත්‍රික්ක 18ක් හඳුනාගෙන තිබේ. ඒ අතරින් කිතුල් මල් මැදීම හා ඒ ආශ්‍රිත කර්මාන්තයක් ලෙස මල් මැදීම ප්‍රධාන වශයෙන් ම සිදු කෙරෙන ප්‍රධාන දිස්ත්‍රික්ක 11ක් හඳුනාගත හැක. එනම් රත්නපුර, මහනුවර, මාතර, බදුල්ල, මොණරාගල, ගාල්ල, කෑගල්ල, නුවරඑළිය, කළුතර, මාතලේ හා හම්බන්තොට යන දිස්ත්‍රික්කයි. ඒ අනුව මෙම පරිච්ඡේදය තුළින් කිතුල් කර්මාන්තයේ වර්තමාන තත්ත්වය පිළිබඳව විමසා බැලේ.

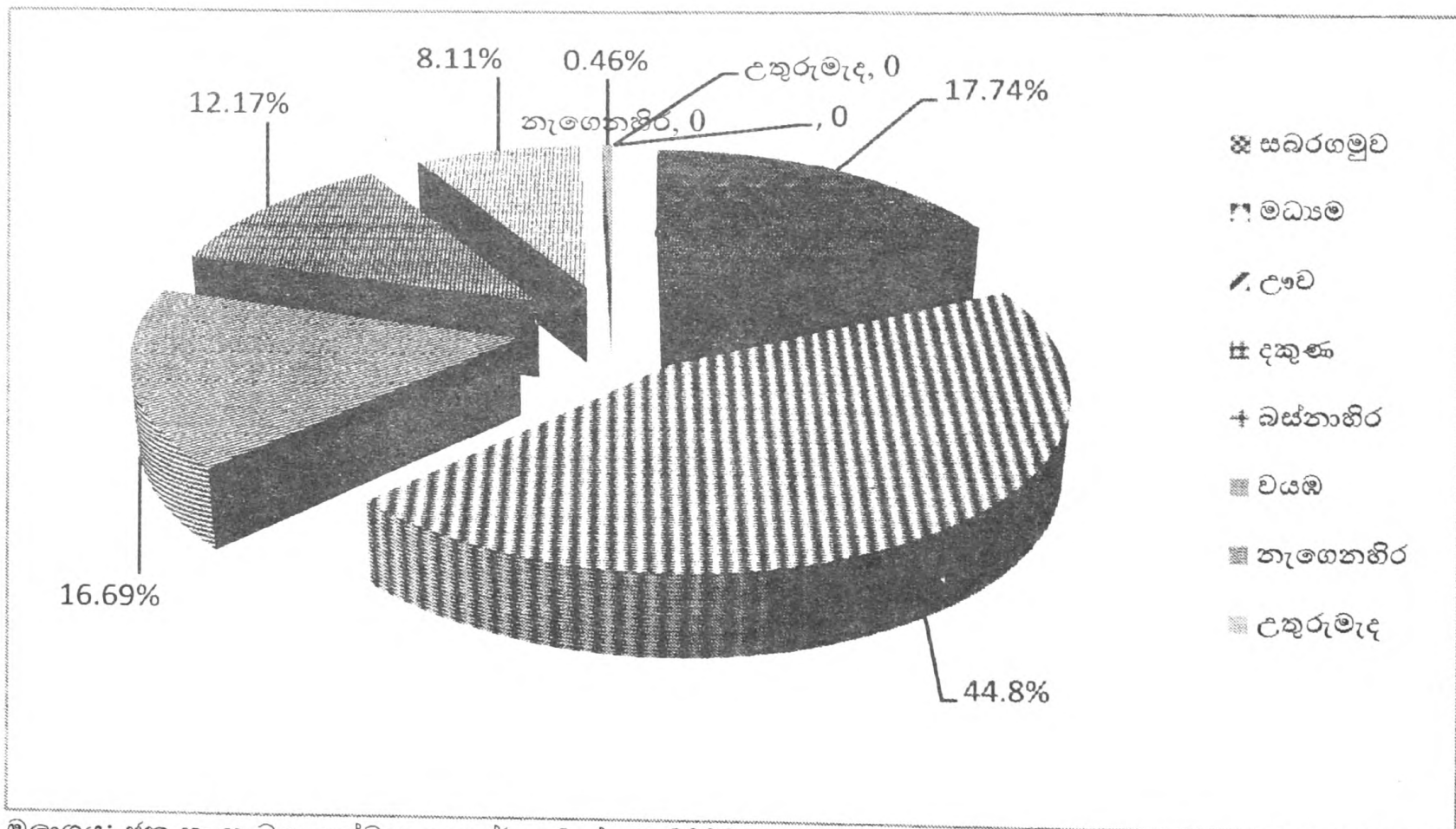
3.2 පළාත් අනුව කිතුල් ශාක ව්‍යාප්තිය

වගු අංක 3.1 මගින් පළාත් අනුව විවිධ ස්වභාවයේ කිතුල් ශාකවල ව්‍යාප්තිය මෙන්ම කිතුල් පදනම් කරගත් විවිධ කාර්යයන් හි නියුතු ජන සංඛ්‍යාව පිළිබඳ තොරතුරු දැක්වෙන අතර එයට අනුව කිතුල් කර්මාන්තය ප්‍රවලිතව පවතින පළාත් හඳුනාගත හැක. ඒ අතුරින් කිතුල් කර්මාන්තයේ නියැලෙන වැඩිම පිරිසක් ඇති පළාත ලෙස මධ්‍යම පළාත හඳුනාගත හැක. මධ්‍යම පළාත තුළ කිතුල් කර්මාන්තය ප්‍රධාන ජීවනෝපාය කරගත් පවුල් සංඛ්‍යාව 1159ක් වන අතර මල් මදින්නන් සංඛ්‍යාව 8167ක් වේ. ප්‍රස්තාර අංක 3.1ට අනුව කිතුල් කර්මාන්තය ප්‍රධාන ජීවනෝපාය කරගත් සමස්ත පවුල් සංඛ්‍යාවෙන් 44.80% ක් (1159) ජීවත් වන්නේ මධ්‍යම පළාත තුළයි. කිතුල් කර්මාන්තය දැකිය හැකි සෙසු පළාත් ලෙස සබරගමුව, ඌව හා දකුණු පළාත මෙන්ම බස්නාහිර පළාත ද දැක්විය හැක.

වගු අංක 3.1: පළාත් අනුව කිතුල් ශාක පිළිබඳ සංඛ්‍යාති

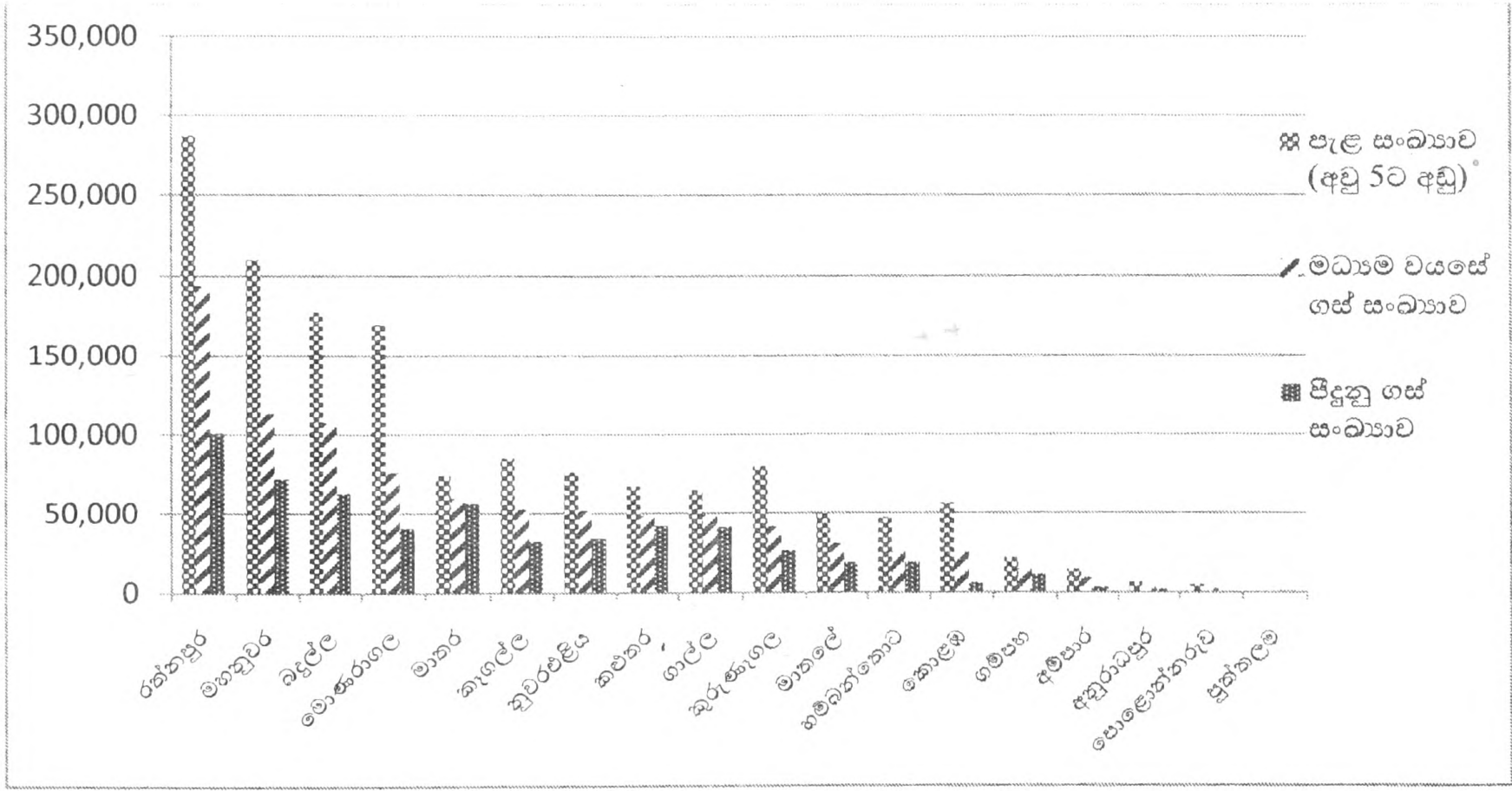
පළාත	කිතුල් ගස් සංඛ්‍යාව				දැනට මල් මදින ගස් සංඛ්‍යාව	පැණි, හකුරු නිෂ්පාදනය සඳහා යොදා ගන්නා ගස් සංඛ්‍යාව	මල් මදින්නන් ගණන	කිතුල් කර්මාන්තය ප්‍රධාන ජීවනෝපාය කරගත් පවුල් ගණන
	පැළ සංඛ්‍යාව (අවු. 5ට අඩු)	මධ්‍යම වයසේ ගස් සංඛ්‍යාව	පිදුණු ගස් සංඛ්‍යාව	මුළු ගස් සංඛ්‍යාව				
සබරගමුව	372,331	246,924	133,743	752,998	21,667	14,174	6,828	459
මධ්‍යම	336,687	195,991	126,168	658,846	25,930	20,913	8,167	1,159
ඌව	348,622	183,923	104,035	636,580	13,067	9,583	5,259	432
දකුණ	187,004	134,765	117,399	439,168	19,918	15,036	7,258	315
බස්නාහිර	145,783	88,454	59,462	293,699	7,634	5,719	1,629	210
වයඹ	80,186	42,054	26,834	149,074	1,563	562	418	12
නැගෙනහිර	14,615	9,257	3,294	27,166	20	2	5	-
උතුරු මැද	10,888	5,518	3,324	19,730	56	18	43	-
එකතුව	1,496,116	906,886	574,259	2,977,261	89,855	66,007	29,607	2,587

මූලාශ්‍රය: ජන හා සංඛ්‍යා ලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව, 2009

මූලාශ්‍රය: ජන හා සංඛ්‍යා ලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව, 2009

ප්‍රස්තාර අංක 3.2 මගින් දිස්ත්‍රික්ක මට්ටමින් කිතුල් ශාක ව්‍යාප්තිය පිළිබඳව දැක්වේ. රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කය තුළ කිතුල් ශාක ව්‍යාප්තියේ ඉහළ අගයක් පෙන්නුම් කරන අතර පිදුණු කිතුල් ශාක සංඛ්‍යාව ද මිලියනයක් පමණ වේ. මධ්‍යම වයසේ කිතුල් ශාක සංඛ්‍යාව ද මිලියන 2ට ආසන්න අගයක් පෙන්නුම් කෙරේ. එමෙන් ම, කිතුල් පැළ සංඛ්‍යාව (වයස අවු 5ට අඩු) මිලියන 3ට ආසන්න අගයක් පෙන්නුම් කරන අතර, ඒ අනුව කිතුල් කර්මාන්තය සඳහා මනා පසුබිමක් රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කය තුළ දැකිය හැක. මන්ද, මධ්‍යම වයසේ මෙන්ම කුඩා පැළ ද විශාල ප්‍රමාණයක් රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කය තුළ පැවතීම හේතුවෙන් කිතුල් කර්මාන්තය ප්‍රවලිත කිරීමට මෙම දිස්ත්‍රික්කය යෝග්‍ය වේ.

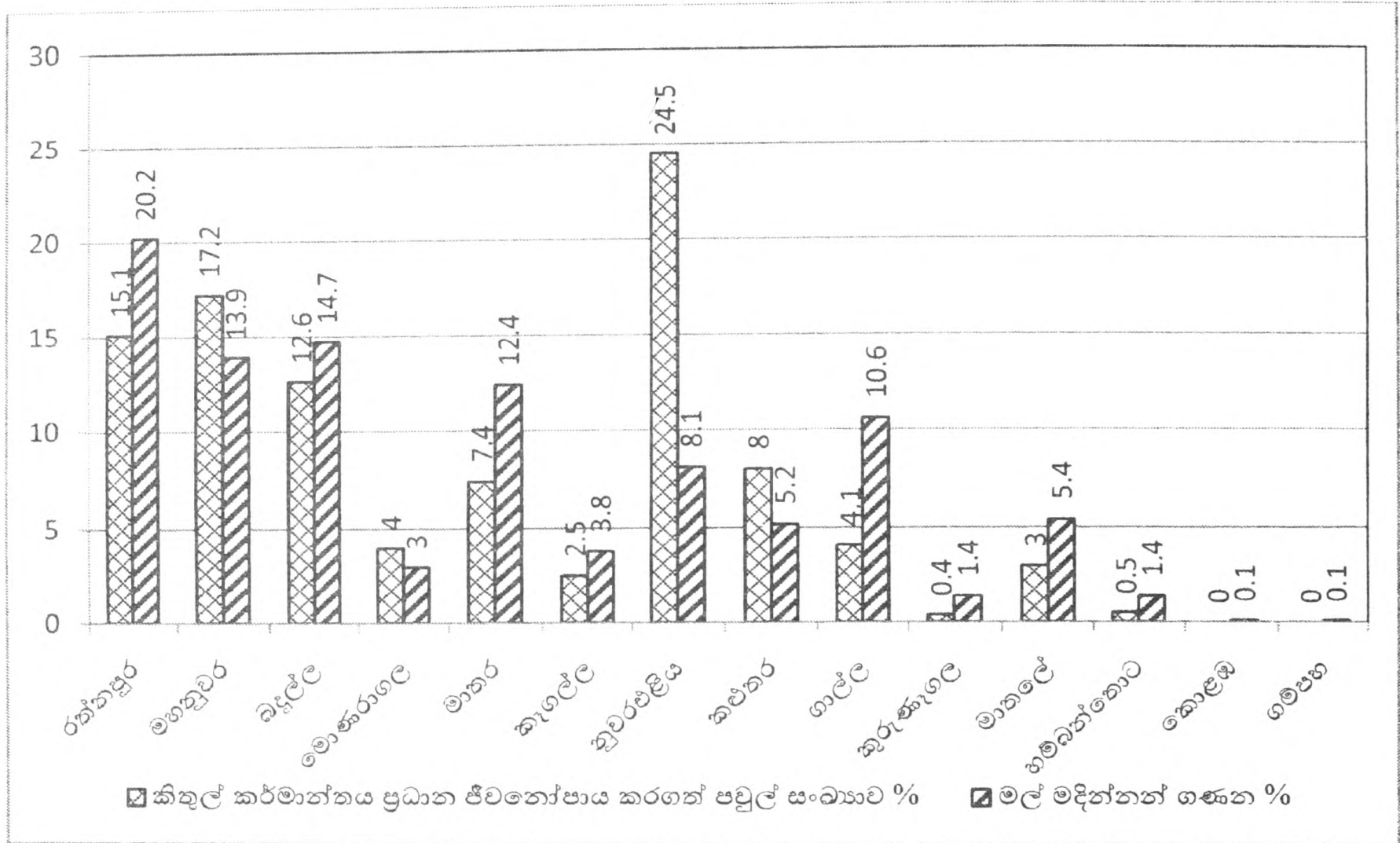

මූලාශ්‍රය: ජන හා සංඛ්‍යා ලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව, 2009

ප්‍රස්තාර අංක 3.2: දිස්ත්‍රික්ක අනුව කිතුල් ශාක ව්‍යාප්තිය

මහනුවර, බදුල්ල, මොණරාගල යන දිස්ත්‍රික්ක තුළ තුළ ද කිතුල් ශාක ව්‍යාප්තියේ ඉහළ අගයක් පෙන්නුම් කෙරේ. ප්‍රස්තාර අංක 3.2 ට අනුව කිතුල් ශාක ව්‍යාප්තිය විශ්ලේෂණය කිරීමේ දී රත්නපුර, මහනුවර, බදුල්ල, මොණරාගල, මාතර, කෑගල්ල, නුවරඑළිය, කළුතර, ගාල්ල, කුරුණෑගල, මාතලේ, හම්බන්තොට, කොළඹ යන දිස්ත්‍රික්ක 13 තුළ ම කිතුල් කර්මාන්තයක් ලෙස ආරම්භ කිරීම සඳහා අවශ්‍ය මූලික ම අවශ්‍යතාවය සපුරා තිබේ. මෙම සියලු ම දිස්ත්‍රික්කයන් හි පවතින පැළ සංඛ්‍යාව දැනට පිදුණු ගස් සංඛ්‍යාවට වඩා වැඩි අතර ඒ තුළින් කිතුල් කර්මාන්තය

සංවර්ධනය කිරීමට අවශ්‍ය මූලික පදනම සකසා ගැනීමේ හැකියාව පවතී. මන් ද ඉදිරියේ දී කිතුල් කර්මාන්තයේ පැවැත්මට අවශ්‍ය කිතුල් පැළ මේ සියලු ම දිස්ත්‍රික්කයන් හි දැකගත හැකිවීම ඊට ප්‍රධානතම හේතුව වේ.

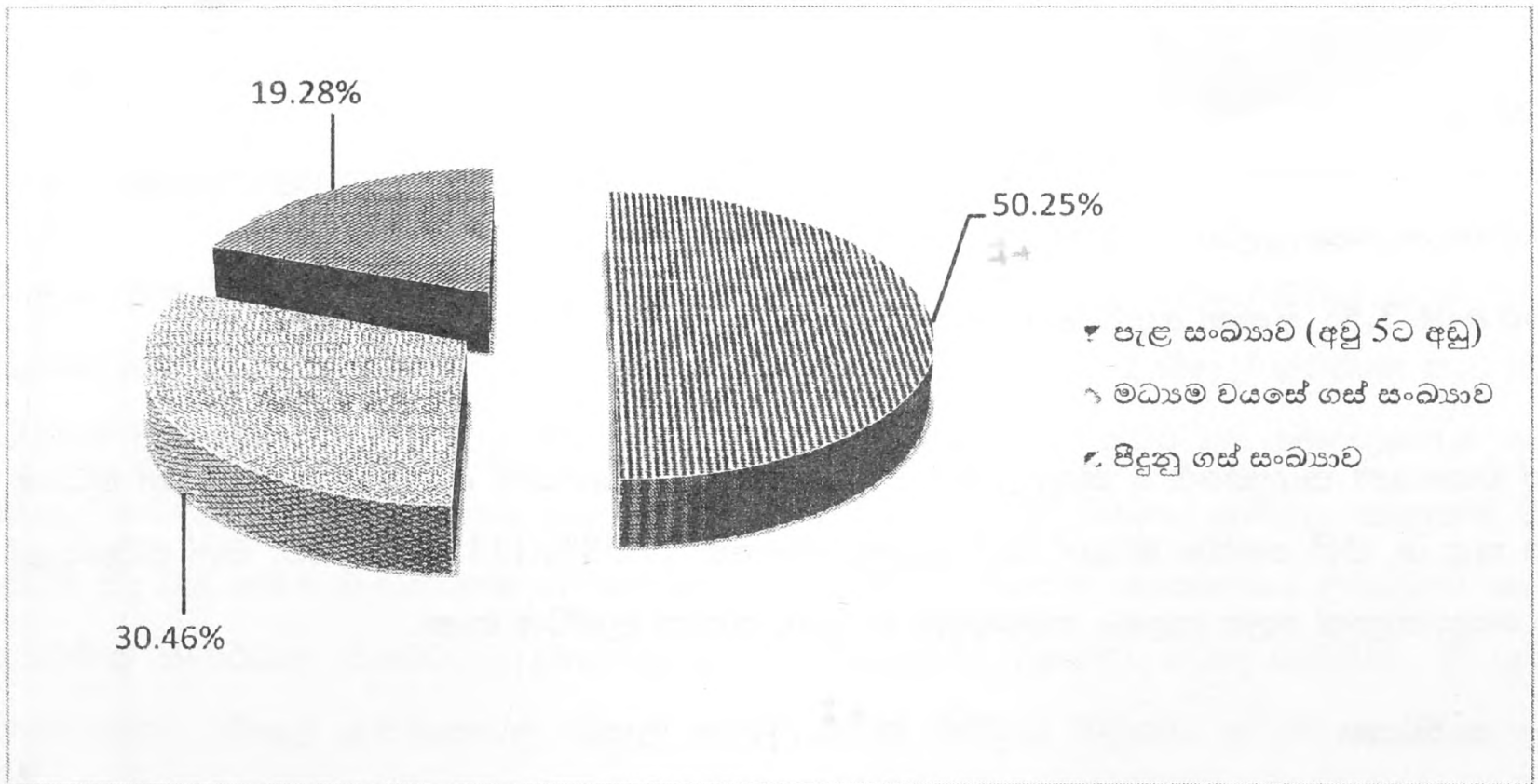
මූලාශ්‍රය: ජන හා සංඛ්‍යා ලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව, 2009

ප්‍රස්තාර අංක 3.3: දිස්ත්‍රික්ක අනුව කිතුල් කර්මාන්තය ප්‍රධාන ජීවනෝපාය කරගත් පවුල් සංඛ්‍යාව හා මල් මදින්නන් සංඛ්‍යාව ප්‍රතිශතයක් ලෙස

ප්‍රස්තාර අංක 3.3 මගින් දිස්ත්‍රික්ක අනුව කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙන්නන් පිළිබඳව තොරතුරු දැක්වේ. ඊට අනුව මල් මදින්නන් වැඩි ප්‍රමාණයක් රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයේ දැකිය හැකි (20.2%) අතර කිතුල් කර්මාන්තය ප්‍රධාන ජීවනෝපාය කරගත් පවුල් වැඩි වශයෙන් දැකිය හැකි වන්නේ නුවරඑළිය දිස්ත්‍රික්කය තුළයි (24.5%). ඊට ප්‍රධානතම හේතුවක් ලෙස නුවරඑළිය දිස්ත්‍රික්කය තුළ වතු ආශ්‍රිතව ජීවත් වන පිරිස ඉහළ අගයක් ගැනීම හා ඉන් වැඩි ප්‍රතිශතය ද්‍රවිඩ ජාතිකයින් වීම දැක්විය හැක. දේශගුණික තත්ත්වය අතින් ගත් විට නුවරඑළිය තුළ පවතින ශීත දේශගුණයත් සමඟම වතු ආශ්‍රිත ද්‍රවිඩ ජනතාව තුළ රා පරිභෝජනය ඉහළ මට්ටමක පවතී. වතු ආශ්‍රිතව පවතින රැකියා ස්ථිර නොවීම හේතුවෙන් බොහෝ පිරිස් කිතුල් කර්මාන්තය ප්‍රධාන රැකියාව වශයෙන්

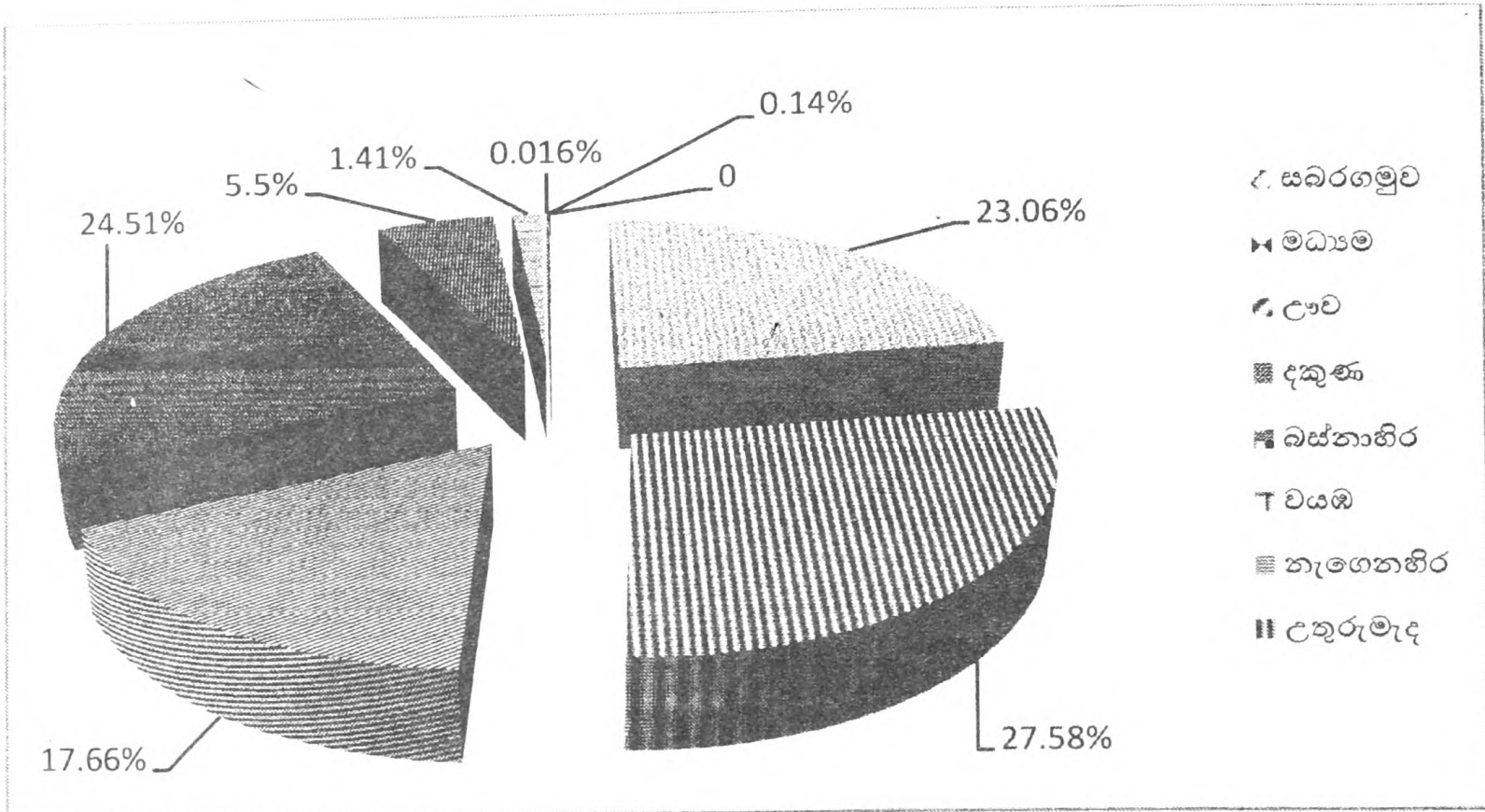
තෝරාගෙන ඇත. එහෙත් එම ප්‍රදේශය තුළින් කිතුල් පැණි හෝ හකුරු නිෂ්පාදනය එතරම් සිදු නොවේ. පැහැදිලි සංඛ්‍යා ලේඛන නැතත් රා නිෂ්පාදනය නුවරඑළිය දිස්ත්‍රික්කය තුළ වැඩි වශයෙන් දැකගත හැක.

ප්‍රස්තාර අංක 3.4 මගින් ශ්‍රී ලංකාව පුරා කිතුල් ශාක ව්‍යාප්තිය පිළිබඳව දත්ත ඉදිරිපත් කෙරේ. එය කාණ්ඩ තුනක් ලෙස ඉදිරිපත් කෙරේ. ඒ අනුව පිදුණු ශාක සංඛ්‍යාව සමස්ත ශාක සංඛ්‍යාවෙන් 10.28% ක් වන අතර (574,259) මධ්‍යම වයසේ ඇති ශාක සංඛ්‍යාව 30.46% (906,886) වේ. වයස අවුරුදු 5ට අඩු ශාක සංඛ්‍යාව 50.25% (1,496,116) කි. ඒ අනුව කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීම තුළින් මෙම ක්ෂේත්‍රය තවදුරටත් ඉදිරියට ගෙනයාමට අවශ්‍ය සාධක රට පුරා ව්‍යාප්තව පවතී.

මූලාශ්‍රය: ජන හා සංඛ්‍යා ලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව, 2009

ප්‍රස්තාර අංක 3.4: කිතුල් ශාක ව්‍යාප්තිය

මූලාශ්‍රය: ජන හා සංඛ්‍යා ලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව, 2009

ප්‍රස්තාර අංක 3.5: පළාත් අනුව මල් මදින්නන් සංඛ්‍යාව

පළාත් වශයෙන් සැලකීමේ දී කිතුල් මල් මදින්නන් වැඩි වශයෙන් දැකිය හැකි වන්නේ මධ්‍යම පළාත තුළ ය. එහි සමස්ත කිතුල් මල් මදින්නන්ගෙන් 27.58% (1159) ක් සිටී. මල් මදින්නන් සිටින සෙසු පළාත් ලෙස දකුණ, සබරගමුව හා ඌව පළාත් දැක්විය හැක.

3.3 සාරාංශය

සමස්තයක් ලෙස ගත් විට කිතුල් කර්මාන්තය ශ්‍රී ලංකාව පුරා ම ව්‍යාප්තව ඇති ආකාරයක් දක්නට ලැබේ. එහෙත් කර්මාන්තයක් ලෙස කිතුල් කර්මාන්තය දිස්ත්‍රික්ක කිහිපයකට සීමා වී ඇති ආකාරයක් දැකගත හැකි ය. කිතුල් ශාක ව්‍යාප්තිය පිළිබඳව සලකා බැලීමේ දී පෞද්ගලික ඉඩම් තුළ මෙන්ම රජය සතු ඉඩම් තුළ විශේෂයෙන් රක්ෂිත තුළ වැඩි වශයෙන් කිතුල් ශාක ව්‍යාප්ත වී තිබේ. ඊට ප්‍රධානතම හේතුවක් ලෙස කිතුල් යනු ස්වාභාවිකව ම ව්‍යාප්තවන ශාකයක් මිස කිසිදු ආකාරයකින් වගා කරනු ලබන ශාකයක් නොවීම යි. කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීමේ දී එම සාධකය ද සැලකිය යුතු සාධකය කි. සංඛ්‍යාත දත්තයන්ට අනුව සමස්ත කිතුල් ගස් සංඛ්‍යාවෙන් 22% ක පමණ ප්‍රගතියක් ව්‍යාප්තව තිබෙන්නේ රජය සතු ඉඩම් තුළ ය.

හතරවන පරිච්ඡේදය

කිතුල් කර්මාන්තය සඳහා රාජ්‍ය අංශයේ දායකත්වය

4.1 හැඳින්වීම

කිතුල් කර්මාන්තය ඇත අතීතයේ සිට ම පැවත එන සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්තයකි. මෙම කර්මාන්තය රැකගැනීම තුළින් ග්‍රාමීය දිළිඳු ප්‍රජාවගේ ජීවන තත්ත්වය නහා සිටුවිය හැකි සේ ම ශ්‍රී ලංකාවට ආවේණික සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්තයක් ලෙස යම් වටිනාකමක් ද එක් කළ හැක. මෙය රැකගැනීම සඳහාත් ග්‍රාමීය ජනතාව අතර සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්තයක් ලෙස ප්‍රවලිත කිරීම සඳහාත් රාජ්‍ය අංශයේ දායකත්වය මෙන්ම එහි මැදිහත්වීම ද අත්‍යාවශ්‍ය වූ කරුණකි. ඒ අනුව කිතුල් කර්මාන්තය ග්‍රාමීය කර්මාන්තයක් ලෙස හඳුනාගෙන එය සංවර්ධනය සඳහා රාජ්‍ය අංශය යම් යම් ක්‍රියාමාර්ග ගෙන තිබේ. මෙම පරිච්ඡේදය තුළින් කිතුල් කර්මාන්තය සඳහා රාජ්‍ය අංශයේ දායකත්වය කෙබඳු වී ඇත් ද යන්න විමසා බැලේ.

4.2 කිතුල් ගම්මාන සංවර්ධන වැඩසටහන

බලයට පත් විවිධ රජයන් ඒ ඒ කාලවකවානුවල දී කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය සඳහා විවිධ වූ වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කොට තිබේ. ඒ අතර 2003-2004 වර්ෂවල දී කිතුල් ගම්මාන සංවර්ධනය කිරීමේ වැඩසටහන යටතේ ග්‍රාමීය කර්මාන්ත හා ස්වයං රැකියා ප්‍රවර්ධන අමාත්‍යාංශය යටතේ කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය කළ හැකි ගම් තෝරාගනිමින් ඒවායේ යටිතල පහසුකම් දියුණු කිරීම සිදු විය. මෙම වැඩසටහන යටතේ කිතුල් කාර්මිකයින් වෙත තාක්ෂණය ලබාදීමේ කාර්යය කාර්මික සංවර්ධන මණ්ඩලය (Industrial Development Board) වෙත පැවරිණි. ඒ යටතේ තෝරාගත් කිතුල් ගම්මානවල කිතුල් ගොවි සමිති පිහිටුවා ඔවුන්ට අවශ්‍ය කාර්මික දැනුම ලබාදීම සිදු කර ඇත. එමෙන් ම, කිතුල් මල් මැදීම සඳහා කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතය පිළිබඳව පුහුණු වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීම ද කර්මාන්ත සංවර්ධන මණ්ඩලය මගින් සිදු කර ඇත.

ඉහත දැක් වූ කිතුල් නිෂ්පාදන ගම්මාන සංවර්ධනය කිරීමේ වැඩසටහන යටතේ මල් මැදීමේ නව තාක්ෂණය ලබාදීම, කිතුල් ගම්මාන සඳහා අවශ්‍ය යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය කිරීම යනා දී කටයුතුවලට අමතරව කිතුල් නිෂ්පාදන සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන හා අලෙවි මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවීම, එම මධ්‍යස්ථානවලට මෙන්ම ප්‍රතිලාභීන්ට පුද්ගලිකව ද උපකරණ ලබාදීම (පුද්ගලයන්හට බඳපටිය, හිස්වැසුම (හෙල්මට්), වැහි කබාය, මල් මදින පිහිය හා (ඇතැම් ස්ථානවල) තාවිඩ් ද ලබා දී ඇත. ඊට අමතර ආකල්ප වර්ධන වැඩසටහන්/කළමනාකරණ වැඩසටහන් ද පවත්වා ඇත.

මෙම වැඩසටහන යටතේ නිෂ්පාදන ගම්මානවල ස්ථාපිත කළ කිතුල් සමිති, සමූපකාර සමිති ලෙස ලියාපදිංචි කර ඇත. මෙම ගම්මාන තෝරාගැනීම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාල මගින් ද ඒ සඳහා ව්‍යාපෘති යෝජනා කර්මාන්ත සංවර්ධන මණ්ඩලය මගින් ද සකස් කර ඇති අතර ඉදිකිරීම් කටයුතු ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාල මගින් සිදු වී ඇත. පුහුණු වැඩසටහන් කර්මාන්ත සංවර්ධන මණ්ඩලය මගින් සිදු කර ඇත. ආරම්භක අවධියේ ඉතාමත් සක්‍රීයව මෙම වැඩසටහන ක්‍රියාත්මක වුව ද වර්තමානය වන විට කිතුල් සමිති මෙන්ම සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන සම්පූර්ණ වශයෙන් ම අකර්මන්‍ය වී තිබේ.

4.3 කිතුල් නිෂ්පාදන සංවර්ධනය කිරීමේ ජාතික වැඩසටහන

සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්ත හා කුඩා ව්‍යවසාය සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය යටතේ කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය සඳහා වූ තුන් අවුරුදු ජාතික සැලැස්මක් 2010 වසරේ දී එළි දැක්විණි. ඒ යටතේ 2011-2013 වර්ෂ සඳහා වූ ක්‍රියාකාරී සැලැස්මක් ද ඉදිරිපත් කර තිබේ.

ඒ යටතේ ස්ථිරසාර දේශීය හා සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්තයක් ලෙස කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය කර ඒ තුළින් ජාතික ආර්ථිකයට දායකත්වයක් සැපයීම, කිතුල් නිෂ්පාදන සංවර්ධනය කිරීමේ වැඩසටහනේ දැක්ම ලෙස දක්වා තිබේ.

මෙම වැඩසටහන සඳහා 2010 වර්ෂයේ දී රුපියල් මිලියන 2.4ක් ද 2011 වර්ෂය සඳහා රුපියල් මිලියන 22.5ක් ද 2012 වර්ෂය සඳහා රුපියල් මිලියන 19.27ක් ද, 2013 වර්ෂය සඳහා රුපියල් මිලියන 31.83ක් ද වෙන් කර තිබේ. ඒ අනුව 2010 වසරේ සිට 2013 වසර දක්වා වූ වසර හතරක කාලය සඳහා රජය මගින් කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීම සඳහා යොදවා ඇති සමස්ත මුදල රුපියල් මිලියන 33.135කි.

වගු අංක 4.1 : කිතුල් සංවර්ධන ජාතික වැඩසටහන යටතේ ක්‍රියාත්මක වැඩසටහන් හා ඒවාට වෙන් කර ඇති මුදල්

ක්‍රියාත්මක වැඩසටහන	වෙන් කළ මුදල		
	2010 රු.මි.	2011 රු.මි.	2012 රු.මි.
කිතුල් සංවර්ධන වසාතියේ ආරම්භක කටයුතු	2.185	-	-
කිතුල් නිෂ්පාදන කර්මාන්ත සංවර්ධනය කිරීම	-	15.675	4.69
කිතුල් නිෂ්පාදන තාක්ෂණය ලබාදීම	-	-	0.58
කිතුල් වෙළෙඳපොළ සංවර්ධනය කිරීම	-	1.52	3.14
ප්‍රතිපත්ති හා උපාය මාර්ග සංවර්ධනය කිරීම	-	0.51	2.8
ආර්ථික සංවර්ධන අමාත්‍යාංශයෙන් උපකරණ මිල දී ගැනීම	-	-	1.96
එකතුව	2.185	17.71	13.24

මූලාශ්‍රය: සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්ත හා කුඩා ව්‍යවසාය සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය

4.4 කිතුල් නිෂ්පාදන සංවර්ධන ජාතික වැඩසටහන - 2012

2012 වර්ෂයේ දී සිදු කරන ලද කාර්යයන් සහ ප්‍රගතිය

1. කිතුල් කාර්මිකයින් 3,677 දෙනෙකු වෙත කිතුල් මල් මැදීමට අදාළ සාම්ප්‍රදායික හා කැස්පර් තාක්ෂණය ලබා දී ඇත.
2. කිතුල් කාර්මිකයින් 5,192ක් සඳහා කිතුල් පැණි සහ හකුරු නිෂ්පාදනයට අදාළ ව නිෂ්පාදන තත්ත්ව ප්‍රවර්ධන වැඩසටහන් පවත්වා ගුණත්වයෙන් උසස් නිෂ්පාදන බිහිකිරීමට අදාළ පුහුණුව ලබා දී ඇත.
3. නව කිතුල් කාර්මිකයින් ක්ෂේත්‍රයට එකතුකර ගැනීම සඳහා ප්‍රධාන පුහුණුකරුවන් 120ක් පුහුණු කර ඇත.
4. කිතුල් නිෂ්පාදනවලට අදාළ ව්‍යවසායකත්ව සංවර්ධන පුහුණු වැඩසටහන් දිස්ත්‍රික්ක 5ක පවත්වා ඇත.

5. දිවි නැඟුම 4 වන අදියරට සමගාමීව නව කිතුල් කාර්මිකයින් 746 දෙනෙකුට ආරක්ෂිත ඇඳුම් කට්ටල ලබා දී ඇත. තවත් 1,700 දෙනෙකුට ආරක්ෂිත ඇඳුම් කට්ටල ලබාදීමට මූලික කටයුතු සිදු කර ඇත.
6. ක්ෂුද්‍ර පරිමාණ කර්මාන්ත 200ක් ආරම්භ කිරීම සඳහා අවශ්‍ය උපකරණ ලබාදීමට කටයුතු සිදු කරමින් පවතී (අඩු වියදම් ලීප, මල නොබැඳෙන තාව්වී)
7. වාණිජ බෝග වගාවක් ලෙස කිතුල් වූගාව ප්‍රචලිත කිරීම සඳහා 2012 වර්ෂයේ දී කිතුල් පැළ 5,000ක් පමණ කිතුල් කාර්මිකයින් වෙත බෙදා දී ඇත.

මේ තුළින් අලුතින් ගස් 9,041ක් මල් මැදීම සඳහා යොදා ගෙන ඇති අතර ආරම්භ කර ඇති කුඩා පරිමාණයේ කර්මාන්ත ගණන 165ක් වේ. ඒ තුළින් ජනනය වන ලද රැකියා ප්‍රමාණය 800ක් පමණ වේ. වැඩි දියුණු කරන ලද කිතුල් ආශ්‍රිත කර්මාන්ත ගණන 27කි. අලුතින් බිහිකරන ලද ස්වයං රැකියා ගණන 1,492කි. 2012 වර්ෂයේ පැණි හකුරු අපනයනය වැඩි වී ඇති අතර 2012 ජුනි මාසය වන විට අපනයන ආදායම රු.මි. 24ක් පමණ වේ.

4.5 කිතුල් නිෂ්පාදන සංවර්ධන ජාතික වැඩසටහන යටතේ 2013 වසරේ දී සිදු කරන ලද කාර්යයන්

අදාළ වැඩසටහන යටතේ කිතුල් කාර්මිකයින් සඳහා ලංකා කාර්මික සංවර්ධන මණ්ඩලයේ මෙහෙයවීමෙන් පුහුණු වැඩසටහන් ප්‍රාදේශීය හා දිස්ත්‍රික් මට්ටමින් ක්‍රියාත්මක කිරීම, කිතුල් කාර්මිකයින් සඳහා මල් මැදීමේ තාක්ෂණය ලබාදීම (සාම්ප්‍රදායික ක්‍රම සහ කැස්පර් තාක්ෂණය ලබාදීම), පැණි හකුරු නිෂ්පාදනයේ හි ගුණාත්මක තත්ත්වය ඉහළ නැංවීම සඳහා නිෂ්පාදන තත්ත්ව ප්‍රවර්ධන වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීම, නවක කිතුල් කාර්මිකයින් ක්ෂේත්‍රයට යොමු කරගැනීම සඳහා පුහුණුකරුවන් පුහුණු කිරීමේ වැඩසටහන් පැවැත්වීම (දිස්ත්‍රික් මට්ටමින්), සුළු හෝ මධ්‍ය පරිමාණ කිතුල් නිෂ්පාදන ව්‍යාපෘති ආරම්භ කිරීමට කැමති පුද්ගලයන් සඳහා ව්‍යාවසායකත්ව සංවර්ධන පුහුණු වැඩසටහන් පැවැත්වීම (දිස්ත්‍රික් මට්ටමින්) හා සුළු හෝ මධ්‍ය පරිමාණ කිතුල් නිෂ්පාදන ව්‍යාපෘති GMP⁴ තත්ත්වයට ළඟා කරගැනීම සඳහා උසස් තාක්ෂණික වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීම සිදුකර ඇත. එමෙන් ම කිතුල් තෙලිදිය ආශ්‍රයෙන් නව නිෂ්පාදනයන් හඳුන්වාදීමට කටයුතු කර ඇත (කිතුල් බීම, වොකලට්, ස්පෙරඩ්, මාමලේඩ්, ජෙලි, කිතුල් පැණි හා හකුරු අඩංගු වොකලට්). කිතුල් වගාව ව්‍යාප්ත කිරීම සඳහා විශේෂ වැඩසටහනක්

⁴Good Manufacturing Products (යහපත් නිෂ්පාදන භාවිතයට)

ක්‍රියාත්මක කර ඇති අතර කිතුල් පැළ වගා කිරීමට කැමැත්තක් දක්වන පාර්ශවයන් වෙත නොමිලේ පැළ ලබාදීමට කටයුතු කර ඇත. ඒ යටතේ කිතුල් පැළ 10,000ක් පමණ මේ වන විට බෙදා දී ඇත. කිතුල් කර්මාන්තකරුවන් වෙත උපකරණ ලබාදීම යටතේ කිතුල් කර්මාන්ත ක්ෂේත්‍රයට යොමු වන නවක කිතුල් කාර්මිකයින් සඳහා ආරක්ෂිත ඇඳුම් කට්ටලයක් ප්‍රදානය කිරීම (ආරක්ෂිත බඳ පටි, ආරක්ෂිත හිස්වැසුම සහ වැහි කබාය), ක්ෂුද්‍ර පරිමාණ කර්මාන්ත 200ක් ආරම්භ කිරීම සඳහා උපකරණ ලබාදීම (අඩු වියදම් ලිපක් සහ මල නොබැඳෙන තාව්වියක්) යනාදිය ප්‍රධාන වේ. කිතුල් පැණි, හකුරු කල්තබා ගැනීම සඳහා ඉවහල් වන ඇසුරුම් ක්‍රම පිළිබඳ ජේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලය හා එක්ව පර්යේෂණ වැඩසටහනක් දැනට ක්‍රියාත්මක කර ඇත. කිතුල් කර්මාන්තයට අදාළ නීතිමය ගැටලු මහහරවා ගැනීම සඳහා මැදිහත්වීම (සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව හා පොලිස් දෙපාර්තමේන්තුව සමඟ), කිතුල් නිෂ්පාදනකරුවන්ගේ නිෂ්පාදන අගනුවර අලෙවි කරගැනීමටත්, නව ගැණුම්කරුවන් සහ විකුණුම්කරුවන් මුණගැස්වීම සඳහාත් කිතුලක වරුණ ජාතික ප්‍රදර්ශනය කොළඹ දී පැවැත්වීම සහ ප්‍රාදේශීය මට්ටමින් ප්‍රදර්ශන 04ක් (කැගල්ල, මහනුවර, ගාල්ල, කොළඹ) පැවැත්වීමට කටයුතු කිරීම තුළින් ද කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ට අලෙවි අවස්ථා ලබාදීමට පියවර ගෙන ඇත. එමෙන් ම නව වෙළෙඳපොළ අවස්ථා හඳුන්වාදීම සඳහා ජාතික සහ ජාත්‍යන්තර ප්‍රදර්ශන සහ අලෙවි සල්පිල් සඳහා කර්මාන්තකරුවන් යොමු කිරීම, කිතුල් නිෂ්පාදන සඳහා ජාතික ප්‍රමිතියක් ස්ථාපිත කිරීම සඳහා ද කටයුතු කර ඇත. කිතුල් කර්මාන්තයේ පවතින අවදානම් සහගත බව හේතුවෙන් මෙම කර්මාන්තය සඳහා යොමුවීමේ ප්‍රවණතාව අඩු මට්ටමක පවතී. මේ හේතුවෙන් කර්මාන්තයට නව පිරිස් ආකර්ෂණය කරගැනීම සඳහා කිතුල් කාර්මිකයින් සඳහා වෙන් වූ රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයක් හඳුන්වාදීමට කටයුතු කෙරේ.

මීට අමතරව දේශීය කිතුල් නිෂ්පාදන කර්මාන්තයේ සංවර්ධනය වෙනුවෙන් කිතුල් නිෂ්පාදන සංවර්ධන ජාතික වැඩසටහන විසින් එතෙක් අඩුවක්ව පැවති කිතුල් ශාක පිළිබඳ දීප ව්‍යාප්ත සමීක්ෂණයක් පැවැත්වීම, උසස් ඵලදාවකින් යුතු කිතුල් ශාක හඳුන්වාදීම සහ කිතුල් ශාක වාණිජ බෝගයක් ලෙස ව්‍යාප්ත කිරීම සඳහා කිතුල් පැළ වගා කිරීමට කැමති පාර්ශවයන් වෙත නොමිලේ ලබාදීමට කටයුතු කිරීම, කිතුල් කාර්මිකයින් ලියාපදිංචි කිරීම සහ ඔවුන් සඳහා පිළියක් හැඳුනුම්පතක් නිකුත් කිරීම, කිතුල් කර්මාන්තයේ සංවර්ධනය සඳහා විවිධ නව උපකරණ හඳුන්වාදීමට කටයුතු කිරීම (නර්ඩ් ආයතනය හා ඒකාබද්ධව අඩු වියදම් ලිපක් හඳුන්වාදීම), කිතුල් නිෂ්පාදන අපනයනය සම්බන්ධයෙන්⁵ HS CODE යටතේ ජාතික උපශීර්ෂයක් (National Sub

⁵ කිතුල් ආශ්‍රිත සියලුම නිෂ්පාදන අපනයනය කිරීමේ දී භාවිතා කළ යුතු සංකේත අංකයක් හඳුන්වාදීම

Division) හඳුන්වාදීම, කිතුල් මල් මැදීම සම්බන්ධයෙන් පැවති නීතිමය බාධා ඉවත් කිරීම සඳහා පොලිසිය සහ සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව සමඟ එක්ව කටයුතු කිරීම, කිතුල් නිෂ්පාදන අලෙවිසැල් ආරම්භ කිරීමට කටයුතු කිරීම, කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය සඳහා විවිධ පර්යේෂණ වැඩසටහන් සඳහා අරමුදල් වෙන් කිරීම යනා දී කරුණු දැක්විය හැක. ලංකා කාර්මික සංවර්ධන මණ්ඩලය මගින් කිතුල් කාර්මිකයින් සඳහා විවිධ වැඩසටහන් පවත්වනු ලැබේ. ඒ යටතේ, සාම්ප්‍රදායික සහ නූතන කැස්පර් තාක්ෂණය ලබාදීමේ වැඩසටහන් පැවැත්වීම, පැණි සහ හකුරු නිෂ්පාදනයට අදාළ මූලික තාක්ෂණය ලබාදීමේ වැඩසටහන් පැවැත්වීම, නව කිතුල් කාර්මිකයින් ක්ෂේත්‍රයට යොමු කරගැනීම සඳහා ව්‍යවසායකත්ව සංවර්ධන පුහුණු වැඩසටහන් පැවැත්වීම, කිතුල් නිෂ්පාදන GMP තත්ත්වයට ළඟාකරගැනීම සඳහා උසස් තාක්ෂණ පුහුණු වැඩසටහන් පැවැත්වීම යනාදිය දැක්විය හැකිය. මේ යටතේ කිතුල් නිෂ්පාදකයින්ට නිෂ්පාදන සඳහා අවශ්‍ය ප්‍රමිති සහතිකය ලබාගැනීම පිළිබඳ පුහුණුව ලබා දේ. මේ වන විට කිතුල් නිෂ්පාදකයින් 20 දෙනෙකු සඳහා මෙම පුහුණුව ලබා දී තිබේ.

වගු අංක 4.2: ලංකා කාර්මික සංවර්ධන මණ්ඩලය මගින් 2011 සිට 2013 පවත්වනු ලැබූ වැඩසටහන්

	වැඩසටහන	මාතර			මහනුවර			රත්නපුර			නුවරඑළිය		
		2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
1	නිලධාරීන් දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන්	6	1	1	6	6	1	4	4	4	4		
2	කැස්පර් තාක්ෂණය පිළිබඳ පුහුණු වැඩසටහන්	17	5	10	15	12	7	8	8	8	14	6	8
3	ගුණාත්මක තත්ත්වයෙන් යුත් නිෂ්පාදන පිළිබඳ දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන්	7	5	2	7	10	7	8	5	5	10	6	8
4	පුහුණුකරුවන් පුහුණු කිරීමේ වැඩසටහන්	1			1	1		1	1	1	1		1
5	ව්‍යවසායකත්ව සංවර්ධන වැඩසටහන්	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
6	උසස් තාක්ෂණික පුහුණු වැඩසටහන්	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
7	පසු විපරම් වැඩසටහන්	7	12	9	9	13	10	5	7	6	8	11	10

මූලාශ්‍රය: ලංකා කාර්මික සංවර්ධන මණ්ඩලය(IDB)

ඉහත වගු අංක 4.2ට අනුව කාර්මික සංවර්ධන මණ්ඩලයේ වැඩිම අවධානය යොමු වී තිබෙනුයේ කැස්පර් තාක්ෂණය පිළිබඳ පුහුණු වැඩසටහන් පැවැත්වීම සඳහා ය. ඒ අනුව 2011- 2012 වසර

තුන තුළ කැස්පර් තාක්ෂණය පිළිබඳ පුහුණු වැඩසටහන් 32ක් මාතර දිස්ත්‍රික්කයේ ද, වැඩසටහන් 34ක් මහනුවර දිස්ත්‍රික්කයේ ද, වැඩසටහන් 24ක් රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයේ ද, නුවරඑළිය දිස්ත්‍රික්කයේ වැඩසටහන් 28ද පවත්වා ඇත. පසුවිපරම් වැඩසටහන් කෙරෙහි ද කර්මාන්ත සංවර්ධන මණ්ඩලයේ විශේෂ අවධානයක් යොමු වී ඇති අතර එවැනි වැඩසටහන් 28ක් මාතර දිස්ත්‍රික්කයේ ද, වැඩසටහන් 32ක් මහනුවර දිස්ත්‍රික්කයේ ද, වැඩසටහන් 18ක් රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයේ ද, වැඩසටහන් 29ක් නුවරඑළිය දිස්ත්‍රික්කය තුළ ද පවත්වා ඇත.

කිතුල් නිෂ්පාදන සංවර්ධන වැඩසටහන

වගු අංක 4.3: දිවිනැගුම ප්‍රතිපාදන මත 2011 සහ 2012 වර්ෂවල මිල දී ගන්නා ලද ආරක්ෂිත ඇඳුම් කට්ටල දිස්ත්‍රික් මට්ටමින් බෙදාදෙන ලද ආකාරය

අනු අංකය	දිස්ත්‍රික්කය	ඇඳුම් කට්ටල ලබාදුන් කිතුල් කාර්මිකයින් සංඛ්‍යාව
1	රත්නපුර	279
2	කැගල්ල	252
3	මහනුවර	395
4	නුවරඑළිය	700
5	මාතලේ	56
6	බදුල්ල	667
7	මොණරාගල	308
8	ගම්පහ	06
9	කළුතර	85
10	මාතර	19
11	ගාල්ල	139
12	හම්බන්තොට	36
13	අනුරාධපුර	03
14	කුරුණෑගල	65
15	අම්පාර	113
	එකතුව	3123

මූලාශ්‍රය: සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්ත හා කුඩා ව්‍යවසාය සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය

4.6 "කිතුලක වරුණ" වැඩසටහන

මේ යටතේ කිතුල් නිෂ්පාදකයින් දිරිගැන්වීමේ මෙන් ම සිය නිෂ්පාදන සඳහා වෙළෙඳපොළක් ඇති කිරීමේ අරමුණින් සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්ත හා කුඩා ව්‍යවසාය සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය මගින්

වසරක් පාසා "කිතුලක වරුණ" නමින් ප්‍රදර්ශනයක් සංවිධානය කෙරේ. මුල් අවස්ථාවේ දී කොළඹ පැවති මෙම ප්‍රදර්ශනය මේ වන විට කැගල්ල, කොළඹ, ගාල්ල සහ මහනුවර යන දිස්ත්‍රික්ක තුළ ද පවත්වා ඇත.

මෙහි දී කිතුල් කාර්මිකයින් දිරිමත් කිරීම සඳහා විවිධ තරඟ ඉසව් මගින් ජයග්‍රහණය කරන්නාවූ තෝරා ත්‍යාග හා සහතිකපත් පිරිනැමීම ද සිදු වේ. මේ හරහා ඔවුන්ට හොඳ වෙළෙඳපොළක් ඇති කිරීම ප්‍රධාන අරමුණ වන අතර ම පාරිභෝගිකයින් දෙසින් බැලීමේ දී හොඳ නිෂ්පාදන මිල දී ගැනීමට ලැබෙන අවස්ථාවක් ලෙස ද හැඳින්විය හැක. මෙම ප්‍රදර්ශනය යටතේ ලංකාව පුරා විසිරී සිටින කිතුල් නිෂ්පාදන ආශ්‍රිත සියලුම නිෂ්පාදකයින් එක ස්ථානයක ඒකරාශී කිරීම සිදු වේ.

4.7 කිතුල් තෙලිදිය ප්‍රවර්ධන ප්‍රතිකාරය

සාම්ප්‍රදායික ප්‍රතිකාර මගින් සක්‍රීය නොවන මල් සඳහා මෙය සාර්ථක ප්‍රතිකාර ක්‍රමයකි. සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්ත හා කුඩා ව්‍යවසාය සංවර්ධන අමාත්‍යාංශයේ මූල්‍යමය දායකත්වය ලබා දී මෙම පර්යේෂණය කාර්මික තාක්ෂණ ආයතනය මගින් සිදු කොට කැස්පර් ප්‍රතිකාරය නිපදවා ඇත.

වගු අංක 4.4: කැස්පර් ප්‍රතිකාරය බෙදාහැරීම

වර්ෂය	මිලි ලීටර් 100 බෝතල් ප්‍රමාණය	මැදිය හැකි මල් ප්‍රමාණය (දළ වශයෙන්)
2009	3,200	25,600
2010	4,150	33,200
2011	5,379	42,984
2012	4,440'	35,520

මූලාශ්‍රය: සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්ත හා කුඩා ව්‍යවසාය සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය

ඉහත දත්තයන්ට අනුව වාර්ෂික කැස්පර් ප්‍රතිකාර අලෙවියේ ඉහළ යාමක් පෙන්නුම් කෙරේ. එමෙන් ම, මෙම සංඛ්‍යා දත්තයන්ට අනුව මදින කිතුල් ගස් ප්‍රමාණය ද ඉහළ යාමක් පෙන්නුම් කෙරේ.

4.8 සාරාංශය

රාජ්‍ය අංශය කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීම සඳහා විශාල මුදලක් මේ වන විට වියදම් කර ඇති අතර ඉදිරියේ දී වියදම් කිරීමට ද සැලසුම් කර තිබේ. එමෙන් ම, විවිධ වැඩසටහන් ව්‍යාපෘතීන් හරහා කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙන පිරිස් වෙත දැනුම, තාක්ෂණය, පුහුණුව හා අලෙවි අවස්ථා ද ලබාදී තිබේ. ඒ අනුව කිතුල් කර්මාන්තය සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්තයක් ලෙස සංවර්ධනය කිරීම සඳහා විවිධ වැඩසටහන් පදනම් කරගත් ජාතික වැඩසටහනක් ඉදිරිපත් කිරීමෙන් වඩා වටපිටාවක් නිර්මාණය කර ඇත.

පස්වන පරිච්ඡේදය
කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගේ සමාජ-ආර්ථික පසුබිම

5.1 හැඳින්වීම

මධ්‍යම, වයඹ, සබරගමුව, ඌව, බස්නාහිර හා දකුණු පළාත් ප්‍රධාන කොටගෙන කිතුල් ගස ව්‍යාප්තව පැවතිය ද එලදායි ආර්ථිකමය කටයුතු සඳහා කිතුල් ගස භාවිතයට ගැනෙන්නේ මධ්‍යම, සබරගමුව හා දකුණු පළාත්වලට අයත් දිස්ත්‍රික්ක කිහිපයක වේ. ඒ අනුව කිතුල් කර්මාන්තය වඩාත් ප්‍රචලිතව ඇති මාතර, මහනුවර, රත්නපුර සහ නුවරඑළිය යන දිස්ත්‍රික්කයන් හි කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙන්නන් සහ මල් මදින්නන් අතරින් තෝරාගත් පුද්ගලයින් 840ක් අධ්‍යයන නියැදියට අයත් විය.

අධ්‍යයනයට යොදාගනු ලැබූ දිස්ත්‍රික්ක හතරෙහි ම නියැදුම් ඒකකයට අයත් පිරිස මෙම කිතුල් කර්මාන්තය අමතර ආදායමක් උපයා ගැනීමේ කර්මාන්තයක් ලෙසින් සලකා කටයුතු කරති. මෙම දිස්ත්‍රික්ක හතර තුළ ම තේ හා කුරුඳු වගාව බහුලව දැකිය හැකි අතර මාතර දිස්ත්‍රික්කය ගත් විට අධ්‍යයන නියැදියට අයත් කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගෙන් 98%කට පමණ තමන්ගේ ම තේ ඉඩමක් (අවම අක්කර 1/4) තිබේ. රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කය තුළ ද තත්ත්වය එසේම ය. ඒවායේ යෙදෙන අතරතුර මොවුන් කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදේ. මහනුවර හා නුවරඑළිය දිස්ත්‍රික්කවල ද ප්‍රධාන වශයෙන් කෘෂි කර්මාන්තයේ නියැලෙමින් ද්විතියිකව කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙන බව අධ්‍යයන දත්ත අනාවරණය කරනු ලබයි.

සාහිත්‍ය විමර්ශනයන්ට අනුව කිතුල් කර්මාන්තය ග්‍රාමීය මට්ටමේ පවුල්වල ප්‍රධාන ආදායම් මාර්ගයට අමතරව පවුලේ ශ්‍රමය ද දායක කරගනිමින් සිදු කෙරෙන අමතර ආදායම් ප්‍රභවයක් බැවින් එහි නියැලෙන්නන්ගේ සමාජීය හා ආර්ථික පසුබිම විමර්ශනයට ලක් කිරීම එම කර්මාන්තයේ ප්‍රගමනය සඳහා ප්‍රතිපත්ති තීරණ ගැනීම කෙරෙහි ඉවහල් වේ. එබැවින් අධ්‍යයන නියැදියට අයත්වූ පුද්ගලයින්ගේ වයස් මට්ටම, ප්‍රධාන රැකියාව, ආදායම් මට්ටම හා පවුලේ සාමාජිකයින් සංඛ්‍යාව පිළිබඳ තොරතුරු මෙම පරිච්ඡේදයේ දී විමර්ශනයට ලක් කෙරේ.

5.2 වයස් කාණ්ඩ අනුව කිතුල් කර්මාන්තයට යොමුවීම

අධ්‍යයනයට ලක් වූ කර්මාන්තකරුවන්ගේ වයස් මට්ටම් පිළිබඳව 5.1 වගුවෙන් විස්තර කෙරේ.

වගු අංක 5.1: වයස් කාණ්ඩ අනුව නියැදියේ ව්‍යාප්තිය

වයස් මට්ටම	මාතර		මහනුවර		රත්නපුරය		නුවරඑළිය		සමස්ත එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)
අවු. 30 හා ඊට අඩු	20	7.6	14	9.3	33	10.5	05	4.4	72	9.0
අවු. 31-40	57	21.7	28	18.7	78	24.9	22	19.3	185	22.0
අවු. 41-50	90	34.2	35	23.3	92	29.4	44	38.6	261	31.0
අවු. 51-60	73	27.8	51	34.0	76	24.3	33	28.9	233	28.0
අවු. 60ට වැඩි	23	8.7	22	14.7	34	10.9	10	8.8	89	10.0
එකතුව	263	100.0	150	100.0	313	100.0	114	100.0	840	100.0

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණය, 2013

එයට අනුව කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගෙන් 69%ක් ම වයස අවුරුදු 41 හා ඊට වැඩි අය වූ අතර 38%ක් වයස අවුරුදු 51 හා ඊට වැඩි අය ය. වයස අවුරුදු 40 හා ඊට අඩු අය සිටියේ 31%ක් වූ අතර විශේෂයෙන් ම අවුරුදු 30 හා ඊට අඩු කරුණ කොටසේ අය සිටියේ 9%ක් වැනි ඉතා සුළු ප්‍රතිශතයකි.

අමතර ආදායම් මාර්ගයක් ලෙසින් ගෘහස්ථ මට්ටමේ සිදු කෙරෙන කිතුල් කර්මාන්තයට කරුණ දායකත්වයේ අඩු ප්‍රවණතාවයක් පවතින බව ඉන් පැහැදිලි වේ.

5.3 අධ්‍යාපන මට්ටම

කිතුල් කර්මාන්තය පාරම්පරිකව පැවත එන දේශීය දැනුමක්, පළපුරුද්දක් හා සබැඳි කර්මාන්තයකි. කිතුල් නිෂ්පාදනයන් හි ගුණත්වය බොහෝදුරට රඳා පවතින්නේ නිෂ්පාදන සඳහා යොදා ගනු ලබන අමුද්‍රව්‍යවල (තෙලිදිය හා අනෙකුත් ද්‍රව්‍ය) උචිත භාවය හා නිෂ්පාදනය කිරීමේ දී පවතින පදම මත වේ. විශේෂයෙන් තෙලිදිය සකස් කර ගැනීමේ පවතින තාක්ෂණයන් පිළිබඳව කිතුල් කර්මාන්තකරුවෝ සහජයෙන් ම දැනුවත්ව සිටිති. එය අධ්‍යාපන මට්ටම මත රඳා පැවතීමක් සිදු නොවුණ ද වර්තමානයේ කිතුල් කර්මාන්තය සඳහා හඳුන්වා දී ඇති නවීන තාක්ෂණික ක්‍රමයන් (කැස්පර් ක්‍රමය වැනි) වෙත අනුගතවීමේ දී හා එම තාක්ෂණයන් ප්‍රායෝගිකව සිදු කිරීමේ දී මෙම කර්මාන්තකරුවන්ගේ අධ්‍යාපන මට්ටම ද සැලකිය යුතු කාරණයක් වේ. අධ්‍යයනයට ලක් වූ නියැදියේ අධ්‍යාපන මට්ටම පිළිබඳව 5.2 වගුවෙන් පැහැදිලි කෙරේ.

වගු අංක 5.2: අධ්‍යාපන මට්ටම අනුව නියැදියේ ව්‍යාප්තිය

අධ්‍යාපන මට්ටම	මාතර		මහනුවර		රත්නපුරය		නුවරඑළිය		සමස්ත එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශත (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශත (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශත (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශත (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශත (%)
පාසැල් නොගිය	07	2.7	09	6.0	10	3.2	0	0.0	26	3.0
1-5 වසර	91	34.6	77	51.3	128	40.9	44	38.6	340	40.5
6-11 වසර	125	47.5	51	34.0	136	43.5	63	55.3	375	44.6
අපො.ස.සා.පෙළ සමත්	30	11.4	07	4.7	33	10.5	03	2.6	73	8.7
අපො.ස.උ.පෙළ සමත්	10	3.8	06	3.3	06	1.9	04	3.5	26	3.1
එකතුව	263	100.0	150	100.0	313	100.0	114	100.0	840	100.0

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණය, 2013

කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙන්නන්ගෙන් බහුතරය (56%) 6 වසර හෝ ඊට ඉහළ අධ්‍යාපනයක් ලබා ඇත. කර්මාන්තයේ යෙදෙන්නන්ගෙන් 40.5% පමණ 1-5 අතර ප්‍රාථමික අධ්‍යාපනයක් පමණක් ලබා ඇත. අධ්‍යයනය පොදු සහතික පත්‍ර සා. පෙළ සමත් හා අධ්‍යයනය පොදු සහතික උ.පෙළ සමත් වූ පිරිසක් ද (11.7%) කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙන බව 5.2 වගුව මගින් පැහැදිලි කෙරේ. (අ.පො.ස.) උ.පෙළ සමතුන් හා සාකච්ඡා කිරීමේ දී පැහැදිලි වූයේ, වෙනත් රැකියාවන් හි නියුක්ත වන අතර අමතර ආදායම් මාර්ගයක් ලෙසින් කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙන බවයි.

5.4 කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගේ පවුල්වල විශාලත්වය

කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගේ පවුල්වල ස්වභාවය පිළිබඳ හඳුනාගැනීම සඳහා ඔවුන්ගේ පවුල්වලට අයත් සාමාජික සංඛ්‍යාව කොපමණදැයි විමසීමට ලක් කෙරිණි. වගු අංක 5.3 මගින් ඒ පිළිබඳ පැහැදිලි කෙරේ.

වගු අංක 5.3: පවුලේ සාමාජික සංඛ්‍යාව අනුව නියැදියේ ව්‍යාප්තිය

සාමාජික සංඛ්‍යාව	මාතර		මහනුවර		රත්නපුරය		නුවරඑළිය		සමස්ත එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශත (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශත (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශත (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශත (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශත (%)
2 හා 2ට අඩු	21	8.0	23	15.3	39	12.5	14	12.2	97	11.5
3-4	161	61.2	96	64.0	210	67.0	67	58.8	534	63.6
5-6	77	29.3	30	20.0	61	19.5	31	27.2	199	23.7
7 හා 7ට වැඩි	04	1.5	01	0.7	03	1.0	02	1.8	10	1.2
එකතුව	263	100.0	150	100.0	313	100.0	114	100.0	840	100.0

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණය, 2013

සමස්ත නියැදිය තුළ පවුල් 63.6%ක සාමාජික සංඛ්‍යාව 3-4 දක්වා ප්‍රමාණයක් වේ. සාමාජික සංඛ්‍යාව 2හා 2ට අඩු පවුල් සංඛ්‍යාව ද 11.5%ක් වන අතර පවුලේ සාමාජික සංඛ්‍යාව 7 හා 7ට වැඩි පවුල් සංඛ්‍යාව 1.2%ක් වැනි සුළු ප්‍රමාණයකි. මෙම තත්ත්වය කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගේ ප්‍රධාන රැකියාව වූ කෘෂිකාර්මික කටයුතු සඳහාත් ද්විතියික රැකියාව ලෙසින් සිදු කෙරෙන කිතුල්

මැදීම හා ඒ ආශ්‍රිත කටයුතු සඳහාත් පවුලේ ශ්‍රමය ලබාගැනීමට අපහසුවීමට හේතුවක් ලෙස සැලකිය හැකිය.

5.5 ප්‍රධාන ආදායම් මාර්ගය

අධ්‍යයනයට ලක් වූ කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගෙන් බහුතරයක් තම ආදායම් ඉපැයීමේ කාර්යය සඳහා වෙනත් කටයුත්තක් ප්‍රධාන රැකියාව ලෙස සිදු කරනු ලබන බව අධ්‍යයනයේ දී හෙළි විය. ඒ පිළිබඳ තොරතුරු පහත 5.4 වගුව මගින් පැහැදිලි කෙරේ.

වගු අංක 5.4: ප්‍රධාන රැකියාව අනුව නියැදියේ ව්‍යාප්තිය

ප්‍රධාන රැකියාව	මාතර		මහනුවර		රත්නපුරය		නුවරඑළිය		සමස්ත එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)
කෘෂිකර්මාන්තය හා සත්ත්ව පාලනය	236	89.7	127	84.6	277	88.5	76	66.7	716	85.2
කිතුල් මැදීම හා ඒ ආශ්‍රිත රැකියාව	09	3.4	13	8.4	13	4.2	17	14.9	52	6.2
ශිල්පීය රැකියාව	08	3.0	03	2.0	05	1.6	01	0.9	17	2.0
කෘෂිකාර්මික නොවන කුලී වැඩ	06	2.3	03	2.0	03	1.0	09	7.9	21	2.5
රජයේ රැකියාව	03	1.1	02	1.3	04	1.3	01	0.9	10	1.2
ස්වයං රැකියාව	01	0.4	01	0.7	10	3.2	08	7.0	20	2.4
පෞද්ගලික අංශයේ රැකියාව	0	0.0	01	0.7	01	0.3	02	1.7	04	0.5
එකතුව	263	100.0	150	100.0	313	100.0	114	100.0	840	100.0

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණය, 2013

අධ්‍යයනයට ලක් වූ සමස්ත කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගෙන් 85% ට වැඩි පිරිසක් තම ප්‍රධාන රැකියාව ලෙස කෘෂිකර්මාන්තය හා සත්ත්ව පාලනය ආශ්‍රිත රැකියාවන් හි නියැලෙති. සමස්ත නියැදියෙන් කිතුල් මැදීම ආශ්‍රිත කටයුතු තම ප්‍රධාන ආදායම් මාර්ගය ලෙසින් සිදු කරනු ලබන්නේ 6.2%ක් වැනි සුළු පිරිසකි. එය දිස්ත්‍රික් මට්ටමින් සැලකීමේ දී මාතර 3.4%ක්, මහනුවර 8.7%ක් රත්නපුරය 4.2%ක් සහ නුවරඑළිය 14.9%ක් වේ. අනෙකුත් දිස්ත්‍රික්කයන්ට සාපේක්ෂව නුවරඑළිය ප්‍රදේශය නියෝජනය වන කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගෙන් සැලකිය යුතු පිරිසක් (14.9%) ප්‍රධාන රැකියාව ලෙස කිතුල් මැදීම සිදු කරන බව වගුව තුළින් පැහැදිලි වේ.

5.6 ද්විතියික ආදායම් මාර්ග

අධ්‍යයනයට ලක් වූ කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගෙන් බහුතරයක් (93%) ප්‍රධාන රැකියාවෙන් ලැබෙන ආදායමට පරිබාහිරව අමතර ආදායමක් ඉපැයීමේ අභිප්‍රායෙන් ද්විතියික රැකියාවන් හි නියැලෙන බව අධ්‍යයන දත්ත අනාවරණය කරයි. වගු අංක 5.5 න් ඒ පිළිබඳව පැහැදිලි කෙරේ.

වගු අංක 5.5: ද්විතියික රැකියාව අනුව නියැදියේ ව්‍යාප්තිය

ද්විතියික රැකියා	මාතර		මහනුවර		රත්නපුරය		නුවරඑළිය		සමස්ත එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)
කිතුල් මැදීම හා ඒ ආශ්‍රිත රැකියා	245	94.6	104	77.6	264	90.4	64	64.0	677	86.2
කෘෂිකර්මාන්තය හා සත්ත්ව පාලනය	11	4.2	30	22.4	23	7.9	33	33.0	97	12.4
ශිල්පීය රැකියා	02	0.8	00	0.0	01	0.3	00	0.0	03	0.4
රජයේ රැකියා	0	0.0	00	0.0	00	0.0	01	1.00	01	0.1
පෞද්ගලික අංශයේ රැකියා	0	0.0	00	0.0	01	0.3	00	0.0	01	0.1
කෘෂිකාර්මික නොවන කුලී වැඩ	01	0.4	00	0.0	02	0.7	02	2.0	05	0.6
ස්වයං රැකියා	0	0.0	0	0.0	01	0.3	0	0.0	01	0.1
එකතුව	259	100.0	134	100.0	292	100.0	100	100.0	785	100.0

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණය, 2013

සමස්ත නියැදියෙන් 785 (93%) දෙනෙකු ප්‍රධාන රැකියාව සමඟ වෙනත් අමතර ආදායමක් ලැබෙන රැකියාවක නිරත වන බව ඉහත වගුවෙන් පැහැදිලි වන අතර බහුතරයක් (86.2%) ද්විතියික රැකියාව ලෙස කිතුල් මැදීම හා ඒ ආශ්‍රිත රැකියාවන් හි නියැලෙන බව පෙනී යයි. කෘෂිකර්මාන්තය හා සත්ත්ව පාලනය , ශිල්පීය රැකියා ආදිය ද්විතියිකව සිදු කරනු ලබන්නේ 12.8%ක් වැනි සුළු පිරිසකි.

කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගේ ආදායම් මාර්ගයන් පිළිබඳ පවතින ඉහත දත්තවලට අනුව ඔවුහු ප්‍රධාන රැකියාව කෘෂිකර්මාන්තය හා සත්ත්ව පාලනය සිදු කරන බවත්, ඊට අමතරව ද්විතියිකව සිදු කරනු ලබන රැකියාවක් ලෙස කිතුල් කර්මාන්තයේ නියැලීම සිදුවන බවත් ගම්‍ය වේ. ඒ අනුව වර්තමානයේ කිතුල් කර්මාන්තය බොහෝදුරට ම ග්‍රාමීය ගොවි ප්‍රජාවගේ ප්‍රධාන රැකියා මාර්ගයක් නොව එය පවුලේ ප්‍රධාන ආදායමට අමතර ආදායමක් එක් කරගත හැකි ද්විතියික මට්ටමේ රැකියාවක් බව පැහැදිලි වේ.

5.7 කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගේ ආදායම් තත්ත්වය

ඉහත වගු අංක 5.4 සහ 5.5න් පැහැදිලි වන පරිදි කිතුල් කර්මාන්තකරුවන් ප්‍රධාන රැකියාවකින් සහ ඊට අමතරව ද්විතියික රැකියාවක් මගින් ගෘහයට ආදායම් උත්පාදනය කරගනු ලබයි. එසේ උපයනු ලබන ආදායම් මට්ටම් පිළිබඳ අදහසක් ලබාගැනීම පිණිස පසුගිය මාස 12 ඇතුළත ඔවුන් උපයනු ලැබූ ආදායම් පිළිබඳ ලබාගත් තොරතුරු ආශ්‍රයෙන් ගණනය කරනු ලැබූ ඔවුන්ගේ මාසික ආදායම පහත 5.6 වගුවෙන් විස්තර කෙරේ. //

වගු අංක 5.6: ආදායම් මට්ටම් අනුව කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගේ ව්‍යාප්තිය

මාසික ආදායම් මට්ටම් (රු.)	මාතර		මහනුවර		රත්නපුරය		නුවරඑළිය		එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය (%)
10,000ට අඩු	01	0.4	15	10.0	02	0.6	05	4.4	23	2.7
11,000-20,000	11	4.2	30	20.0	15	4.8	11	9.6	67	7.9
21,000-30,000	49	18.6	21	14.0	42	13.4	39	34.2	151	18.0
31,000-40,000	54	20.5	33	22.0	71	22.7	32	28.1	190	23.0
41,000-50,000	54	20.5	24	16.0	75	24.6	16	14.1	169	20.0
51,000-60,000	26	9.9	14	9.3	32	10.2	07	6.1	79	9.4
60,000ට වැඩි	68	25.9	13	8.7	76	24.3	04	3.5	161	19.0
එකතුව	263	100.0	150	100.0	113	100.0	114	100.0	840	100.0

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණය, 2013

ඉහත දත්තවලට අනුව සමස්ත නියැදියෙන් 61% (18%+23% 20%) කගේ ආදායම අයත් වූයේ රු. 21,000-50,000 අතර කාණ්ඩයට වේ. රු.51,000-60,000ක අතර ආදායම් ලබන කිතුල් කර්මාන්තකරුවන් 9.4%ක් හමු විය. එසේ ම නියැදිය තුළ මාසික ආදායම රු. 60,000ට වැඩියෙන් උපයන අයද 19%ක් හමු විය. එසේ ම නියැදිය තුළ රු. 20,000ක් හෝ ඊට අඩුවෙන් ආදායම් උපයන්නන් ද 10.6% ක් සිටීමෙන් පැහැදිලි වන්නේ කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ගේ මාසික ඉපැයීම්වල විෂමතාවක් පවතින බවයි. එනම් වඩාත් ඉහළ මට්ටමේ ආදායම් උපයන්නන් මෙන්ම පහළ මට්ටමේ ආදායම් උපයන්නන් ද කිතුල් කර්මාන්තකරුවන් අතර සිටින බවයි.

5.8 සාරාංශය

සමස්තයක් ලෙස කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙන්නන් වැඩි පිරිසක් මැදි වයසේ (31%) එනම් අවුරුදු 41-50 වයසේ සිටින්නන් ලෙස හඳුනාගත හැකි අතර මෙම කර්මාන්තයේ යෙදෙන්නන්ගේ අධ්‍යාපන මට්ටම සැලකීමේ දී 4.4% (375) ද්විතියික අධ්‍යාපනය ලැබුවන් වේ. පවුලේ සාමාජික සංඛ්‍යාව සැලකීමේ දී පවුල් 63% (534) කට සාමාජික සංඛ්‍යාව 3 - 4 සංඛ්‍යාවකි. අධ්‍යයන නියැදියේ මාසික ආදායම් සැලකීමේ දී බහුතරය (23% - 190) ක ගේ දළ මාසික ආදායම රුපියල් 31,000-40,000 අතර පවතී.

රැකියාව පිළිබඳව සැලකීමේ දී අධ්‍යයන නියැදියෙන් 85% (716)කට කෘෂිකර්මාන්තය හා සත්ත්ව පාලනය ප්‍රධාන ඉපැයුම් මාර්ගය වශයෙන් යොදාගෙන ඇති අතර ද්විතියික රැකියාව වශයෙන් 86% (677) දෙනෙකුම කිතුල් මල් මැදීම හා ඒ ආශ්‍රිත රැකියාවන් හි නිරතව සිටිති. අධ්‍යයන නියැදියට අනුව කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙන්නන් හොඳ ආදායමක් උපයන්නන් වන අතර ම අධ්‍යාපන මට්ටම අතින් ද තරමක සතුටුදායක කාර්ෂණයක සිටින බව පැහැදිලි වේ. මෙම කර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීමේ දී මෙම සාධක බෙහෙවින් ඉවහල් කර ගත හැක. මන් ද අධ්‍යාපන මට්ටම අතින් යම් මට්ටමක සිටින පිරිස් වෙත නව තාක්ෂණය ලබාදීමේ දී එය පහසුවක් වන හෙයිනි.

හයවන පරිච්ඡේදය

කිතුල් කර්මාන්තය හා ඒ ආශ්‍රිතව පැන නැගී ඇති ගැටලු

6.1 හැදින්වීම

කිතුල් කර්මාන්තය යනු ග්‍රාමීයව පවතින කර්මාන්තයකි. ඒ හා බැඳුණු දේශීය ක්‍රමවේදයක් ද පවතින අතර පාරම්පරික කිතුල් ගොවීන් අතර මේ හා බැඳුණු විශ්වාසයන් ද ගොඩනැගී ඇත. ඒ අනුව කර්මාන්තයක් වශයෙන් පැවතීමේ දී ඒ හා බැඳුණු බොහෝ දේ පවතින අතර මෙම පරිච්ඡේදය තුළින් කිතුල් කර්මාන්තය මෙන්ම ඒ හා පැන නැගී ඇති ගැටලු මොනවාද යන්න විමසා බැලේ.

කිතුල් කර්මාන්තය ඇත අතීතයේ සිට ම පැවතිය ද කර්මාන්තයක් වශයෙන් සංවර්ධනය වීම මෑතක දී සිදු වී ඇත. ඒ සඳහා රජයේ මැදිහත්වීම මෙන්ම කිතුල් කර්මාන්තය පිළිබඳව ක්‍රියාත්මක වන අමාත්‍යාංශයක් ඇති වීමත් සමඟම මෙම කර්මාන්තය කෙරෙහි විධිමත් අවධානයක් යොමු වී තිබේ. ඒ අනුව රාජ්‍ය සැලසුම් ඔස්සේ කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීම සඳහා වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී අන් සියලු කාර්යයන්වල දී මෙන්ම විවිධ වූ ගැටලු පැන නැගී ඇති අතර ඒවා මොනවාද යන්න පිළිබඳව මෙම පරිච්ඡේදයෙන් වැඩිදුරටත් සාකච්ඡා කෙරේ.

6.2 කිතුල් මල් මැදීම සඳහා භාවිත තාක්ෂණය (ක්‍රම) හා සම්බන්ධ ගැටලු

කිතුල් මල් සැකසීමේ දී සාම්ප්‍රදායික ක්‍රම භාවිතයේ පැවතියෙන් එම ක්‍රමවලට වඩා වැඩි තෙලිදිය ප්‍රමාණයක් ලබාගත හැකි ක්‍රමයක් එනම් "කැස්පර් ක්‍රමය" කාර්මික තාක්ෂණ ආයතනයේ සහාය ලබාගැනීම තුළින් දියුණු කර එය ගොවීන් අතර ප්‍රචලිත කිරීම සඳහා කර්මාන්ත සංවර්ධන මණ්ඩලය උත්සහ දරා ඇතත් එම උත්සාහය එතරම් සාර්ථක වී ඇති බවක් නොපෙනේ. හඳුන්වාදුන් නව "කැස්පර් ක්‍රමයේ" ඇති වාසි සහගත තත්ත්වයන් නොතකා තවදුරටත් මල් මැදීම සඳහා කිතුල් ගොවීන්ගෙන් වැඩි ප්‍රමාණයක් සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය භාවිතයට පුරුදුව සිටීමෙන් මෙය තවදුරටත් පැහැදිලි වේ.

ඉහත නව ක්‍රමය භාවිතා කිරීමෙන් කිතුල් මලෙන් වැඩි තෙලිදිය ප්‍රමාණයක් ලබාගැනීමේ හැකියාව පවතින බව සඳහන් වේ. සාමාන්‍ය කිතුල් මැදීමේ ක්‍රමයේ දී මලක් සාර්ථක වීමේ

සම්භාවිතාව බොහෝ විට 20% සිට 40% දක්වා වූ අඩු අගයක් ගන්නා අතර නව ක්‍රමය භාවිතයේ දී සාර්ථක වීමේ ප්‍රතිශතය 70% සිට 90% දක්වා බව හඳුන්වා දී ඇත. සාම්ප්‍රදායික ක්‍රම භාවිතයෙන් තෙලිදිය ලබාගත නොහැකි කිතුල් ගස්වලින් ද මෙම ක්‍රමය භාවිතා කිරීමෙන් සාර්ථක ප්‍රතිඵල ලබා ගත හැක. එසේ ම මෙම නව ක්‍රමය භාවිතයෙන් වර්ෂා කාලයේ දී පවතින අපහසුතා සහ අවදානම ද අවම කරගත හැකිය. කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතයෙන් දිනකට තෙලිදිය ලීටර් 9-11ක් පමණ ලබා ගත හැකි අතර අස්වැන්න ප්‍රමාණය ගසේ පෝෂණය තත්ත්වය මත වෙනස් වේ. බොහෝ අවස්ථාවල තෙලිදිය ලීටර් 13-15 අතර ප්‍රමාණයන් ද ලබා ගත හැකිය (ජන හා සංඛ්‍යා ලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව).

කිතුල් මල් මැදීමට භාවිතා කරන ක්‍රමවේද අනුව කිතුල් ගොවීන්ගේ නියැදිය දැක්වෙන 6.1 වගුවට අනුව කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතා කරන ගොවීන් සිටියේ 1.31% වැනි ඉතා සුළු ප්‍රතිශතයක් වූ අතර සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය හා කැස්පර් ක්‍රමය යන දෙකම භාවිතා කරන අය 11.7%ක් විය. එසේ වුව ද 86.90%ක් තරම් අති විශාල ගොවීන් ප්‍රතිශතයක් සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය පමණක් භාවිතා කළහ. එහෙත් එම ප්‍රතිශතය මහනුවර හා මාතර දිස්ත්‍රික්කයන් හි ඊටත් වඩා ඉහළ තත්ත්වයක පැවති බව එම දිස්ත්‍රික්කවල එම ක්‍රමය පමණක් භාවිතා කළ ගොවීන්ගේ ප්‍රතිශතය පිළිවෙලින් 95.33% හා 91.65% ක් වී තිබීමෙන් පැහැදිලි වේ.

කාර්මික තාක්ෂණ ආයතනය මගින් හඳුන්වාදුන් කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතය පිළිබඳව තවදුරටත් විමසා බැලීමේ දී පැහැදිලි වූයේ එය පමණක් භාවිතා කරන ගොවීන්ගේ ප්‍රතිශතය සමස්ත නියැදිය තුළ 1.31%ක් තරම් අඩු ප්‍රමාණයක් ගන්නා අතර ඇතැම් දිස්ත්‍රික්ක එනම් මහනුවර දිස්ත්‍රික්කය තුළ පමණක් භාවිතා කරන්නන් කිසිවකු නොසිටි බවයි.

අධ්‍යයනයට ලක් කළ සමස්ත නියැදියෙන් 50%ට වැඩි ප්‍රතිශතයක් කැස්පර් ක්‍රමය අත්හදා බැලීමක් ලෙස එක්වරක් හෝ භාවිතා කර ඇති අතර කර්මාන්ත සංවර්ධන මණ්ඩලය මගින් පවත්වනු ලබන කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතය පිළිබඳ වැඩමුළුවල දී මොවුන්ට නොමිලයේ කැස්පර් ප්‍රතිකාරය ලබා දී ඇති නිසා ම ඒවා වරක් හෝ භාවිතා කොට අත්හදා බලා ඇති බව ගොවීන් සමඟ පැවති කණ්ඩායම් සම්මුඛ සාකච්ඡාවල දී ඔවුහු පැවසූහ. එහෙත් කැස්පර් ප්‍රතිකාර ක්‍රමය අඛණ්ඩව භාවිතා කරන ගොවීන් සමස්ත නියැදිය තුළින්ම නියෝජනය වූයේ කලින් දැක් වූ ලෙස සුළු පිරිසකි. ඇතැම් ගොවීහු කැස්පර් ක්‍රමය, සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය භාවිතය මගින් අසාර්ථක වී අත්හැර දැමූ මල් සඳහා සාර්ථකව භාවිතා කළ හැකි බවට ද අදහස් පළ කළහ. ඒ අනුව ඇතැම් කිතුල් ගොවීන් මෙම ක්‍රම දෙකම මල් මැදීමේ කාර්ය සඳහා යොදා ගනී. ඒ අනුව අධ්‍යයනයට

ලක් කළ නියැදියෙන් 10.42 (917) ක ප්‍රතිශතයක් මාතර දිස්ත්‍රික්කයෙන් ද 4.67 (7)ක ප්‍රතිශතයක් මහනුවර දිස්ත්‍රික්කයෙන් ද 16.61 (52)ක ප්‍රතිශතයක් රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයෙන් ද, නුවරඑළිය දිස්ත්‍රික්කයෙන් 20.17 (23)ක ප්‍රතිශතයක් ද සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය හා කැස්පර් ක්‍රමය යන ක්‍රමදෙකම භාවිතා කරති.

වගුව 6.1: කිතුල් මල් මැදීමට භාවිතා කරන ක්‍රමවේද අනුව නියැදියේ ව්‍යාප්තිය

මල් මැදීම සඳහා භාවිතා කරන ක්‍රමවේද	දිස්ත්‍රික්කය N= 840							
	මාතර		මහනුවර		රත්නපුර		එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	ප්‍රතිශතය	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය
සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය	241	91.63%	143	95.33%	82.11%	78.07%	730	86.90%
කැස්පර් ක්‍රමය	5	1.90%	0	0.00%	1.28%	1.76%	11	1.31%
දෙකම	17	6.47%	7	4.67%	16.61%	20.17%	99	11.79%
එකතුව	263	100.00%	150	100.00%	100.00%	100.00%	840	100.00%

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

6.2.1 කිතුල් මල් මැදීම සඳහා සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය භාවිතය සඳහා බලපෑ හේතු

ඉහත 6.1 වගුව අනුව අධ්‍යයන නියැදියෙන් 86.90%ක ප්‍රතිශතයක් කිතුල් මල් මැදීම සඳහා සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය භාවිතා කෙරුණු අතර එම ක්‍රමය මෙම ක්‍රමය කිතුල් ගොවීන් අතර වඩාත් බහුලවමට බලපෑ හේතු වගු අංක 6.2න් ඉදිරිපත් කර ඇත.

වගු අංක 6.2: කිතුල් මල් මැදීම සඳහා සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය භාවිතා කිරීමට හේතු

සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය භාවිතා කිරීමට හේතු	දිස්ත්‍රික්කය N=829					%
	මාතර	මහනුවර	රත්නපුර	නුවරඑළිය	එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	
මෙම ක්‍රමය විශ්වාස නිසා	128	37	133	58	356	42.94
කිතුල් මලට වන හානිය අවම වන නිසා	53	12	32	20	127	15.31
රිට අදාළ ද්‍රව්‍ය ස්වභාවික පරිසරයෙන් ලබාගත හැකි නිසා	38	28	39	28	133	16.04
මලේ පිහිටීම අනුව මැදීම පහසු නිසා	1	12	17	5	35	4.22
සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය අත්හැරීමට අකමැති නිසා (ඒ සඳහා කිසිදු මුදලක් වැය නොවීම හේතුවෙන්)	33	31	33	14	111	13.39
කැස්පර් ක්‍රමයේ දී කෙලිජ්ජවල තත්ත්වය අඩුනිසා	39	13	33	29	114	13.75
කැස්පර් ක්‍රමය පිළිබඳ දැනුවත් භාවයක් නොමැතිකම	73	54	81	14	222	26.79
මුල සිටම භාවිත කළ නිසා	110	73	161	38	382	46.08
නව ක්‍රමය කිරීමට අවශ්‍යතාවයක් නොවීම	11	6	23	2	42	5.07
කැස්පර් ක්‍රමය මගින් නිපදවන පැණිවලට වඩා සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමයෙන් නිපදවන පැණි වල රසය සහ ගුණාත්මක බව වැඩිය	41	10	27	4	82	9.89
සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය මගින් ලබාගත් කෙලිදිය වලින් නිපදවන පැණි බොහෝ කාලයක් කල් තබා ගත හැකිවීම	17	2	4	1	24	2.89

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

සටහන: එකම ප්‍රතිචාරයා හේතු කිහිපයක් සඳහන් කිරීම හේතුවෙන් ප්‍රතිශත එකතුව සියයට සමාන නොවේ.

අධ්‍යයන නියැදියෙන් වැඩි ප්‍රතිශතයක් එනම් 46.08 (382) ප්‍රතිශතයක් සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය මල් මැදීම සඳහා භාවිතා කිරීමට හේතුව ලෙස මුල සිටම එම ක්‍රමය භාවිතා කළ නිසා බව දක්වා ඇත. කිතුල් කර්මාන්තය පිළිබඳව සිදු කළ අධ්‍යයනයේ දී කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතා කිරීම අඩුවීමට සෘජුව ම මෙම සාධකය බලපා තිබේ. සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්තයක් වන කිතුල් කර්මාන්තයේ නියැලී සිටින බොහෝ ගොවිහු මෙම සාම්ප්‍රදායික තත්ත්වයෙන් බැහැරවීමට මැලිකමක් දක්වති. කිතුල්

කර්මාන්තයේ යෙදෙන්නන් සමඟ සිදු කළ කණ්ඩායම් සම්මුඛ සාකච්ඡා මඟින් ද තහවුරු වූ කරුණක් වූයේ, මොවුන් තුළ දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ පවතින මනිමතාන්තරවලින් බැහැරවීමට මොවුන් දක්වන අකමැත්තයි. ඇතැම් ගොවිහු කැස්පර් ක්‍රමය මල් මැදීම සඳහා භාවිතයෙන් වැඩි තෙලිදිය ප්‍රමාණයක් ලබාගත හැකි බව පිළිබඳ දැනුවත්භාවයක් තිබුණ ද සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමයෙන් නව ක්‍රමයට යාමට අකමැත්තක් දක්වති. ඒ ඔවුන් මුල් යුගයේ සිටම මල් මැදීම සඳහා සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය භාවිතා කර තිබූ බැවිණි. සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය පිළිබඳ පවතින විශ්වාසය හේතුවෙන් 42.94(356)ක ප්‍රතිශතයක් සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය මල් මැදීම සඳහා යොදාගැනීම හේතුවක් ලෙස දක්වා ඇති අතර 26.79(222) ක ප්‍රතිශතයක් ප්‍රතිචාරීන් කැස්පර් ක්‍රමය නොදන්නා නිසා සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය භාවිතා කරන බව දක්වා ඇත. එමෙන් ම සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමයේ දී යොදාගන්නා අමුද්‍රව්‍ය අවට පරිසරයෙන් ම ලබාගත හැකි අතර ම ඒ සඳහා අමතර මුදලක් වැය කිරීමට ද ගොවීන්ට අවශ්‍ය නොවේ. ඒ නිසා ම මෙම ක්‍රමයෙන් නව ක්‍රමය වෙත මාරුවීමේ අවශ්‍යතාවයක් ද නොමැති බව ගොවීන්ගේ අදහස විය. එහෙත් කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතයේ දී ඒවා ලබාගැනීමට මුදලක් වැය කළ යුතු මෙන්ම ඒවා මිල දී ගැනීමට දුරබැහැර නගරයට යායුතු වීම ද සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය තුළ ම තවදුරටත් මොවුන් රැදී සිටීමට හේතු වී ඇත.

6.2.2 කැස්පර් ක්‍රමයේ භාවිතය සඳහා බලපෑ හේතු

කිතුල් මල් මැදීම සඳහා නව ක්‍රමවේදයක් ලෙස හඳුන්වා දී ඇති කැස්පර් ක්‍රමය ගොවීන් අතර එතරම් ප්‍රචලිතව නොමැත. එය මඟින් කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතා කළ යුතු අන්දම පිළිබඳව දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් රැසක් ක්‍රියාත්මක කළ ද ඔවුන් තුළ මෙම ක්‍රමය පිළිබඳව එතරම් විශ්වාසයක් ගොඩනැගී නොමැත. ඊට ප්‍රධානතම හේතුව කැස්පර් ක්‍රමය තරමක් සංකීර්ණ ක්‍රියාවලියක් වීම බව කිතුල් ගොවීන් සමඟ සිදු කළ කණ්ඩායම් සම්මුඛ සාකච්ඡාවල දී තහවුරු විය. එසේ වුව ද, කැස්පර් ප්‍රතිකාර ක්‍රමය භාවිතා කරන පිරිසක් ද මොවුන් අතර සිටී. ඔවුහු සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමයට වඩා මෙම ක්‍රමය යෝග්‍ය බව සඳහන් කරති. වගු අංක 6.3 මඟින් මල් මැදීම සඳහා කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතා කිරීමට හේතු ඉදිරිපත් කර ඇත.

වගු අංක 6.3: කිතුල් මල් මැදීම සඳහා කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතා කිරීමට හේතු

කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතා කිරීමට හේතු	දිස්ත්‍රික්කය N=110					%
	මාතර	මහනුවර	රත්නපුර	නුවරඑළිය	එකතුව	
නව ක්‍රමයේ දී තෙලිප්ප වැඩි ප්‍රමාණයක් ලබාගත හැකි වීම	20	1	25	9	55	50
සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය අසාර්ථක වීම	11	4	38	20	73	66.36
ඉක්මනින් කළුළ එන නිසා	6	0	17	5	28	24.45
අත්හදා බැලීමක් ලෙස	6	9	40	10	65	59.09

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

සටහන: එකම ප්‍රතිචාරයා හේතු කිහිපයක් සඳහන් කිරීම හේතුවෙන් ප්‍රතිශත එකතුව 100ට සමාන නොවේ.

වගු අංක 6.3ට අනුව 66.36(73)ක ප්‍රතිශතයක ප්‍රතිචාරීන් කුඩා ක්‍රමය භාවිතා කිරීමට හේතු ලෙස සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය අසාර්ථකවීම දක්වා ඇති අතර 50(55) ප්‍රතිශතයක් නව ක්‍රමය මඟින් තෙලිප්ප වැඩි ප්‍රමාණයක් ලබාගත හැකිවීම එම ක්‍රමයට යොමුවීමට හේතු වූ බව සඳහන් කර ඇත. 59.09(65)ක ප්‍රතිශතයක් නව ක්‍රමය අත්හදා බැලීමක් ලෙස භාවිතා කර ඇති බව සඳහන් කර ඇත. එහෙත් මේ වන විට ඔවුහු එම ක්‍රමය භාවිතා නොකරති. සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමයේදී ට වඩා කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතයේ දී තෙලිප්ප ලබාගත හැකිවීම හේතුවෙන් නව ක්‍රමයට යොමු වූ බවට 24.45 (28)ක ප්‍රතිශතයක් අදහස් ඉදිරිපත් කර ඇත. එමෙන්ම 59% ප්‍රතිශතයක් දක්වා තිබෙන්නේ අත්හදා බැලීමක් ලෙස කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතා කර ඇති බවකි. මීට ප්‍රධානතම හේතුව ලෙස කාර්මික සංවර්ධන මණ්ඩලය මඟින් පුහුණු වැඩසටහන් පැවැත්වීමේ දී ඊට සහභාගී වන්නන්ට කැස්පර් ප්‍රතිකාරකය නොමිලයේ ලබාදීම දැක්විය හැක.

6.3 කිතුල් මල් අසාර්ථකවීම පිළිබඳ ගැටලුව

කිතුල් මලක් සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය හෝ කැස්පර් ක්‍රමය හෝ භාවිතා කර සකසා ගැනීමෙන් අනතුරුව විවිධ හේතූන් මත අතරමඟ දී අසාර්ථක භාවයට පත් වේ.

වගු අංක 6.4: කිතුල් මල් මැදීම අතරමග නවතා දැමීමට සිදුවීම පිළිබඳ දත්ත

කිතුල් මල් මැදීම අතරමග නවතා දැමීම පිළිබඳ ප්‍රතිචාර	දිස්ත්‍රික්කය N= 840									
	මාතර		මහනුවර		රත්නපුර		නුවරඑළිය		එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය
ඔව්	223	84.79%	121	80.66%	244	77.95%	96	84.21%	684	81.43%
නැත	40	15.21%	29	19.34%	69	22.05%	18	15.79%	156	18.57%
එකතුව	263	100.00%	150	100.00%	313	100.00%	114	100.00%	840	100.00%

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

වගු අංක 6.4 මගින් මල් අතරමග දී අසාර්ථකවීම පිළිබඳ දත්ත ඉදිරිපත් කෙරේ. එම දත්තයන්ට අනුව සමස්ත අධ්‍යයන නියැදියෙන් 81.43 (684)ක ප්‍රතිශතයකට මල් මැදීම මල් අවසන් වීමට පෙර අසාර්ථකවීම හේතුවෙන් අතහැර දැමීමට සිදු වී තිබේ. කිතුල් කර්මාන්තය යනු සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්තයක් මෙන්ම එය කාලගුණික සාධක මත බැඳී පවතින කර්මාන්තයකි ඒ නිසා ම, සකස් කරගනු ලබන සියලු ම මල් නිසියාකාරයෙන් මැදීමේ අවස්ථාව ඉතාමත් අඩු අතර මලක් මැදිය හැකි නියමිත කාලයක් ද නොවේ. ඇතැම් මල් අවසන් වන තෙක්ම (මාස 3-4) තෙලිදිය ලබාගත හැකි අතර ඇතැම් ඒවා මල සකසාගත් පසු දින දෙක තුනකින් වුව අසාර්ථක වන අවස්ථා පවතී. ඉහත දත්තයන්ට අනුව නියැදියේ ප්‍රතිචාරීන්ගෙන් 81%ක් ම මෙම අත්දැකීම ලබා තිබේ. මෙම කර්මාන්තය අවදානම් සහගත කර්මාන්තයක් වීමට මෙම තත්ත්වය ද සාධකයක් වේ.

වගු අංක 6.5: කිතුල් මල් මැදීම අසාර්ථකවීමට හේතු වූ සාධක

සාධකය	දිස්ත්‍රික්කය N=684					%
	මාතර	මහනුවර	රත්නපුර	නුවරඑළිය	එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	
කාලගුණික හේතු නිසා	69	76	132	79	356	52.04
මේ කාලසීමාවේ මල් නොමැති නිසා	11	1	8	14	34	4.97
ගසේ පිටමුල් පැමිණීම	5	7	27	44	83	12.13
කාර්යබහුලවීම නිසා කාලවකවානුව අනුව මල් මැදීමට නොහැකිවීම	15	10	10	3	38	5.55
ගස් මැදීමට පළපුරුදු පුද්ගලයන් නොමැතිවීම (මුරකුමයට)	1	3	1	1	6	0.88
නීතිමය ගැටලු	7	6	7	2	22	3.21
ස්වාභාවිකවම තෙලිදිය නැතිවීම	122	30	99	21	272	39.78
සත්ත්වහානි	37	62	75	43	217	31.72
මල නිසි ලෙස සාදා ගත නොහැකි වූ විට	35	1	34	0	70	10.23
අසනීප නිසා	2	3	16	5	26	3.8
මල මේරීම නිසා	63	8	48	11	130	19
විවිධ පුද්ගල ගැටුම් නිසා	1	0	2	0	3	0.43

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

සටහන: එකම ප්‍රතිචාරයා හේතු කිහිපයක් සඳහන් කිරීම හේතුවෙන් ප්‍රතිශත එකතුව 100ට සමාන නොවේ.

කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙන කර්මාන්තකරුවන්ගෙන් පසුගිය වසර 5ක කාලය තුළ තමා විසින් මැදීම ආරම්භ කළ මල් අසාර්ථකවීම පිළිබඳ දැක් වූ ප්‍රතිචාරවලට අනුව සමස්ත නියැදිය වූ 840ක ප්‍රතිචාරීන්ගෙන් 684 (81%) දෙනෙකුම මේ තත්ත්වයට මුහුණ දී ඇත. වගු අංක 6.5 මගින් කිතුල් මල් මහ දී නවතා දැමීමට හේතු ඉදිරිපත් කෙරෙන අතර එයට අනුව සමස්ත අධ්‍යයන නියැදියෙන් 52.04(356)ක ප්‍රතිශතයක් කාලගුණික හේතු නිසා තම මල් අසාර්ථක වී ඇති බව සඳහන් කළෝය. මල් මදින කාලය තුළ වැසි කාලගුණයක් පැවතීම මෙන්ම තද අකුණු ගැසීම හේතුවෙන් මලෙන් තෙලිදිය වැහීම අතරමඟ නතර වේ. තද සුළං සහිත කාලගුණික තත්ත්වයක්

යටතේ ද මල් මැදීම අතරමඟ දී නවතා දැමීමට හේතු වේ. ක්‍රමවත්ව සකසාගත් මල වලනය විමටකට ලක්වීමේ දී එහි තෙලිදිය වැස්සීමේ ක්‍රියාවලිය නතර වෙයි. 39.78(272)ක ප්‍රතිශතයක ප්‍රතිවාරීන් ප්‍රමාණයක් සඳහන් කළ පරිදි ස්වාභාවිකව ම තෙලිදිය නතරවීමට හේතුවෙන් මල් මැදීම අතරමඟ නවතා දැමීමට සිදුව තිබේ. 31.72(217)ක ප්‍රතිශතයකගේ මල් සත්ත්ව හානි හේතුවෙන් අසාර්ථක වී ඇත. බොහෝවිට කිතුල් ශාක කැළෑ ආශ්‍රිතව වැඩෙන නිසාම ඒ ආශ්‍රිතව සත්ත්ව හානි බහුලව දැකිය හැක. විශේෂයෙන් ම වඳුරන් කිතුල් මල් මැදීම සඳහා හානිකර ලෙස ම බලපාන සත්වයෙකි. වඳුරන් පැමිණ මඳ සෙලවීම මගින් ස්වාභාවිකව ම තෙලිදිය වැස්සීම නතර වන අතරම උගුඩුවා ද කිතුල් මල් සඳහා හානිදායී සත්වයෙකි. උගුඩුවන් කිතුල් මලෙන් වැහෙන තෙලිදිය පානය කරන අතරම එම කිතුල් මල ලෙවකෑමෙන් තෙලිදිය නතර වේ. දඬුලේනා කිතුල් කර්මාන්තය සඳහා තර්ජනයක් වී ඇති තවත් සත්වයෙකි. වවුලන් කිතුල් මල් ඉඳුල් කිරීමෙන්ද තෙලිදිය වැස්සීම නතරවීමට හේතුවක් වේ. සත්ත්ව හානි වැඩි වශයෙන් දැකිය හැකි වන්නේ මහනුවර දිස්ත්‍රික්කයෙනි. ඇතැම් ගම්මාන කිතුල් කර්මාන්තයේ දීර්ඝකාලීනව නියැලී සිටිය ද වඳුරන් හා රිලවුන්ගෙන් වන හානි හේතුවෙන් කිතුල් කර්මාන්තයෙන් මුළුමනින් ම ඉවත් වී සිටී. මහනුවර දිස්ත්‍රික්කයේ කිතුල් කර්මාන්තය පැවති ගම්මානවල මේ තත්ත්වය දැකිය හැක.

6.4 කිතුල් කර්මාන්තය ආශ්‍රිත සමිති හා සම්බන්ධ ගැටලු

යම් අරමුණක් කර ඒකරාශී වූ පිරිසක් විවිධ සමිති සමාගම් පිහිටුවා ගනු ලැබේ. එහි මූලික ම අරමුණක් ලෙස තමන් ඒකරාශී වූ පොදු අරමුණ කරා ළඟාවීම දැක්විය හැක. ඒ අනුව කිතුල් කර්මාන්තය ආශ්‍රිතව ද සමිති දැකගත හැක. ඒ සඳහා රාජ්‍ය අංශයේ ද මැදිහත්වීමක් ද සිදු වී තිබේ.

සමාජ සංවිධානයක් යනු පොදු අරමුණක් වෙනුවෙන් ඒකරාශී වූ සමාජ ඒකකයකි. එහි සාමාජිකයින් පාලනය කිරීම සඳහා වූ විධිමත් රාමුවක් පවතින අතර තම අරමුණ හෝ අරමුණු සාක්ෂාත් කරගැනීමේ දී ක්‍රියාකාරී වීම සඳහා සාමාජිකයින් වෙත විවිධ කාර්යයන්, වගකීම්, මෙන්ම අධිකාරී බලයක් පවරනු ලැබේ. ඒවා නිසියාකාරව ක්‍රියාත්මක කිරීම තුළින් සාමූහික අරමුණු වෙත ළඟාවීම පහසු වේ.

6.5 සංවිධානයක් යනු කුමක්ද?

සංවිධානයක් යනු පොදු අරමුණක් හෝ අරමුණු කිහිපයක් ඉෂ්ට කරගැනීම සඳහා ඒකරාශී වූ ජන කණ්ඩායමකි. තනි තනිව ක්‍රියාත්මක වීමට වඩා සාමූහිකව කටයුතු කිරීම තුළින් ප්‍රතිලාභ වැඩිපුර

ලබාගැනීමට හැකි වීම සංවිධාන බිහිවීමට මූලික හේතුව වී තිබේ. තනි පුද්ගලයෙකුට යමක් ලබා ගැනීමේ දී කළ හැකි බලපෑමට වඩා වැඩි බලපෑමක් සාමූහිකව කණ්ඩායමක් වශයෙන් ඉදිරිපත් වීමෙන් කළ හැකි බවට උදාහරණ රාශියක් පෙන්වා දිය හැකිය. සංවිධානවල ස්වරූපය මත සංවිධාන ප්‍රධාන වර්ග දෙකකට වෙන් කළ හැකිය. එනම්,

01. විධිමත් සංවිධාන - නීත්‍යානුකූල ලෙස ලියාපදිංචි වූ ව්‍යවස්ථාවක් යටතේ තම අභිමතාර්ථ ඉටු කර ගැනීම සඳහා ඒකරාශී වූ සංවිධාන උදා: වෘත්තීය සමිති
02. අවිධිමත් සංවිධාන - අවිධිමත් සංවිධානයක් යනු නීතිමය වශයෙන් ලියාපදිංචි නොවූ සංවිධානය යි. මෙම සංවිධානවල අරමුණු හා ක්‍රියාකාරකම් විධිමත් සංවිධානයකට සමාන වුවද, එහි නිලධාරී මණ්ඩලයක් සිටීම අනිවාර්ය නොවේ.

සංවිධානයක් තුළ ගොවීන්ගේ සහභාගීත්වය පහත සාධක මත පදනම් වේ (Improving agricultural extension: A reference manual, 1997).

01. සංවිධානයේ අවසන් ප්‍රතිඵලය ගොවියාට කෙතරම් අත්‍යාවශ්‍ය ද
02. සංවිධානයේ ප්‍රතිලාභ ලැබෙන බවට ගොවියා තුළ පවතින විශ්වසනීයත්වය
03. සංවිධානයෙන් ලැබෙන ප්‍රතිඵල කෙතරම්දුරට ගොවීන්ගේ සාමූහිකත්වය මත රැඳී පවතී ද
04. ප්‍රතිලාභ නිශ්චිත කාලපරාසයක් තුළ දී ලැබෙන බවට තහවුරුවීම
05. ලැබෙන ප්‍රතිලාභ සාමාජිකයන් අතර සමසේ බෙදී යන බවට තහවුරුවීම

ඕනෑම සංවිධානයක ශක්තිමත්භාවය හා සාර්ථකත්වය තීරණය වන්නේ ප්‍රධාන කරුණු 04ක්ය. එනම්,

භෞතික සාධක	-	Physical (Location specific)
සමාජයීය සාධක	-	Social (People and community specific)
සම්පත් ප්‍රමාණය	-	Resources availability (problem specific)
කාලපරාසය	-	Given time period (Time specific)

ගොවි සංවිධානයන් ද කෘෂිකාර්මික සමාජය තුළ බහුලව ම පවතින තවත් එක් ස්වේච්ඡා සංවිධාන වන හෙයින් ම අනෙකුත් ස්වේච්ඡා සංවිධානවල පවතින ලක්ෂණ ගොවි සංවිධාන තුළ ද නිරීක්ෂණය කළහැකිය. මෙවැනි සංවිධානයක ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා බලපාන ප්‍රධාන සාධක

02ක් බන්දුල අත්තනායක සිය "ප්‍රජා නායකත්වය හා ස්වේච්ඡා සේවය" (1982) නැමැති සිය කෘතියේ සඳහන් කොට තිබේ.

1. කණ්ඩායම් අභිමතාර්ථ හා අපේක්ෂාවන්ද, සාමාජිකයන්ගේ අභිප්‍රායයන් ඉටුවීමේ ප්‍රාර්ථනාව ඇතුළු සාමාජිකයන් සංවිධානය කරගන්නා වැඩසටහන් හා ගන්නා ක්‍රියාමාර්ග
2. කණ්ඩායම් සාමාජිකයන් අතර ඇති වන අන්තර් සබඳතා, ස්වේච්ඡා කණ්ඩායම් මෙහෙයවන පුද්ගලයන් හා කණ්ඩායම් අතර ඇති වන අන්තර් සබඳතා

මෙම ප්‍රධාන සාධක දෙකෙහි පවත්නා ස්වභාවය මත යම් කණ්ඩායමක ක්‍රියාකාරීත්වය හා ඊට අවශ්‍ය ශක්තිය රඳා පවතී.

6.5.1 සංවිධානයක සාර්ථකත්වයට බලපාන අභ්‍යන්තර සාධක(Internal factors)

නායකත්වය - Leadership

අභ්‍යන්තර සාධක අතුරෙන් සංවිධානයක සාර්ථකත්වයට බලපාන මූලික ලක්ෂණයක් ලෙස, නායකත්වය හැඳින්විය හැකිය. නායකත්ව සංකල්පය පැන නැගෙන්නේ පිරිසක් ඒකරාශී වීම, පොදු අරමුණු ඉටු කරගැනීම සඳහා සාමූහික ප්‍රයත්නයන් හි යෙදීමත් සමඟ ය. කිසියම් අරමුණක් ඉටු කරගැනීම පිණිස පුද්ගලයෙකුගේ හෝ සමූහයකගේ වර්යාවන් කෙරෙහි බලපෑම් ඇති කරලීමේ හැකියාව නායකත්වය ලෙස හැඳින්විය හැකිය (Robert, 2002).

නායකත්වය යනු පුද්ගලයෙකු සතු ගුණාංගයක් ලෙසින් ද, සංවිධානය හෝ සාමූහික වර්යාමය ක්‍රියාවලියක් ලෙස ද විග්‍රහ කළ හැකිය. සිත්ගන්නා සුළු එසේ ම, දියුණුවීමේ ප්‍රවණතාවයන් සහිත ආයතනයේ අරමුණු කිරීම ගෙනයාමේ නිර්මාණශීලී හැකියාවක් සහිත පුද්ගලයා ද නායකයකු ලෙස සලකනු ලබයි. ඒ නිසා සංවිධානාත්මක වර්යාවන් සම්බන්ධයෙන් වැදගත් සාධකයක් ලෙස නායකත්වය යන සංකල්පය අවධාරණය කළ හැකිය (<http://www.Telleboss.com>).

නායකයකු තුළ පැවතිය යුතු ගති ලක්ෂණ අතර සන්නිවේදනය, වගකීම, ආත්ම විශ්වාසය, බුද්ධිය හා තීරණ ගැනීමේ හැකියාව ඒ අතරින් වඩාත් හුවා දැක්විය හැකිය. තව ද, නායකයකු වීමට අවශ්‍ය කරන ධනාත්මක කරුණ කෙරෙහි ද අවධානය යොමු කිරීම තුළ ද හොඳ නායකයෙකුගේ ලක්ෂණ හඳුනා ගත හැකිය. වෙනත් අයට උපකාර කිරීම තම තමන්ට අවශ්‍ය කෙනෙකු යැයි කණ්ඩායමේ අයට හැඟීමක් ඇතිවීම, ඉලක්කයන් අත්පත් කර ගැනීමට තෘප්තිමත්වීම, ස්වයං

වර්ධනය හා නිසා අවබෝධය නිසා අයගේ සැලකිල්ලට පාත්‍රවීම ඒ අතර ප්‍රධාන ලක්ෂණ වේ (Bernad, 1981). සංවිධාන පිළිබඳව සැලකීමේ දී ග්‍රාමීයව වැඩි වශයෙන් ප්‍රවලිතව ඇති සංවිධානයකි ගොවි සංවිධාන. මෙය ගොවීන්ට බොහෝ සමීප සංවිධානයකි. කිතුල් සමිති ගොඩනැගීමේ දී ගොවි සංවිධාන පිළිබඳව අධ්‍යයනය කිරීම වැදගත් වේ. එහි දී බොහෝ විද්වතුන් ඒ පිළිබඳව අදහස් ඉදිරිපත් කර තිබේ.

ගොවි සංවිධානවල සාර්ථකත්වය සඳහා නායකත්වයේ ඇති වැදගත්කම හුවා දක්වන ඇතැම් විද්වතුන් ගොවි සංවිධානවල නිසි ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා නිවැරදි නායකත්වය අත්‍යාවශ්‍ය මෙන් ම නායකත්වයේ කාර්යය විය යුත්තේ සංවිධානයේ සාමාජිකයින් පාලනය කරනවා වෙනුවට සංවිධානයේ පොදු අරමුණු වෙනුවෙන් ඔවුන් මෙහෙයවිය වීම (කුමාරසිරි ආර්.පී., 1986) බව දක්වා ඇත. ඇතැමුන්ට අනුව නායකත්වය සංවිධානයක් ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා වැදගත්වන ප්‍රධාන සාධකයකි.

ඒ අනුව නායකත්වය සතු දැනුම සහ කුසලතාවයක් සංවිධානයක සාර්ථකත්වය සඳහා ඉතා වැදගත් වේ (විජේරත්න, 1984). ගොවි සංවිධානයක සාර්ථකත්වය සඳහා නායකයකු විවිධාකාරයෙන් ක්‍රියා කරයි. නායකයෙකු ගොවි සංවිධානයේ සියලුම සාමාජිකයන් සාමූහික ක්‍රියාකාරකම් සඳහා පෙළඹවිය යුතුය (හේනෙගෙදර, 1988). නායකත්වය පිළිබඳ වැඩි දුරටත් අධ්‍යයනය කළ පර්යේෂකයින් නායකත්වය සම්බන්ධ සිද්ධාන්ත රැසක් ඉදිරිපත් කොට තිබේ. ඒ අනුව 1930 ගණන්වල දී කර්ට් ලෙවින් (Kurt Lewin) නායකත්වයේ තීරණ ගැනීමේ දී එම පුද්ගලයා ක්‍රියාකරනු ලබන ආකාරය පදනම් කරගනිමින් "Behavioral Theorie" නම් න්‍යාය ඉදිරිපත් කොට තිබේ. ඔහුට අනුව නායකයින් වර්ග 03ක් හඳුනාගෙන ඇත.

Autocratic Leaders- මෙවැනි නායකයින් තම කණ්ඩායමේ සෙසු අයගේ උපදෙස්වලින් තොරව තම තීරණය ගනු ලබයි. මෙවැනි නායකත්ව හැසිරීම ක්ෂණික තීරණ ගැනීමේ දී වැදගත් වේ.

Democratic Leaders- මෙවැනි නායකත්ව හැසිරීමක දී නායකයා විසින් තීරණයක් ගැනීමට පෙර තම කණ්ඩායමේ සෙසු අයගේ අදහස් විමසා බලයි. මෙහි දී පවතින ගැටලුව වන්නේ එක් කණ්ඩායමක් තුළ වුව ද විවිධ මත දරන්නන් රැසක් සිටීමෙන් ක්ෂණික තීරණයක් ගැනීම අපහසු වීමයි.

Leaissez-Fair Leaders-

මෙවැනි නායකත්ව හැසිරීමක ස්වරූපය වන්නේ කණ්ඩායමේ සාමාජිකයින්ට තීරණ ගැනීමට අවස්ථාව දී නායකත්වය ඊට ඇහිලි නො ගැසීමයි. මෙවැනි නායකත්වයක් එතරම් සුදුසු නොවුනත් කණ්ඩායමේ ස්වරූපය මත එය වෙනස් විය හැකිය. එනම්, කණ්ඩායමේ සාමාජිකයින් දක්ෂ හා උද්යෝගීමත් පිරිසක් නම් නිවැරදි තීරණ ගැනීමේ හැකියාව ඇතත් මෙවැනි හැසිරීමක දී නායකත්වය කැපී නොපෙනේ(<http://www.mindtools.com>).

සංවිධානයක නායකත්වය තෝරා ගැනීමේ දී එම ප්‍රදේශයට ආවේණික වූ සංස්කෘතිකමය හා අනෙකුත් සමාජීය සාධක සැලකිය යුතු වේ. ඇතැම් අවස්ථාවල එම සාධක පරීක්ෂා කිරීමේ දී, බොහෝ දුරට සමාජීය පිළිගැනීමක් සහිත පවුල්වලින් පැවත එන, කෘෂිකාර්මික පසුබිමක් සහිත, වඩාත් තරුණ හෝ වඩාත් මහලු නොවන වයස් කාණ්ඩවල පවතින නායකත්වයන් සාර්ථක වීමේ හැකියාව වැඩි බැව් තහවුරු වී තිබේ (Improving agricultural extension: A reference manual, 1997).

විශාලත්වය - Size

සංවිධානයක විශාලත්වය වැඩි වන විට එහි සංකීර්ණභාවය හා විවිධත්වය ඉහළ යයි. එසේ වුව ද, කුඩා සංවිධානවල ක්‍රියාකාරීත්වය වඩාත් කාර්යක්ෂම වේ. සාමාජිකයින් අතර අන්තර් සබඳතා විශාල වේ. සංවිධාන හැකියාව වැඩි ය. බොහෝ විට කුඩා සංවිධාන වඩාත් අරමුණු ඉටු කරලීම සඳහා උපකාරී වේ. ගල්ගමුව කුඩා ගොවි සංවිධාන වැඩසටහන ආශ්‍රයෙන් හේතේගෙදර (1988) කර ඇති අධ්‍යයනයකට අනුව කණ්ඩායම් කුඩාවීම එහි ක්‍රියාකාරීත්වය වැඩිවීමට බලපාන බව පෙන්වා දී ඇත.

කෙසේ වුව ද, සංවිධානයේ ආකෘතියට හා ක්‍රියාකාරීත්වයට ගැලපෙන හා දැරිය හැකි මට්ටමේ, ඉතා අවම නොවූ මෙන් ම ඉතා උපරිම නොවූ ද සාමාජික මට්ටමකින් සංවිධානයක් සමන්විතවීම එහි ක්‍රියාකාරීත්වය ඉතාමත් ම වැදගත් වන බව පැහැදිලි කරුණක් වේ.

මූල්‍ය ස්ථාවරත්වය - Financial soundness or stability

වඩා ශක්තිමත් මූල්‍ය පසුබිමක් පවතින සංවිධානවල කාර්යක්ෂමතාවය හා ගොවීන්ට ලැබෙන ඵලදායිතාවය විශාල වේ. ගොවීන් තුළ එම සංවිධානය කෙරෙහි පවතින විශ්වසනීයත්වය ද එමඟින් වැඩිවන බැව් තහවුරු වන කරුණක් වේ.

විධිමත්භාවය - Degree of formality

පැහැදිලිව සංවිධානය තුළ පවත්නා වූ කාර්යභාරය වගකීම් අවශ්‍යතා පිළිබඳව සැලසුම් පවතින සංවිධාන එසේ කිසිදු අභ්‍යන්තර සැලසුම් නැතිව ක්‍රියාත්මක වන සංවිධානවලට වඩා සාර්ථක වේ. මෙයට අමතරව, Themes ආයතනය (1996) කර ඇති අධ්‍යයනයකින් සමාන අරමුණු හා අභිමතාර්ථ නියෝජනය කරන සමජාතීය කණ්ඩායමක් වීම ද සංවිධානයක් වඩා ක්‍රියාකාරී සාර්ථක එකක් වීම සඳහා බලපාන බව පෙන්වා දී තිබේ.

එමෙන් ම, "Development and Strenthening of farmer organizations through farmer conven-tions" යනුවෙන් 1999 දී, ගිරාගම, ශංකර් හා සමරකෝන් විසින් සිදු කරන ලද අධ්‍යයනයේ දී හෙළි වූ කරුණු අතර ගොවී සංවිධානවල ක්‍රියාකාරීත්වය ඉහළ නැංවීම සඳහා එහි ක්‍රියාකාරකම් අඛණ්ඩව ඇගයීම හා පර්යේෂණයන් සිදු කිරීම අවශ්‍ය බව දක්වා ඇත. අවශ්‍ය වූ සැතින් නිවැරදි මඟ පෙන්වීමක් ලබාදීමට පසුබිම සැකසීම හා රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල ක්‍රියාකාරීත්වයන්වල දී රජයේ ප්‍රාදේශීය නිලධාරීන් ද දැනුවත් ව එය සිදු කළ යුතු බව පෙන්වා දෙයි. ඒ අනුව වඩා ප්‍රතිඵලදායී, සම්පත් හා කාලය නිවැරදිව කළමනාකාරණය වූ වැඩසටහන් ගොවීන් වෙත ඉදිරිපත් කිරීමට හැකියාව ලැබේ. ඒ මගින් වඩාත් සාර්ථක සංවිධානයන් බිහි කිරීමට හැකියාව ලැබෙන බැව් පෙන්වා දී තිබේ.

6.6 කිතුල් කර්මාන්තය හා සම්බන්ධ සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන හා නිෂ්පාදකයින්ගේ සමීකිවල අක්‍රියාකාරීත්වය

ඕනෑම කර්මාන්තයක දියුණුව උදෙසා එම කර්මාන්තයේ නියැලෙන්නන්ගේ සාමූහික බව වැදගත් සාධකයකි. ඒ අනුව කිතුල් කර්මාන්තය ආශ්‍රිතව ද සමීකි ක්‍රියාත්මකවීම දක්නට ලැබුණ ද ඒවායේ ක්‍රියාකාරීත්ව පිළිබඳව ගැටලු පවතී. රාජ්‍ය අංශයේ මැදිහත්වීම යටතේ කිතුල් කර්මාන්තය පවතින ප්‍රදේශයන් හි මෙම සමීකි පිහිටුවා තිබේ.

2004 වර්ෂයේ දහසක් කර්මාන්ත දියුණු කිරීමේ වැඩසටහන යටතේ ග්‍රාමීය කර්මාන්ත හා ස්වයං රැකියා අමාත්‍යාංශය මගින් "ගුරු පැහැයෙන් රන් පැහැයට" නම් වැඩසටහන යටතේ කිතුල් සැකසුම් හා අලෙවි මධ්‍යස්ථාන ග්‍රාමීයව පිහිටුවා ඒවා ආශ්‍රිතව කිතුල් කාර්මිකයින් ඒකරාශී කරගනිමින් ඔවුන්ගේ සමීකි පිහිටුවනු ලැබීය. ඒ යටතේ ප්‍රදේශයේ කිතුල් නිෂ්පාදන හා අලෙවි ප්‍රවර්ධන කටයුතු ඉහළ නැංවීම අපේක්ෂා කළ ද එම වැඩසටහන එතරම් කාලයක් සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක නොවූ බව අධ්‍යයනය සඳහා තොරතුරු ලබාදුන් ගොවිභූ සඳහන් කළහ.

රජය බලාපොරොත්තු වූ ආකාරයෙන් ඒවා ක්‍රියාත්මක නොවීම හේතුවෙන් එම කිතුල් සැකසුම් හා අලෙවි මධ්‍යස්ථාන සමුපකාර අංශයට පවරන ලදී. ඒ යටතේ සියලු කිතුල් සමිති සමුපකාර සමිති ලෙස නැවතත් ලියාපදිංචි කළ ද වර්තමානය වන විට ඒවා ද ක්‍රියාකාරී මට්ටමේ නොපවතී.

කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීමේ අරමුණින් කිතුල් ගම්මාන සංවර්ධන වැඩසටහන යටතේ කර්මාන්ත සංවර්ධන මණ්ඩලය මැදිහත්වීමෙන් කිතුල්, කර්මාන්තයක් වශයෙන් සංවර්ධනය කළ හැකි ගම්මාන තෝරාගෙන කිතුල් සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන ගොඩනගා ඒ ආශ්‍රිතව සමිති පිහිටුවීම ආරම්භ විය. ඒ යටතේ රජයේ ප්‍රතිපාදන යටතේ ප්‍රාදේශීය ලේකම්වරයාගේ නිර්දේශය මත කිතුල් නිෂ්පාදන මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවා ඇත. ඒ අතරින් ඇතැම් මධ්‍යස්ථාන සඳහා තෙලිදිය එකතු කර ඒවා සකස් කිරීමට අවශ්‍ය පහසුකම් ද සපයා තිබේ. ඇතැම් මධ්‍යස්ථාන මගින් ගම් නිපදවෙන කිතුල් නිෂ්පාදන අලෙවි කිරීමේ මධ්‍යස්ථාන ලෙස මේවා ගොඩනගා තිබිණ. අධ්‍යයනය සඳහා තෝරාගත් මාතර, මහනුවර, රත්නපුරය, නුවරඑළිය යන දිස්ත්‍රික්ක හතර තුළ ම ස්ථාපිත කර ඇති මධ්‍යස්ථාන සියල්ලම අකර්මණ්‍ය තත්ත්වයේ පැවතිණි. රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයේ කොළොන්න හා නුවරඑළිය දිස්ත්‍රික්කයේ කොත්මලේ පිහිටා ඇති කිතුල් මධ්‍යස්ථාන දෙකක් පමණක් ක්‍රියාත්මක වුව ද ඒවා පෞද්ගලික වෙළඳුන් විසින් පවත්වාගෙන යනු ලැබේ. ඒ මගින් රජය බලාපොරොත්තු වූ ආකාරයට ගම්මාන අනෙකුත් කිතුල් ගොවීන්ගේ නිෂ්පාදන සඳහා සාධාරණ මිලක් ලබාගත හැකි ආකාරයෙන් ඒවා ක්‍රියාත්මක නොවේ. ඒ මධ්‍යස්ථාන පිළිබඳව මෙන්ම ඒවායේ නිෂ්පාදන පිළිබඳව ද ඒ ආශ්‍රිත කිතුල් ගොවීන් තුළ ප්‍රසාදයක් ද නොවේ.

ප්‍රදේශයේ ඇති කිතුල් නිෂ්පාදන අලෙවිකරගැනීම සඳහාත් ඒ ආශ්‍රිතව ඇතිවන ගැටලු සඳහා සාමූහිකව මුහුණදීමත් මෙම සමිති පිහිටුවීමේ මූලික අරමුණු අතර විය. එහි දී සාමාජික මුදලක් හරහා ඇතුළත්වීමේ ගාස්තුවක් ගෙවා සමිතියේ සාමාජිකත්වය ලබාගත හැකි අතර සාමාජික මුදල කොපමණ විය යුතු ද යන්න කිතුල් ගොවීන්ගේ සාමූහික එකඟතාවය මත තීරණය වේ. මෙය සමිතියෙන් සමිතියට මෙන්ම ප්‍රදේශයෙන් ප්‍රදේශයට වෙනස් වේ. ඒ අනුව දළ වශයෙන් සාමාජික මුදල වාර්ෂිකව රු. 25- 100 දක්වා වෙනස් වනු දක්නට ලැබිණි.

කිසිදු සමිතියක් මගින් සාමාජිකයින් වෙත සුබසාධන සේවාවක් සැපයීමක් සිදු නොවූ අතර රජයෙන් ලැබෙන ආධාර බෙදාදීම සඳහා මූලික වී තිබුණේ මෙම සමිතියයි. සාමාජික මුදල් ලබාදුන්න ද ඒවායින් කිසිදු සුබසාධන සේවාවක් සාමාජිකයින් වෙත ලබා දී නොතිබිණ. කිතුල් සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන ස්ථාපිත කිරීම තුළින් අපේක්ෂා කළ මූලික අරමුණ වන සිය සාමාජිකයින්ගේ නිෂ්පාදන එක්රැස් කර එම මධ්‍යස්ථානයේ අලෙවි කර දීම යන්නවත් මෙම

සමීති හරහා ඉටු නොවූ අතර මූලික වශයෙන් ම, සාමාජිකයින්ට උපකරණ කට්ටල ලබාදීම, පුහුණු වැඩසටහන් පැවැත්වීම මෙම සමීති මගින් ඉටු කළ ලැබූ සේවාවන් වේ.

වගු අංක 6.6: දිස්ත්‍රික්කයේ කිතුල් සමීති සාමාජිකත්වය හා ඉන් සේවාවන් ලබාගත් ගොවීන් සංඛ්‍යාව.

කිතුල් සමීති සාමාජිකත්වයේ ස්වභාවය	දිස්ත්‍රික්කය N=690						එකතුව	
	මාතර		'රත්නපුර		නුවරඑළිය		සංඛ්‍යාව	%
	සංඛ්‍යාව	%	සංඛ්‍යාව	%	සංඛ්‍යාව	%		
සාමාජිකත්වය ලබා ඇති ගොවීන්	182	69.21	244	77.95	90	78.74	516	74.78
සාමාජිකත්වය ලබා නොමැති ගොවීන්	81	30.79	69	22.05	24	21.06	174	25.22
කිතුල් සමීති මගින් යම් සේවාවක් ලබා ගත් ගොවීන් සංඛ්‍යාව	57	31.32	138	56.56	38	42.23	233	27.74

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

අධ්‍යයනයට ලක් කළ නියැදියට අයත් දිස්ත්‍රික්ක හතර අතුරින් මහනුවර දිස්ත්‍රික්කයේ කිතුල් සමීති දක්නට නොවීය. අනෙක් සියලු දිස්ත්‍රික්කවල කිතුල් සමීති පිහිටුවා ඇතත් ඒවායේ ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳව ගැටලු දක්නට විය. බොහෝ කිතුල් සමීති නාමිකව පවතින අතර ඒවායේ විධිමත් ක්‍රියාකාරීත්වයක් දක්නට නොවීය. වගු අංක 6.6 ට අනුව කිතුල් සමීති පිහිටුවා ඇති දිස්ත්‍රික්ක තුනක කිතුල් ගොවීන්ගෙන් 74.78 (516) ක් කිතුල් සමීතියේ සාමාජිකත්වය ලබාගෙන ඇති අතර 174 (25.22) දෙනෙකුම එහි සාමාජිකත්වය ලබාගෙන නොමැත. කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධන සඳහා ක්‍රියාත්මක වැඩසටහන් බොහොමයක් ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන්නේ මෙම සමීති හරහා ය. ඒ අනුව රජය මගින් සපයනු ලබන යම් ආධාරයක් හෝ උපදේශන වැඩසටහනක් ක්‍රියාත්මක කරන්නේ නම් එය සිදුවන්නේ ද මෙම සමීතිය මගිනි. ඒ අනුව මෙම සමීතිය මගින් ඉටු සේවාවක් ලබාගෙන ඇති පිරිස 27.74% (233)කි. ඔවුන් ලබාගත් සේවාවන් අතර මල් මැදීම සඳහා කැස්පර් ක්‍රමයේ භාවිතය පිළිබඳ පුහුණු වැඩසටහන්වලට සහභාගීවීම, කිතුල් නිෂ්පාදන තුළින් අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන නිපදවීම පිළිබඳ පුහුණු වැඩසටහන්වලට සහභාගීවීම හා කිතුල් මල් මැදීම සඳහා වන උපකරණ හා මෙවලම් ලබාගැනීම දක්නට විය.

6.7 කිතුල් සමිතිවල ක්‍රියාකාරීත්වය

මේ වන විට කිසිදු කිතුල් සමිතියක් එම සමිතියේ අරමුණු මත පිහිටා සක්‍රීය ලෙස ක්‍රියාත්මක නොවේ. එනම් නාමිකව පවතින සමිති පමණකි. මහනුවර හැර මාතර, රත්නපුර හා නුවරඑළිය යන දිස්ත්‍රික්කවල නාමිකව සමිති පැවතිය ද ඉන් සමිතියක් බලාපොරොත්තු වන්නා වූ ක්‍රියාකාරීත්වයක් දැකගත නොහැකි විය. ඊට ප්‍රධානතම හේතුවක් ලෙස ඕනෑම සමිතියක සාමාජිකයින් වෙත යම් සුබසාධන සේවාවක් සිදුවිය යුතු වුව ද, මෙම සමිතිය මගින් එවැන්නක් සිදු නොවීම හේතුවෙන් සාමාජිකයින් රඳවා ගත නොහැකිවීම දැක්විය හැකිය. එහෙත් සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක වූ කිතුල් සමිති ද පැවතී තිබිණ. නිදසුනක් ලෙස රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයේ කොළොන්න ප්‍රාදේශීය ලේකම් බල ප්‍රදේශයේ පැවති වලකඩ කිතුල් ගොවීන්ගේ සමුපකාර සමිතිය දැක්විය හැක. මෙම සමිතිය 1998 දී පමණ පිහිටුවා ඇති අතර ආරම්භක සාමාජික සංඛ්‍යාව 100ට අධික විය. සමිතිය මගින් කිතුල් නිෂ්පාදන නගරයට රැගෙන යාමට ප්‍රධාන බාධකයක් ව පැවති කෝප්පකන්ද ඕමල්පේ මාර්ගය කොන්ක්‍රීට් අතුරා සකසාගෙන තිබිණ. ඒ සඳහා රජයෙන් 2002 වර්ෂයේ දී රුපියල් ලක්ෂ 05ක මුදලක් ලබා දී ඇති අතර සමිතියේ සාමාජික ශ්‍රමයෙන් පාර සකස් කොට ශ්‍රමය සඳහා වූ රුපියල් ලක්ෂයක මුදලින් මාර්ගයේ තවත් අඩි 1400ක ප්‍රමාණයකට කොන්ක්‍රීට් අතුරා තිබිණ. එහෙත් වර්තමානය වන විට මෙම සමිතිය ද අක්‍රීය මට්ටමේ පවතී.

වගු අංක 6.7: කිතුල් සමිති ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ ගොවීන්ගේ අදහස

සමිති ක්‍රියාකාරීත්වය	දිස්ත්‍රික්කය							
	මාතර		රත්නපුර		නුවරඑළිය		එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය
ක්‍රියාත්මක මට්ටමේ පවතී	66	36.26%	147	60.24%	3	3.33%	216	41.86%
ක්‍රියාත්මක මට්ටමේ නොපවතී	116	63.74%	97	39.76%	87	96.67%	300	58.14%
එකතුව	182	100.00%	244	100.00%	90	100.00%	516	100.00%

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

සමස්ත නියැදියෙන් කිතුල් සමිති පිහිටුවා ඇති දිස්ත්‍රික්ක තුනෙහි ගොවීන්ගෙන් කිතුල් සමිතියේ සාමාජිකත්වය ලබාගත් පිරිසෙන් 41.86% (216) ක් එම සමිති ක්‍රියාකාරී මට්ටමේ පවතින බව සඳහන් කළ ද 58.14% (300)ක් දෙනෙක් සඳහන් කර තිබෙන්නේ එම සමිති ක්‍රියාකාරී මට්ටමක නොපවතින බවකි. අධ්‍යයනයට ලක් කළ දිස්ත්‍රික්කයන් හි පැවැත්වූ පුද්ගල සම්මුඛ සාකච්ඡාවන්ට අනුව පැහැදිලි වූ කරුණු ලෙස බොහෝ සමිති නාමිකව පවතින අතර ක්‍රියාත්මක සමිතිවල

විනිවිද්‍යාවයේ යම් යම් ගැටලු පවතින බව අනාවරණය විය. විශේෂයෙන් ම, සාමාජික මුදල් පරිහරණයේ දී යම් යම් ගැටලු මෙන්ම ඒවායේ විනිවිද්‍යාවයේ පවතින ගැටලු හේතුවෙන් කිතුල් සමිතිවල ක්‍රියාකාරීත්වය ඇණහිට ඇති අවස්ථා දක්නට තිබිණි. එමෙන්ම පොත් සටහන් තැබීමේ කටයුතු මෙන්ම වාර්තාවන් සකස් කිරීම නිසි අන්දමින් සමිතිවල සිදු වී නොතිබිණි. මේ නිසා ම සමිතියේ සාමාජිකයින් අතර නිලධාරී මණ්ඩලය පිළිබඳ විශ්වසනීයත්වයක් නොවීම මෙම සමිති අක්‍රියවීමට බලපා ඇත.

වගු අංක 6.8: කිතුල් සමිතිවල ක්‍රියාකාරීත්වය අනුව ගොවීන් විසින් ඒවා වර්ගීකරණය

සමිති ක්‍රියාකාරීවීමේ මට්ටම	දිස්ත්‍රික්කය							
	මාතර		රත්නපුර		නුවරඑළිය		එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය
දුර්වලයි ⁶	101	55.49%	118	48.37%	57	63.34%	276	53.49%
*සාමාන්‍යයි ⁷	43	8.33%	27	11.06%	7	7.78%	77	14.93%
**සතුටුදායකයි ⁸	21	11.54%	42	17.21%	3	3.33%	66	12.79%
***ඉතා සතුටුදායකයි ⁹	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%
කිවනොහැක	17	9.34%	57	23.36%	23	25.55%	97	18.79%
එකතුව	182	100.00%	244	100.00%	90	100.00%	516	100.00%

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

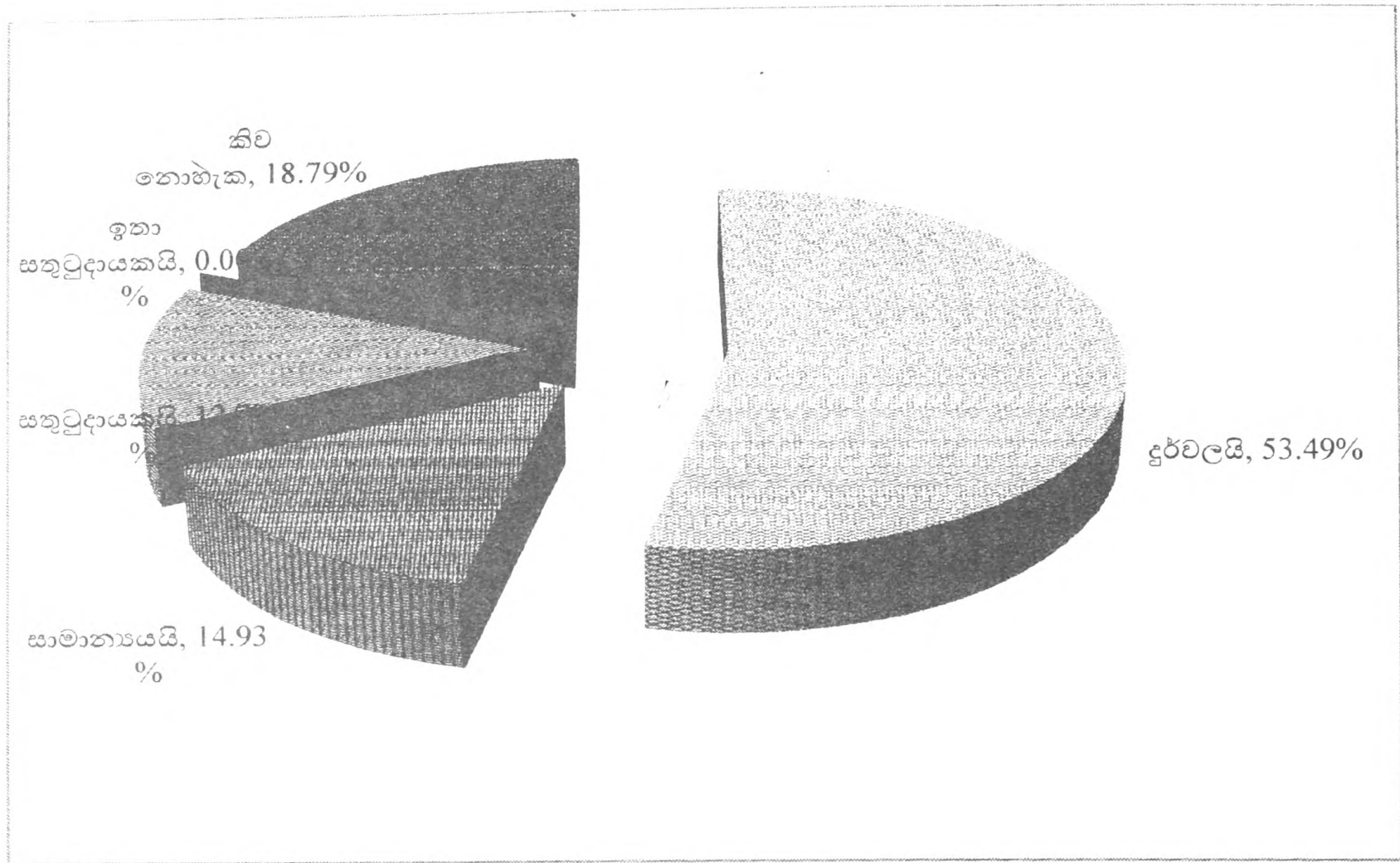
*ක්‍රියාත්මක මට්ටමේ පවතී යනුවෙන් අදහස් කරනුයේ අවම වශයෙන් වසරකට වරක් හෝ සමිතිය රැස් ව තිබීමයි.

⁶ - සමිති පිහිටුවා ඇතත් පසුගිය වසරක කාලය තුළවත් රැස්ව නොතිබීමයි.

⁷ - මාස 6ට වරක් රැස් වේ.

⁸ - මාස 3ට වරක් රැස් වේ.

⁹ - සෑම මසකම රැස් වේ.

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

ප්‍රස්තාර අංක 6.1: කිතුල් සමිති වර්ගීකරණය

ප්‍රස්තාරයට අනුව 50% වැඩි ප්‍රතිචාරින් පිරිසක් සිය සමිති දුර්වල බැව් සඳහන් කර තිබේ. ගොවීන්ගේ අදහස් අනුව ඉතා සතුටුදායක මට්ටමේ පවතින සමිති පිළිබඳව එකඟ ගොවියෙකු හෝ සඳහන් කර නොමැති අතර සාමාන්‍ය මට්ටමේ පවතින සමිති පිළිබඳව අදහස් දක්වා ඇත්තේ 14.93% (77) ක ප්‍රතිශතයකි. ඒ අනුව සමිතිවල ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳව සාමාජිකයින් තුළ එතරම් පැහැදීමක් දක්නට නොලැබෙන බව පෙනේ. සමිති පිළිබඳව අදහස් දැක් වූ ගොවීන්ගෙන් ඉන් 81.21% (419) ක් තම සමිතිය දුර්වල එකක් ලෙස සඳහන් කර ඇති අතර සමිති සාමාජිකයින්ගෙන් 18.79 (97)ක් තම සමිතිය පිළිබඳව කිසිදු ඇගයීමක් ලබා දීමට ඉදිරිපත් වී නැත. මෙම තොරතුරු අනුව ඉහත දැක් වූ අදහස තවදුරටත් තහවුරු වේ.

කිතුල් සමිති ග්‍රාමීය මට්ටමින් පිහිටුවා තිබුණ ද ඒවා විධිමත් අයුරින් ක්‍රියාත්මක නොවීමට බලපා ඇති කරුණු රාශියක් කණ්ඩායම් සාකච්ඡා මගින් අනාවරණය විය. ඒ අතර ප්‍රධානතම කරුණක් ලෙස බොහෝ කිතුල් සමිති පිහිටුවීම දේශපාලනික මට්ටමින් සිදුවීම දැක්විය හැක. එනම් එවකට පැවති යම් යම් ආණ්ඩුවලට හිතවාදී පිරිස්වල මූලිකත්වයෙන් මෙම සමිති ආරම්භ වී තිබේ. එහිදී කිතුල් සමිතිය කිතුල් කර්මාන්තයේ උත්තතියට වැඩ කරනවා වෙනුවට දේශපාලනික

ක්‍රියාකාරකම් සිදු කිරීමට උත්සාහ කර තිබේ. ඒ තත්ත්වයන් වඩාත් උග්‍ර වූ අවස්ථාවක් ලෙස සමිති හරහා කිතුල් කාර්මිකයින්ට පක්ෂග්‍රාහීත්වය මත උපකරණ ලබාදීම සඳහන් කළ හැක. එහිදී දේශපාලනික වශයෙන් යම් බෙදීමක් සමිති තුළ ක්‍රියාත්මක වී ඇති අතර ඒ පිළිබඳව කළකිරීම් හේතුවෙන් බොහෝ ගොවිමහතූන් කිතුල් සමිතිවලින් ඇත්ව සිටීමට උත්සාහ දැරීම මෙම කර්මාන්තය සංවර්ධනය සඳහා පැන නැඟී ඇති ප්‍රධාන ගැටලුවක් බවට පත්ව තිබේ.

එමෙන් ම මෙම සමිතිවලින් කිතුල් ගොවීන් ඇත්වීමට බලපා ඇති තවත් ප්‍රධාන කරුණක් ලෙස සමිතිවල ක්‍රියාකාරීත්වයේ විනිවිද භාවයක් නොවීම ද දැක්විය හැක. ඇතැම් විට ක්‍රමානුකූල පොත් පත් සටහන් තැබීමේ ක්‍රියාවලියක් මේවා තුළ දක්නට නොවේ. මේ තත්ත්වය නිසාම කිතුල් සමිති අකර්මණ්‍ය වීම හා එම සමිතිවල නිලධාරී මඩුල්ල පිළිබඳව විශ්වසනීය බවක් ඇතිනොවීම තුළ එම සමිතිවලට තවදුරටත් ක්‍රියාත්මකවීමට අපහසු වී තිබේ.

වගු අංක 6.9: කැස්පර් සඳහා වන රසායනික ද්‍රව්‍ය ලබා ගැනීමේ දී පවතින ගැටලු

පවතින ගැටලු	දිස්ත්‍රික්කය N= 110					%
	මාතර	මහනුවර	රත්නපුර	නුවරඑළිය	එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	
කලට වෙලාවට ලබාගත නොහැකි වීම	22	8	53	21	104	89.65
මුදලක් වැයවීම	6	1	11	12	30	25.86
මිලදී ගැනීමේ මධ්‍යස්ථාන නිවෙසින් ඇතින්පිහිටීම	1	1	1	0	3	2.58

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

සටහන: එකම ප්‍රතිචාරයා හේතු කිහිපයක් සඳහන් කිරීම හේතුවෙන් ප්‍රතිශත එකතුව සියයට සමාන නොවේ.

කැස්පර් ක්‍රමය සඳහා භාවිතා කෙරෙන රසායනික ද්‍රව්‍ය නිසි වෙලාවට නොලැබීම ප්‍රධාන ගැටලුවක් ලෙස ගොවීන් දක්වා තිබූ අතර එය 89.6(104) ප්‍රතිශතයකි. මේ හේතුව නිසා ම කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතය සඳහා කැමැත්තක් දක්වන ගොවීන්ට එය භාවිතා කිරීම ගැටලුවක් වී ඇති බව ගොවීහු සඳහන් කළෝය. මෙම දුෂ්කරතාවයට වැඩි වශයෙන් මුහුණු පා සිටින්නේ රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයේ කිතුල් ගොවීන්ය. එය ප්‍රතිශතයක් ලෙස 45.6% (53) කි.

එමෙන් ම කණ්ඩායම් සම්මුඛ සාකච්ඡාවල දී කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතා නොකිරීමට හේතුවක් ලෙස ඒ සඳහා මුදලක් වැය කිරීමට සිදුවීම දක්වා ඇත. නිදසුනක් ලෙස කැස්පර් මිලිලීටර් 100 ලබා

ගැනීම සඳහා අනිවාර්යෙන් ම ගොවියෙකු නගරයට පැමිණිය යුතු වේ. ඒ සඳහා ශ්‍රමය, මුදල් මෙන්ම කාලය ද වැය කළ යුතුව ඇති අතර සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය භාවිතයේ දී කිසිදු මුදලක් වැය කළ යුතු වන්නේ නැත. ඒ නිසාම බොහෝ කිතුල් ගොවීහු කැස්පර් ක්‍රමයට වඩා සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය භාවිතා කිරීමට වැඩි නැඹුරුවක් දක්වති.

කැස්පර් ක්‍රමය සඳහා අවශ්‍ය රසායනික ද්‍රාවණය විදාතා මධ්‍යස්ථානවලින්, ගොවිජන සේවා මධ්‍යස්ථානවලින්, කර්මාන්ත සංවර්ධන මණ්ඩලයෙන් හා ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාල මගින් මිල දී ගත හැකි අතර කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතය තුළ දී ගොවීහු මුහුණ දෙන ප්‍රධාන ගැටලුවක් ලෙස අදාළ රසායනික ද්‍රව්‍ය ලබාගැනීමේ අපහසුතාවය සඳහන් කළෝය. බොහෝ විට එම ද්‍රව්‍ය ලබාගැනීම සඳහා බොහෝ දුර ගෙවීමට සිදුවීමත් අවශ්‍ය වේලාවට ඒවා ලබාගත නොහැකි වීමත් දක්වා තිබිණි. මේ හේතුව ගොවීන් අතර කැස්පර් ක්‍රමය ප්‍රචලිත නොවීමට බලපා ඇත.

6.8 කිතුල් නිෂ්පාදන සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන

කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීමේ අරමුණින් ආරම්භ කර ඇති කිතුල් සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන 19 රට පුරා දිස්ත්‍රික්ක 3ක පිහිටුවා තිබේ. එහෙත් වර්තමානය වන විට ඒවායින් එක් සැකසුම් මධ්‍යස්ථානයක් පමණක් රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයේ පෞද්ගලික අංශයේ මැදිහත් වීමෙන් ක්‍රියාත්මක කෙරේ. එහෙත් ඒවායේ ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳව මෙන්ම ඒවායේ නිෂ්පාදන පිළිබඳව ගැටලු පවතී. බොහෝ පෞද්ගලික නිෂ්පාදකයින් සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන ආශ්‍රිතව පිහිටා ඇති ගම්මානවලින් තෙලිදිය එකතු කර ප්‍රධාන වශයෙන්ම පැණි හා හකුරු නිපදවනු ලැබේ. එහෙත් එම නිෂ්පාදන සඳහා සිනි වැඩි ප්‍රමාණයක් මිශ්‍ර කිරීමක් සිදුවන අතර ඒවායේ ප්‍රමිතිය පිළිබඳව ගැටලු පවතී.

6.9 කිතුල් ශාක පිහිටි භූමියේ අයිතිය සම්බන්ධ ගැටලු

කිතුල් යනු ස්වාභාවිකව වැවෙන ශාකයකි. එබැවින් පෞද්ගලික ඉඩම්වල මෙන්ම පෞද්ගලික නොවන ඉඩම්වල ද කිතුල් ශාක දැකගත හැක. විශේෂයෙන් ම රජය සතු ඉඩම්වල හා රක්ෂිත වනාන්තරවල කිතුල් ශාක බහුලව දැකගත හැක. මේ තත්ත්වය සෘජුව ම කිතුල් කර්මාන්තයේ සංවර්ධනය කෙරෙහි බලපා තිබේ. අධ්‍යයන නියැදියෙන් 20%කට වැඩි ප්‍රතිශතයක් රජය සතු ඉඩම්වල කිතුල් ශාක භාවිතා කරති. එහෙත් රක්ෂිතවලට ඇතුළුවීමේ දී මොවුන්ට දැඩි අපහසුතාවයන්ට මුහුණ දීමට සිදු වී තිබේ.

වගු අංක 6.10: ගොවීන් මල් මැදීමට යොදාගන්නා කිතුල් ශාකවල භූමියේ අයිතිය

ඉඩම් හිමිකාරත්වය	මාතර	මහනුවර	රත්නපුර	නුවරඑළිය	එකතුව	%
තමන්ගේ ගෙවත්තක	142	29	134	20	325	38.69
වෙනත් ගෙවත්තක	62	40	71	24	197	23.45
රජයේ කැලෑවක	23	58	49	23	153	18.21
ඉඩම් සංවර්ධන පනත යටතේ ලබා දී ඇති ඉඩම්	0	1	5	47	53	6.31
ඥාති ඉඩමක	36	22	54	0	112	13.34
එකතුව	263	150	313	114	840	100.0

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

වගු අංක 6.10 මගින් කිතුල් ගොවීන් මල් මැදීමට යොදාගන්නා කිතුල් ශාක පිහිටි භූමිය පිළිබඳව දත්ත ඉදිරිපත් කෙරේ. ඊට අනුව අධ්‍යයනයට ලක් කළ නියැදියෙන් 38.69 (325) ක ප්‍රතිශතයක ගොවීන් මල් මැදීම සඳහා තමන්ගේ ගෙවත්ත තුළ ම ඇති කිතුල් ගස් භාවිතා කරන අතර 23.45 (197) ක ප්‍රතිශතයක් වෙනත් ගෙවතු වල සිය මල් මැදීම සිදු කෙරේ. මෙසේ මල් මැදීම බොහෝදුරට සිදුවන්නේ මුර ක්‍රමයට ය. එනම් කිතුල් ගස් තම ගෙවත්තේ ඇතත් ඒවා මැදීමට කෙනෙකු සිය නිවසේ නොමැති අවස්ථාවල ප්‍රදේශයේ කිතුල් මල් මදින වෙනත් කෙනෙකු වෙත එය භාර දේ. එහි දී අදාළ නිවැසියා සමඟ මුර ක්‍රමයක් සඳහා ගිවිස ගනී. එනම් දිනක තෙලිදිය, මල් මදින පුද්ගලයාට හිමි වන අතර අනෙක් දිනයේ තෙලිදිය ගස හිමි පුද්ගලයාට දිය යුතුය. මෙම මුර ක්‍රමය ප්‍රදේශයෙන් ප්‍රදේශයට වෙනස් වේ. දිනක තෙලිදිය උණු කිරීමට ප්‍රමාණවත් නොවන අවස්ථාවල දී දින 3ක් ගස් හිමියාටත් ඉතිරි දින 3 මල් මදින්නාටත් වශයෙන් මුර ක්‍රමය විවිධ වේ. ඇතැම් ප්‍රදේශවල මුර ක්‍රමය සතියක් හැර සතියක් වශයෙන් ද වේ. එය ගස් හිමියා හා මල් මදින්නා අතර වන එකඟතාවය මත සිදු වේ.

රජයට අයත් රක්ෂිතයන් හි කිතුල් ගස් බහුලව තිබෙන බැවින් ඒවායේ මල් මැදීමට ඇතැම්හු යොමු වී සිටිති. අධ්‍යයන නියැදියට අයත් ප්‍රතිචාරීන්ගෙන් 18.21% (153)ක් රජයට අයත් රක්ෂිතයන්ගේ කිතුල් මල් මැදීමට යොමු වී සිටී. මාතර දිස්ත්‍රික්කයට හා රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයට අයත් සිංහරාජ රක්ෂිතයේත් මහනුවර දිස්ත්‍රික්කයේ නකල්ස් රක්ෂිතයේත් මේ ආකාරයට කිතුල් මල් මැදීම සඳහා ගොවිහු පුරුදු වී සිටිති. මහනුවර දිස්ත්‍රික්කයේ උඩුදුම්බර ප්‍රාදේශීය ලේකම් බල ප්‍රදේශයට අයත් මීමුරේ ග්‍රාමයේත් රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයේ කලවාන ප්‍රාදේශීය ලේකම් බල

ප්‍රදේශයට අයත් දෙල්ගොඩ රක්ෂිතයෙන් කිතුල් කර්මාන්තය ප්‍රධාන ජීවනෝපාය මාර්ගය කරගත් පිරිස් සිටිති. ඔවුහු සති 2-3 කැලයේ වාඩි සාදාගෙන කිතුල් මල් මැදීමේ නිරත වෙති.

6.1: සිද්ධි අධ්‍යයනය

ලයනල් හරිස්වන්ද්‍ර, වැද්දාගල ජීවත්වන 36 හැවිරිදි කිතුල් කාර්මිකයෙකි. ඔහුගේ ප්‍රධාන ජීවනෝපාය මාර්ගය වන්නේ කිතුල් හකුරු නිෂ්පාදනයයි. ඔහු කලවාන ප්‍රාදේශීය ලේකම් බල ප්‍රදේශයට අයත් වන සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තු කාර්යාලයෙන්, මල් මැදීමට දෙල්ගොඩ රක්ෂිතයට ඇතුළුවීම සඳහා බලපත්‍ර ලබාගෙන තිබේ. ඒ අනුව වන සංරක්ෂණ නිලධාරීන් පැමිණ අදාළ ගස් නිරීක්ෂණය කොට ඒවා සඳහා යම් සලකුණක් තබා වරකට කිතුල් ගස් 10ක් සඳහා බලපත්‍ර ලබා දේ. ගසකට රු.35 බැගින් රු. 350ක් බලපත්‍රය සඳහා ගෙවිය යුතුය. මොහු එක වරක් රක්ෂිතයට ඇතුළු වූ පසු මසක පමණ කාලයක් තුළ රක්ෂිතයේ ම රැඳී සිටින අතර වරින් වර පැමිණ තමන්ම අවශ්‍ය කෑම බීම රැගෙන යනු ලැබේ. වසර 4-5 පමණ කාලයක් ඔහු මෙම රැකියාව සඳහා යොමු වී සිටී. ඔහු හකුරු නිෂ්පාදන අලෙවි කරනු ලබන්නේ එකවරය. එනම් හකුරු කිලෝ 300-400ක් පමණ එකවර අලෙවි කරයි. හකුරු කිලෝවක් රු. 450ටත් පැණ බෝතලයක් රු. 300ටත් ඔහු අලෙවි කරයි. මොහු මල් මැදීම සඳහා වයස අවුරුදු 15 දී පමණ යොමු වී ඇති අතර අවුරුද්ද පුරාම මේ ආකාරයෙන් මල් මැදීම සඳහා යොමු වී සිටී. ඔහුගේ මාසික කිතුල් හකුරු නිෂ්පාදනය දළ වශයෙන් කිලෝ ග්‍රෑම් 150ක් පමණ වන අතර ඉන් රුපියල් 67,500ක පමණ ආදායමක් මාසිකව උපයා ගනී. පැණ බෝතල් 200-300ක් අතර ප්‍රමාණයක් නිෂ්පාදනය කෙරේ. ඔහුගේ නිෂ්පාදන මිල දී ගැනීම සඳහා නගරයේ සිට වෙළෙන්දෝ පැමිණෙති.

වගු අංක 6.11: කිතුල් කර්මාන්තය සඳහා ආධාර ලැබූ ප්‍රතිලාභීන්

ප්‍රතිචාර	දිස්ත්‍රික්කය									
	මාතර		මහනුවර		රත්නපුර		නුවරඑළිය		එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය
ආධාර ලබාගෙන ඇත	41	14.90 %	39	26.00 %	116	37.10 %	64	56.10 %	260	30.80 %
ආධාර ලැබී නැත	222	85.10 %	111	74.00 %	197	62.90 %	50	43.90 %	580	69.20 %
එකතුව	263	100.00 %	150	100.00 %	313	100.00 %	114	100.00 %	840	100.00 %

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීම සඳහා රාජ්‍ය අංශය විවිධ අවස්ථාවන්හි දී කිතුල් ගොවීන් වෙත යම් ආධාර ලබා දී තිබේ. ප්‍රධාන වශයෙන් ම කිතුල් කර්මාන්තය පවතින සෑම දිස්ත්‍රික්කයකම ගොවීන් වෙත කිතුල් මැදීම සඳහා අවශ්‍ය වන ඇඳුම් කට්ටලයක් ලබා දී තිබේ. ඊට

හිස් වැසුමක්, වැහි කබායක්, ආරක්ෂිත බඳ පටියක් ඇතුළත් වේ. ඊට අමතරව ඇතැම් ප්‍රදේශවලට මල් මදින පිහි, පැණි උණුකරන තාවිච්චි, සාස්පාන් මෙන්ම මීරා එකතු කිරීමේ භාජන ද ලබා දී ඇත. ඉහත වගු අංක 6.11 මගින් අධ්‍යයන නියැදිය තුළ එම ප්‍රතිලාභ ලැබුවන් පිළිබඳව දත්ත ඉදිරිපත් කෙරේ. ඒ අනුව සමස්ත අධ්‍යයන නියැදියෙන් 30.8% (260)ක ප්‍රතිශතයක කිතුල් ගොවීන්ට රජය මගින් යම් ආධාරයක් ලැබී ඇති අතර 69.2% (580) ප්‍රතිශතයක ගොවීන්ට කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය සඳහා කිසිදු ආධාරයක් ලැබී නොමැත. මාතර දිස්ත්‍රික්කය තුළ රජය මගින් ආධාර ලැබූ ගොවීන්ගේ ප්‍රතිශතය 14.9% (41)ක් වන අතර සමස්ත අධ්‍යයන නියැදියෙන් 85.1% (222)ටම කිසිදු ආධාරයක් ලැබී නොමැත. මහනුවර දිස්ත්‍රික්කය තුළ ආධාර නොලැබූ ගොවීන්ගේ ප්‍රතිශතය 74% (111)කි. රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයේ 37.1% (116)ක ප්‍රතිශතයක ගොවීන්ට ආධාර ලැබී ඇති අතර 62.7% (197) ප්‍රතිශතයක ගොවීන්ට කිසිදු ආධාරයක් හිමි වී නොමැත. නුවරඑළිය දිස්ත්‍රික්කය තුළ දී මේ තත්ත්වය වෙනස් වී තිබේ. එනම් අනෙක් දිස්ත්‍රික්ක තුන හා සැසඳීමේ දී ආධාර ලැබූ ප්‍රතිලාභීන් සංඛ්‍යාව නොලැබූ සංඛ්‍යාවට වඩා ඉහළ ප්‍රතිශතයකි. නුවරඑළිය දිස්ත්‍රික්කයේ සමස්ත නියැදියෙන් 56.1% (64) ප්‍රතිශතයකට රජය මගින් ආධාර ලැබී ඇති අතර ආධාර නොලැබූ ප්‍රතිශතය 43.9% (50)කි. මෙම ආධාර ලබාදීමේ දී විවිධ ගැටලු පැන නැඟී ඇති අතර මේ තත්ත්වයන් කිතුල් සමිති බිඳ වැටීමට පවා හේතු පාදක වී ඇත. පුද්ගලයින් සමඟ පැවති සම්මුඛ සාකච්ඡාවල දී අනාවරණය වූ පරිදි සමිති මගින් ලබා දී ඇති උපකරණ කට්ටල සුදුසු පුද්ගලයින් ට මෙන්ම නුසුදුසු පුද්ගලයින්ට ද ලැබී තිබේ. දීර්ඝ කාලීනව කර්මාන්තයේ යෙදී සිටින කිතුල් කාර්මිකයින්ට ඒවා නොලැබුණ අවස්ථා ද අධ්‍යයනයේ දී හමු විය. විශේෂයෙන් ම පෞද්ගලික දැනගැනුම්කම මත පදනම් ව ඒවා බෙදා දී ඇති ප්‍රතිචාරීන් අධ්‍යයනයේ දී හමු විය. මේ හේතු මත කිතුල් කාර්මිකයින්ගේ සමිති බිඳ වැටී ඇති අවස්ථා ද අධ්‍යයනය තුළ දී හමු විය.

වගු අංක 6.12: කිතුල් ගොවීන් වෙත ආධාර ලබා දී ඇති ආයතන

ආයතනය	දිස්ත්‍රික්කය									
	මාතර		මහනුවර		රත්නපුර		නුවරඑළිය		එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය
IDB	36	87.81%	23	58.97%	79	68.10%	36	56.25%	174	66.92%
දිවිනැගුම	0	0.00%	0	0.00%	17	14.65%	28	43.75%	45	17.30%
සමෘද්ධි	5	12.19%	16	41.03%	20	17.25%	0	0.00%	41	15.78%
එකතුව	41	100.00%	39	100.00%	116	100.00%	64	100.00%	260	100.00%

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

රජය විවිධ ආයතන හා විවිධ වැඩසටහන් හරහා ඉහත දැක් වූ භාණ්ඩ කිතුල් ගොවීන් වෙත ලබා දී තිබේ. ඒ අනුව කර්මාන්ත සංවර්ධන මණ්ඩලය, දිවි නැඟුම වැඩසටහන හා සමෘද්ධි වැඩසටහන යටතේ මෙම ආධාර ලබා දීමට කටයුතු කර ඇත. ඉහත වගු අංක 6.12 මගින් ඒ ඒ ආයතන හා වැඩසටහන් හරහා ගොවීන් වෙත ලබා දුන් භාණ්ඩ පිළිබඳව දත්ත ඉදිරිපත් කෙරේ. ඒ අනුව සමස්ත අධ්‍යයන නියැදියෙන් ආධාර ලැබූ පිරිස 260ක් වන අතර 66.92 (174) ක ගොවීන් ප්‍රතිශතයකට කර්මාන්ත සංවර්ධන මණ්ඩලය හරහා උපකරණ කට්ටල ලබා දී ඇත. දිවි නැඟුම වැඩසටහන හරහා ගොවීන් 17.3% (45) ක ජීවිතයකට උපකරණ ලැබී ඇති අතර ගොවීන් 15.78% (41) ක ප්‍රතිශතයකට මෙම උපකරණ කට්ටලය සමෘද්ධි වැඩසටහන හරහා ලැබී තිබේ. මෙම සියලුම උපකරණ ලබාදීම සඳහා ගොවීන් තෝරාගැනීමේ දී කිතුල් ගොවීන් ලෙස අදාළ ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාලයේ ලියාපදිංචි වී සිටීම අනිවාර්ය විය.

6.10 කිතුල් කර්මාන්තය අමතර ආදායම් මාර්ගයක් ලෙස සංවර්ධනය කිරීමේ වැදගත්කම

කිතුල් කර්මාන්තය ප්‍රධාන කර්මාන්තයක් ලෙස ප්‍රවලිතව නොමැති අතර එය ගොවීන්ගේ අමතර ආදායම් මාර්ගයකි. කිතුල් කර්මාන්තය පිළිබඳව අධ්‍යයනය සිදු කළ මාතර, මහනුවර, රත්නපුර හා නුවරඑළිය යන දිස්ත්‍රික්ක හතර තුළ ම අධ්‍යයන නියැදියේ ගොවීන් ප්‍රධාන ආදායම් මාර්ගය ලෙස වෙනත් කුමන හෝ රැකියාවක නිරතව සිටී. මෙම දිස්ත්‍රික්ක හතර තුළ ම තේ වගාව සිදු කෙරෙන අතර ඔවුන්ගේ වැඩි අවධානය ඒවා වෙත යොමු වී තිබුණ ද අමතර ආදායම් මාර්ගයක් ලෙස කිතුල් පැණි නිෂ්පාදනයෙන් මසකට සැලකිය යුතු මුදලක් මොවුහු උපයා ගනිති. කිතුල් කර්මාන්තය ග්‍රාමීය කර්මාන්තයක් වශයෙන් සංවර්ධනය කිරීමේ දී වැදගත් ම සාධකයක් වන්නේ මෙම කර්මාන්තය ආරම්භ කිරීම සඳහා මූලික ධනයක් හෙවත් ප්‍රාග්ධනයක් අවශ්‍ය නොවීමයි. මල් මැදීම පිළිබඳව හැකියාව ඇති ඕනෑම අයෙකුට මෙම කර්මාන්තයට පිවිසිය හැකි අතරම ඒ මගින් සැලකිය යුතු ආදායමක් ද උපයා ගත හැක. ඒ අනුව ග්‍රාමීය සංවර්ධනය සඳහාත් ග්‍රාමීය ප්‍රජාවගේ ජීවන තත්ත්වය නංවාලීම සඳහාත් මෙම කර්මාන්තය ඉවහල් කරගත හැක.

6.11 කිතුල් නිෂ්පාදන හා කිතුල් ගොවීන්ගේ ආදායම

වගු අංක 6.13 ට අනුව මාතර දිස්ත්‍රික්කයේ කිතුල් පැණි නිෂ්පාදනයෙන් සාමාන්‍ය මාසික ආදායම රු. 22,050ක් වන අතර හකුරු නිෂ්පාදනයෙන් මසකට රු. 22,080ක සාමාන්‍ය ආදායමක් ඉපයිය හැක. මහනුවර දිස්ත්‍රික්කයේ පැණි නිෂ්පාදනයෙන් 17,000ක මාසික සාමාන්‍ය ආදායමක් ඉපයිය හැකි අතර හකුරු නිෂ්පාදනයෙන් රු. 26,910ක ආදායමක් ඉපයිය හැක. රත්නපුර

දිස්ත්‍රික්කයේ පැණි නිෂ්පාදනයෙන් රු. 32,200ක සාමාන්‍ය මාසික ආදායමක් ඉපයිය හැකි අතර හකුරු නිෂ්පාදනයෙන් රු. 40,800ක ආදායමක් උපයාගත හැක. නුවරඑළිය දිස්ත්‍රික්කයේ පැණි නිෂ්පාදනයෙන් රු. 20,100ක සාමාන්‍ය මාසික ආදායමක් ද හකුරු නිෂ්පාදනයෙන් රු. 24,000ක සාමාන්‍ය මාසික ආදායමක් ද ඉපයිය හැක. මාසිකව මොවුන් මෙම ආදායම ඉපයීම සඳහා කිතුල් මල් 1-3 අතර ප්‍රමාණයක් මැද තිබූ අතර සාමාන්‍ය වශයෙන් හොඳින් සක්‍රීය වූ එක් කිතුල් ශාකයකින් මසකට මෙවැනි ආදායම් උපයාගත හැක.

වගු අංක 6.13: මාසික කිතුල් නිෂ්පාදන හා ආදායම

කිතුල් නිෂ්පාදන	මාතර			මහනුවර			රත්නපුර			නුවරඑළිය		
	ඒකක ප්‍රමාණය	ඒකකයක අලෙවි මිල	මාසික සාමාන්‍ය ආදායම	ඒකක ප්‍රමාණය	ඒකකයක අලෙවි මිල	මාසික සාමාන්‍ය ආදායම	ඒකක ප්‍රමාණය	ඒකකයක අලෙවි මිල	මාසික සාමාන්‍ය ආදායම	ඒකක ප්‍රමාණය	ඒකකයක අලෙවි මිල	මාසික සාමාන්‍ය ආදායම
කිතුල් පැණි (බෝතල්)	63	350	22050	57	300	17100	92	350	32200	67	360	20100
කිතුල් හකුරු (කිලෝ)	48	460	22080	69	390	26910	162	400	40800	60	400	24000

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

වගු අංක 6.14 ට අනුව අධ්‍යයනයට ලක් කළ නියැදියේ කිතුල් ගොවීන්ගේ ආදායම් මාර්ග පිළිබඳව දත්ත ඉදිරිපත් කෙරේ. එම දත්තයන්ට අනුව කිතුල් කර්මාන්තය තුළින් කිතුල් ගොවියෙකු උපයන සාමාන්‍ය මාසික ආදායම රු. 18963.00කි. මෙය කිතුල් ගොවියෙකුට අමතරව ලැබෙන ආදායම් මාර්ගයකි. කිතුල් පැණි නිෂ්පාදනය වසර පුරා එක දිගටම කරගෙන යා හැකි කර්මාන්තයක් නොවේ. කාලගුණික හේතූන් මත විවිධ මාසයන් හි කිතුල් මල් මැදීම දුෂ්කර වේ. විශේෂයෙන් ම තද සුළං, වැසි සහ අකුණු සහිත කාලගුණයන් හි කිතුල් මල් මැදීම දුෂ්කර වේ.

වගු අංක 6.14: කිතුල් කාර්මිකයින්ගේ සාමාන්‍ය මාසික ආදායම හා ඒ සඳහා විවිධ මාර්ගවලින් කරනු ලබන දායකත්වය

ආදායම් මාර්ගය	මාතර (රු)	මහනුවර (රු)	රත්නපුර (රු)	නුවරඑළිය (රු)	සාමාන්‍ය මාසික ආදායම (රු)
කෘෂිකාර්මික අංශයෙන්	25495.00	12984.00	23015.00	11849.00	20485.00
කෘෂිකාර්මික නොවන අංශයෙන්	1999.00	1087.00	1419.00	2482.0	1685.00
කිතුල් කර්මාන්තයෙන්	1806.00	15907.00	22012.00	16820.00	18963.00
රජයේ රැකියා	20700.0	23286.00	19143.00	2278.00	21458.00
පුද්ගලික අංශයේ රැකියා	22273.00	18000.0	22500.00	31833.00	21609.00
වෙනත්	2290.00	1820.00	1405.00	460.00	1358.00

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

6.12 කිතුල් නිෂ්පාදන ආශ්‍රිත වෙළෙඳපොළ

කිතුල් කර්මාන්තය ආශ්‍රිත වෙළෙඳපොළ ඉතා ඉහළ මට්ටමක පවතින බව වෙළෙඳපොළ නිරීක්ෂණයෙන් මෙන්ම අධ්‍යයන තොරතුරු මගින් ද සනාථ වූ කරුණකි. වෙළෙඳපොළ ආශ්‍රිත ව පවතින ප්‍රධානතම ගැටලුවක් ලෙස හඳුනාගත හැක්කේ වෙළෙඳපොළ තුළ ගුණාත්මක බවින් යුත් කිතුල් නිෂ්පාදන හිඟ වීමයි. වර්තමානය වන විට දේශීය මෙන්ම විදේශීය වශයෙන් ද කිතුල් පැණි හා හකුරු සඳහා ඉල්ලුමක් පවතී. විශේෂයෙන් ම පෞද්ගලික අංශය හරහා කිතුල් නිෂ්පාදන අපනයනය ද මේ වන විට සිදු වේ. එය කර්මාන්තයේ සංවර්ධනයට විශාල අවස්ථාවකි. එමෙන් ම සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්ත හා කුඩා ව්‍යවසාය සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය යටතේ සංවිධානය කෙරෙන "කිතුලක වරුණ" වෙළෙඳ ප්‍රදර්ශනය කිතුල් කර්මාන්තකරුවන්ට ඉතා හොඳ වෙළෙඳපොළ අවස්ථාවකි.

වගු අංක 6.15: තම කිතුල් නිෂ්පාදන වෙළෙඳපොළට ප්‍රමාණවත් ද නැද්ද යන්න පිළිබඳව නියැදියේ ප්‍රතිචාර

	දිස්ත්‍රික්කය									
	මාතර		මහනුවර		රත්නපුර		නුවරඑළිය		එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය %	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය %	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය %	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය %	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය %
සිය නිෂ්පාදන වෙළෙඳපොළට ප්‍රමාණවත් වේ	41	15.58	15	10.00	21	6.75	6	5.26	83	9.88
සිය නිෂ්පාදන වෙළෙඳපොළට ප්‍රමාණවත් නොවේ	222	84.42	135	90.00	292	93.25	108	94.74	757	90.12
එකතුව	263	100.00	150	100.00	313	100.00	114	100.0	840	100.00

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

කිතුල් නිෂ්පාදන විශේෂයෙන් ම කිතුල් පැණි හා හකුරු ආශ්‍රිත වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම ඉහළ මට්ටමක පැවතිය ද වෙළෙඳපොළේ ගුණාත්මක බවින් යුතු කිතුල් පැණි හෝ හකුරු ලබාගැනීම ඉතාමත් අපහසු වේ. සුපිරි වෙළෙඳසැල්වල ඉතා ඉහළ යැයි සැලකෙන සන්නාම යටතේ ඇති කිතුල් පැණි වලට ද සිතී ඉතා ඉහළ ම මට්ටමකින් මිශ්‍ර කොට නිෂ්පාදනය කර තිබේ. ඉහත වගු අංක 6.15 යටතේ සමස්ත නියැදියට අයත් ප්‍රතිචාරීන් තම නිෂ්පාදන, වෙළෙඳපොළට ප්‍රමාණවත් ද නැද්ද යන්න පිළිබඳ දත්ත ඉදිරිපත් කෙරේ, ඊට අනුව සමස්ත ප්‍රතිචාරීන්ගෙන් 90.12% (757) ක්ම තම කිතුල් පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදනය ඉල්ලුමට සරිලන මට්ටමින් සිදු නොවන බව දක්වා ඇති අතර ප්‍රතිචාරීන් 9.88% (83)ක් තම නිෂ්පාදන වෙළෙඳපොළට ප්‍රමාණවත් බව දක්වා ඇත. අධ්‍යයනයට ලක් කළ දිස්ත්‍රික්ක හතර තුළ ම ප්‍රතිචාරීන්ගෙන් 80% වැඩි ප්‍රතිශතයක් තම නිෂ්පාදන වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුමට ප්‍රමාණවත් නොවන බව දක්වා ඇත. ඒ අනුව කිතුල් පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදනය හා ඉල්ලුම අතර විශාල පරතරයක් මෙන්ම එම නිෂ්පාදන සඳහා ඉහළ ඉල්ලුමක් වෙළෙඳපොළ තුළ පවතින බව මෙයින් ගම්‍ය වේ. ඒ අනුව කිතුල් නිෂ්පාදන තවදුරටත් ඉහළ නැංවීමේ අවශ්‍යතාවයක් කිතුල් නිෂ්පාදන ආශ්‍රිත වෙළෙඳපොළ තුළ පවතී.

6.13 කිතුල් ආශ්‍රිත අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන

කිතුල් ගොවීන් මූලිකව ම පැණි හකුරු නිෂ්පාදනයට පමණක් සීමා වීම මෙම ක්ෂේත්‍රය තුළ දැකිය හැකි ප්‍රධාන ගැටලුවකි. රජය මගින් අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන පිළිබඳ විවිධ වැඩසටහන් මගින් ගොවීන්ට දැනුම හා පුහුණුව ලබා දුන්න ද එ සඳහා යොමු වී ඇති පිරිස ඉතා අවමයකි.

වගු අංක 6.16: කිතුල් පැණි හා හකුරු ආශ්‍රිත අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන සඳහා යොමුවීම

ප්‍රතිචාර	දිස්ත්‍රික්කය									
	මාතර		මහනුවර		රත්නපුර		නුවරඑළිය		එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය %	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය %	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය %	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය %	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය %
අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන සඳහා යොමු වී ඇත.	6	2.30	0	0.00	6	1.90	1	0.90	13	1.60
අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන සඳහා යොමු වී නැත	257	97.70	150	100.00	307	98.10	113	99.10	827	98.40
එකතුව	263	100.00	150	100.00	313	100.00	114	100.00	840	100.00

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

වගු අංක 6.16 මගින් කිතුල් පැණි හා හකුරු ආශ්‍රිතව අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන සඳහා යොමුවීම පිළිබඳව දත්ත ඉදිරිපත් කෙරේ. අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන පිළිබඳව දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් කර්මාන්ත සංවර්ධන මණ්ඩලය හරහා සිදු වේ. කිතුල් පැණි නිෂ්පාදන සඳහා සමස්ත අධ්‍යයන නියැදියෙන් 1.6% (13) යොමු වී සිටින අතර ඉන් 6 දෙනෙක් මාතර දිස්ත්‍රික්කයෙන් ද රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයෙන් 6 දෙනෙක්ද නුවරඑළිය දිස්ත්‍රික්කයෙන් එක් අයෙකු වශයෙන් සිටී. ආසන්න වශයෙන් 98.4% (827) ක පිරිසක් අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන සඳහා යොමු වී නොමැත. ඒ අනුව කිතුල් පැණි හා හකුරු ආශ්‍රිතව රස කැවිලි, කේක් වර්ග, වොකලට් නිෂ්පාදනය වැනි අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන හඳුන්වා දීමට කර්මාන්ත සංවර්ධන මණ්ඩලය යම් යම් වැඩසටහන් පැවැත්වූව ද ඒවා එතරම් ඵලදායී තත්ත්වයක් පෙන්වුම් කර නොමැත. ඊට හේතූන් ලෙස පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදන අලෙවි කරගැනීමට අපහසුවක් නොමැතිවීම තුළ වෙනත් අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන කෙරෙහි යොමුවීමට ගොවීන් තුළ උනන්දුවක් නොවීම, අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන සඳහා සුදුසු වෙළෙඳපොළක් ග්‍රාමීයව නිර්මාණය නොවී තිබීම, ඒ සඳහා වැඩි කාලයක් හා වැඩි ශ්‍රමයක් යොමු කළ යුතුවීම වැනි කරුණු දැක්විය හැකිය.

6.14 කිතුල් කර්මාන්තයේ ඉදිරි පැවැත්ම

කිතුල් කර්මාන්තය ඉදිරියට පවත්වාගෙනයාමට නම් මෙම ක්ෂේත්‍රය තුළ කිතුල් කාර්මිකයින්ගේ දායකත්වය වැදගත් වේ. අධ්‍යයනයට ලක් කළ කිතුල් කාර්මිකයින් මෙම ක්ෂේත්‍රය තුළ තවදුරටත් රැඳී සිටීමට කැමැත්තක් දක්වන බව අධ්‍යයනයෙන් පෙනී ගිය කරුණකි. එය මෙම ක්ෂේත්‍රය පිළිබඳ යහපත් දැක්මකි. අධ්‍යයන නියැදියට අනුව 92.38% (776) ප්‍රතිශතයක් මෙම

කර්මාන්තය තුළ රැඳී සිටීමට කැමැත්තක් දක්වන අතර 7.62% (64) ක ප්‍රතිශතයක් මෙම ක්ෂේත්‍රය තුළ රැඳී සිටීමට අකැමැත්ත ප්‍රකාශ කර සිටියහ.

වැඩි පිරිසක් මෙම ක්ෂේත්‍රය තුළ රැඳී සිටීමට කැමැත්තක් දක්වා තිබෙනුයේ මූලිකවම එය තමන්ට අමතර ආදායමක් ලබාගත හැකි මාර්ගයක් වීම හේතුවෙනි.

වර්තමාන තත්ත්වය මෙය වුව ද ඉදිරියේ දී සිය පවුල්වල කිසිවකු මෙම ක්ෂේත්‍රයට යොමු කිරීමට කිසිවකුගේ සූදානමක් නොවන තත්ත්වයක් දක්නට ඇත. ඊට ප්‍රධානතම හේතු ලෙස මෙය රැකියාවක් වශයෙන් ආකර්ෂණීය නොවීම, පවතින අවදානම් සහගත බව මෙන්ම මෙම රැකියාවේ නිරතවීමට තරම් කෙනෙකු එම පවුල්වල නොවීම දැක්වීය.

වගු අංක 6.17: කිතුල් කර්මාන්තයේ ඉදිරියටත් නියැලීමට ඇති කැමැත්ත පිළිබඳව ප්‍රතිචාරීන්ගේ අදහස්

ප්‍රතිචාර	දිස්ත්‍රික්කය									
	මාතර		මහනුවර		රත්නපුර		නුවරඑළිය		එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය %	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය %	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය %	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය %	සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිශතය %
තවදුරටත් මේ ක්ෂේත්‍රයේ රැඳී සිටීමට කැමැත්තක් දක්වයි	246	93.54	115	76.67	303	96.81	112	98.25	776	92.38
තවදුරටත් මේ ක්ෂේත්‍රයේ රැඳී සිටීමට කැමැත්තක් නොදක්වයි	17	6.46	35	23.33	10	3.19	2	1.75	64	7.62
එකතුව	263	100.00	150	100.00	313	100.00	114	100.00	840	100.00

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

6.15 කිතුල් නිෂ්පාදන වෙළෙඳපොළ ගැටලු

වගු අංක 6.18: කිතුල් නිෂ්පාදන පවතින ඉල්ලුම සඳහා ප්‍රමාණවත් නොවීමට හේතු

නිෂ්පාදන ප්‍රමාණවත් නොවීමට හේතු	දිස්ත්‍රික්කය N=840					%
	මාතර	මහනුවර	රත්නපුර	නුවරඑළිය	එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	
ඉල්ලුමට ප්‍රමාණවත් පැණි නොමැතිවීම	86	57	96	9	248	29.52
ප්‍රමාණවත් තරම් කපන මල් නොමැතිවීම	115	51	144	30	340	40.47
කාලයෙන් කාලයට නිෂ්පාදන මට්ටම වෙනස්වීම (තෙලිදිය ලැබෙන ආකාරය අනුව)	103	27	41	26	197	23.45
කාලගුණික ගැටලු	44	50	71	56	221	26.3
පිදුණු ගස් ප්‍රමාණය අඩුවීම	29	18	69	51	167	19.88
කිතුල් ගස්වලට රෝග වැළඳීම	5	4	12	1	22	2.61
නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග	7	1	17	0	25	2.97
ගුණාත්මක නිෂ්පාදන ගැන මිනිසුන්ට අවබෝධයක් නොමැතිකම	12	0	0	0	12	1.42
වන සතුන්ගේ හානි නිසා මල් මැදීම අත්හැරීමට සිදුවීම	32	18	78	12	140	16.67

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

කිතුල් නිෂ්පාදන (පැණි හා හකුරු) දේශීය අවශ්‍යතාවයට ප්‍රමාණවත් මට්ටමින් නිෂ්පාදනය නොවේ. ඊට ප්‍රධානතම හේතුව ලෙස මැදීමට තරම් ප්‍රමාණවත් තරම් මල් නොමැතිවීම බව සමස්ත ප්‍රතිචාරින්ගෙන් 40.47% (340) ක් දක්වා තිබෙන අතර 29.52 (248) ඉල්ලුමට ප්‍රමාණවත් තරම් තමන්ට පැණි නිෂ්පාදනය කරගත නොහැකි බව දක්වා තිබේ. 26.3% (221) ක ප්‍රතිශතයක් කාලගුණික තත්ත්වය තම නිෂ්පාදන මට්ටම පහත බැසීමට හේතුව වශයෙන් දක්වා තිබේ. 23.45% (197) ක ප්‍රතිශතයක ප්‍රතිචාරින් කිතුල් මල් මැදීමේ දී තෙලිදිය ක්‍රමවත්ව නොලැබීම හේතුවෙන් නිෂ්පාදන මට්ටම සම මට්ටමක පවත්වාගත නොහැකි නිසා නිෂ්පාදන මට්ටම ද උච්චාවචනයන්ට ලක්වන බව දක්වා ඇත. එමෙන් ම ප්‍රදේශයක් තුළ පවතින පිදුණු කිතුල් ගස් ප්‍රමාණය අඩුවීමත් නිෂ්පාදන මට්ටම පහළ බැසීමට හේතු වී ඇත. නීතිමය ගැටලු මෙන්ම සත්ත්ව

හානි නිසාවෙන් ද නිෂ්පාදන මට්ටම පහත ගොස් තිබේ. කිතුල් ශාකවලට යම් යම් රෝග වැළඳීම හේතුවෙන් කිතුල් ගස් විනාශවීම ද කිතුල් නිෂ්පාදන අඩුවීම කෙරෙහි බලපා ඇති කරුණකි. විශේෂයෙන් ම මාතර, රත්නපුර යන දිස්ත්‍රික්ක දෙක තුළ මේ තත්ත්වය දැකගත හැකි විය. බොහෝ කිතුල් ශාක තේ වගා බිම්වල දැකිය හැකි අතර එම කිතුල් ශාක වද වී යෑමේ තර්ජනයක් පවතින බැව් අධ්‍යයනය තුළ දී දැකගත හැකි වූ අතර කුඩා තේ හිමියන් නැවත තේ වගා කිරීමේ දී රජයෙන් තේ සඳහා ලබාදෙන ආධාර සඳහා ඉල්ලුම් කෙරේ. එහි දී ආධාර ලබාදීමට එම භූමිවල ඇති කිතුල් ගස් කපා ඉවත් කළ යුතු බවට නිර්දේශ ලැබී ඇති බැවින් මාතර දිස්ත්‍රික්කයේ බොහෝ ගම්මානවල කිතුල් ශාක ශීඝ්‍රයෙන් වද වී යෑමේ තර්ජනයකට මුහුණ පා ඇත. මේ තත්ත්වයන් කිතුල් ආශ්‍රිත නිෂ්පාදන අඩුවීමට සෘජුවම බලපා තිබේ.

වගු අංක 6.19: කිතුල් පැණි හා හකුරු අපනයනය

නිෂ්පාදනය	2011		2012	
	ප්‍රමාණය (කි.ග්‍රෑ)	අපනයන ආදායම (රු.මි.)	ප්‍රමාණය (කි.ග්‍රෑ)	අපනයන ආදායම (රු.මි.)
කිතුල් පැණි	34,880	12.31	61,106	23.68
කිතුල් හකුරු	57,011	14.07	118,191	35.13
එකතුව		26.38		58.81

මූලාශ්‍රය: ශ්‍රී ලංකා රේගුව

කිතුල් පැණි නිෂ්පාදනය සිදු කරනුයේ ගම තුළ යි. එම ප්‍රදේශ සඳහා මාර්ග පහසුකම් අවම තත්ත්වයක පවතින අතර ප්‍රවාහන කටයුතු ඉතා අවම මට්ටමක පවතී. එවැනි තත්ත්වයක් තුළ නගරයට ගෙනයන නිෂ්පාදන නගරයේ වෙළඳුන් විසින් ඉතා අඩු මිලකට මිල දී ගනී. නැවත ඒවා රැගෙන යා නොහැකිවීම හේතුවෙන් ඔවුන් ඉල්ලන මිලකට තම උසස් නිෂ්පාදන අලෙවි කර ඒමට තරම් කිතුල් ගොවීන් අසරණ තත්ත්වයකට පත්ව තිබේ. විශේෂයෙන් ම ගම තුළට පැමිණ කිතුල් පැණි එකතු තරගෙන යන වෙළඳුන් නගරයට ගොස් ඒවාට සිනි කළවම් කොට නිෂ්පාදන පරිමාව වැඩි කරගන්නා අතර ඒ නිසා ම තම නිෂ්පාදන සාධාරණ මිලකට අලෙවි කරගැනීම අසීරු වී ඇත.

වගු අංක 6.20: කිතුල් නිෂ්පාදන අලෙවි ගැටලු

අලෙවි ගැටලු	දිස්ත්‍රික්කය N=840					%
	මාතර	මහනුවර	රත්නපුර	නුවරඑළිය	එකතුව	
	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	සංඛ්‍යාව	
පැණි සඳහා කල් ඉකුත්වන දින / ප්‍රමිති සහතික නොමැති වීම	31	27	36	19	113	13.45
කල්තබාගැනීමේදී තත්ත්වය බාල වීම	28	41	24	18	111	13.21
සාධාරණ මිලක් නොවීම	172	33	116	64	385	45.83
තම නිෂ්පාදන ලියාපදිංචිය සඳහා ක්‍රමවේදයක් නොමැති වීම	6	2	4	5	17	2.02
ප්‍රවාහන ගැටලු	34	14	48	27	123	14.64
බාල පැණිවර්ග වෙළඳපලට පැමිණීම නිසා පැණි මිල පහත වැටීම	54	31	25	19	129	15.35
නීතිමය ගැටලු (රා/විනාකිරි සෑදීම සහ අලෙවිය)	23	21	19	24	87	10.35
ගැටලුවක් නොමැත	9	7	22	7	45	5.35
වෙළඳපල තුළ අතිරික්ත පැණි නිෂ්පාදනයක් (ගුණාත්මක බවින් අඩු) පැවතීම	75	12	56	18	161	19.16
පැණි එක් රැස් කිරීමේ මධ්‍යස්ථානයක් නොමැති වීම	13	14	35	49	111	13.21
නිෂ්පාදන සඳහා යෙදවූ ශ්‍රමයට සරිලන ලබායක් නොමැතිවීම	27	38	54	28	147	17.5
පැණි අලෙවිය සඳහා අමුද්‍රව්‍ය හිගවීම (බෝතල්)	0	2	0	0	2	0.23

මූලාශ්‍රය: ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ දත්ත, 2013

වගු අංක 6.20 මගින් කිතුල් නිෂ්පාදන සම්බන්ධව ඇති අලෙවි ගැටලු පිළිබඳව දත්ත ඉදිරිපත් කෙරේ. අධ්‍යයන නියැදියට අයත් වූ කිතුල් ගොවීන්ගෙන් 45.83% (385) ඇති අතර 19.16% (161) ක් වෙළෙඳපොළ තුළ ගුණාත්මක බවින් අඩු නිෂ්පාදන ඉහළයාම හේතුවෙන් තමන්ගේ නිෂ්පාදන අලෙවි කරගැනීමට අපහසු බව දක්වා තිබේ. කිතුල් පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදනය සඳහා විශාල ශ්‍රමයක් වැයවන අතර ඊට සරිලන මිලක් නොවීම ගැටලුවක් බව 17.5% (147)ක ප්‍රතිචාරින් පිරිසක් දක්වා ඇති අතර 15.35% (129) ක් ගුණාත්මක බවින් අඩු කිතුල් පැණි වෙළෙඳපොළ තුළ පැවතීම හේතුවෙන් තමන්ගේ නිෂ්පාදන අලෙවි කරගැනීමට ගැටලුවක් වී ඇති බව සඳහන් කරති. එමෙන් ම ප්‍රවාහන ගැටලුව ද තම නිෂ්පාදන අලෙවි කරගැනීමේ දී විශාල ගැටලුවක් ව පවතින බව 14.64 (123)ක ප්‍රතිචාරින් පිරිසක් සඳහන් කර තිබේ. කිතුල් නිෂ්පාදන

හත්වන පරිච්ඡේදය

ශ්‍රී ලංකාවේ කිතුල් කර්මාන්තය පිළිබඳ SWOT විශ්ලේෂණය (SWOT Analysis)

7.1 හැඳින්වීම

කිතුල් කර්මාන්තය තුළ වැඩි අවධානයක් ඇති නිෂ්පාදන ලෙස කිතුල් පැණි සහ හකුරු දැක්විය හැකිය. මේවායේ නිෂ්පාදනයේ සිට අලෙවිය දක්වා වන ක්‍රියාදාමය තුළ හමුවන ශක්තීන්, දුර්වලතා, අවස්ථා හා අභියෝග හඳුනාගැනීම මෙම විශ්ලේෂණය මගින් සිදු කරයි. මෙම නිර්ණායකයන් මගින් පාලනය කළ හැකි සහ පාලනය කළ නොහැකි සාධකයන් හඳුනාගනු ලබන අතර ඒ පිළිබඳව අධ්‍යයනය කරනු ලැබේ. කිතුල් පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදනයේ සිට අලෙවිය දක්වා වූ එකිනෙකට බැඳී පවතින ක්‍රියාදාමයේ වර්තමාන තත්ත්වය පහත සඳහන් ආකාරයට වර්ගීකරණය තුළ හැකිය.

S - (Strengths) - කිතුල් පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය තුළ පවතින අභ්‍යන්තර

ශක්තීන් මොනවා ද?

W - (Weaknesses) - කිතුල් පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය තුළ පවතින අභ්‍යන්තර

දුර්වලතා මොනවා ද?

O - (Opportunities) - කිතුල් පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදන ඉහළ නැංවීමට පවතින බාහිර

අවස්ථා මොනවා ද?

T - (Threats) - මෙම ක්‍රියාදාමය සඳහා බාධාවන බාහිර සාධක මොනවා ද?

7.2 ශක්තීන් (Strengths)

- ❖ කිතුල් කර්මාන්තය ව්‍යාප්ත කිරීමට අවශ්‍ය සම්පත් රට පුරා ව්‍යාප්තව පැවතීම (කිතුල් ශාක)
- ❖ ඒ සඳහා වන හිතකර දේශගුණික සාධක පැවතීම
- ❖ රජය මගින් මෙම කර්මාන්තයේ දියුණුව සඳහා විවිධ පැති ආවරණය කරමින් (ආධාර, දැනුම, පුහුණුව) සහාය ලබාදීම
- ❖ කෘෂි ව්‍යාප්ති සේවය ලබාදීම සඳහා දැනුමින් යුත් නිලධාරීන්ගේ සේවාව ප්‍රාදේශීය මට්ටමින් ලබාගත හැකිවීම. සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්ත හා කුඩා ව්‍යවසාය සංවර්ධන අමාත්‍යාංශයෙන් ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාල වෙත අනුයුක්ත කර ඇති නිලධාරීන්, කර්මාන්ත සංවර්ධන මණ්ඩලයේ නිලධාරීන්, අපනයනය කෘෂිකර්ම නිලධාරීන්)
- ❖ කිතුල්යනු ස්වාභාවිකව ම වැඩෙන ශාකයක් වීම
- ❖ මූලික පිරිවැයක් නොමැතිව ම අමතර ආදායම් ඉපැයීමේ මාර්ගයක් ලෙස ආරම්භ කළ හැකි වීම.
- ❖ පවතින සාම්ප්‍රදායික ඥාණය ප්‍රමාණවත් වීම
- ❖ කිතුල් පැණි/හකුරුවල දියවැඩියාවට විරුද්ධව ක්‍රියාකරන සංසටක ඇති බව මෑතක දී සොයාගැනීම

7.3 දුර්වලතා (Weaknesses)

- ❖ ගෙවීන්ගේ සෘණාත්මක ආකල්ප
- ❖ සමාජයීය පිළිගැනීමක් මෙම කර්මාන්තයට නොවීම
- ❖ දැනුමින් අඩු පිරිසක් කර්මාන්තයේ නියැලී සිටීම
- ❖ ගොවීන් වැඩි වශයෙන් සම්ප්‍රදායන් මත එල්ල සිටීම
- ❖ අලෙවි කිරීමේ දී අතරමැදියන් විසින් වැඩි වාසි ලබා ගැනීම
- ❖ අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන සඳහා යොමු නොවීම
- ❖ වෙළෙඳපොළ ස්වභාවය, වෙළෙඳපොළ අවශ්‍යතාවය හා අලෙවි ක්‍රමවේදය පිළිබඳ ගොවීන් සතු දැනුම සීමාසහිත වීම
- ❖ තරුණ පිරිස් මෙම ක්ෂේත්‍රය කෙරෙහි යොමු නොවීම
- ❖ තාක්ෂණය භාවිතයට දක්වන අකමැත්ත

7.4 අවස්ථා (Opportunities)

- ❖ අපනයන අවස්ථා පුළුල් කිරීම
- ❖ දේශීය වෙළෙඳපොළ අවස්ථා පුළුල් කිරීම
- ❖ නිෂ්පාදන සඳහා ඉහළ ඉල්ලුමක් පැවතීම
- ❖ වෙළෙඳපොළ අවස්ථා ඇති කිරීම (ප්‍රදර්ශන හරහා වෙළෙඳ ප්‍රචාරය)
- ❖ තරුණ ව්‍යවසායකයින් සඳහා අවස්ථා සෑදීම

7.5 තර්ජන (Threats)

- ❖ සත්ත්ව හානි
- ❖ කිතුල් වගාවට යම් යම් රෝග වැළඳීම හේතුවෙන් ශාක විනාශ වී යාමේ අවදානම
- ❖ වෙනත් බෝග වගා සඳහා කිතුල් ශාක ඉවත් කිරීම (තේ)
- ❖ ඉදිරියේ දී මේ ක්ෂේත්‍රය සඳහා යොමුවීමට දෙවන පරම්පරාවක් නොසිටීම
- ❖ නෛතික බාධා(පොලීසිය හා සුරාබදු නිලධාරීන්ගෙන්, රක්ෂිතවලට ඇතුළුවීමේ බාධක)

අටවන පරිච්ඡේදය

සෞභාග්‍යනීති, නිගමන හා නිර්දේශ

8.1 හැඳින්වීම

අධ්‍යයන නියැදිය ආශ්‍රයෙන් කිතුල් කර්මාන්තය සම්බන්ධයෙන් ලබාගත් නිගමන හා යෝජනා පිළිබඳව මෙම පරිච්ඡේදයෙන් විමසා බැලේ.

- කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය සඳහා 2005 වසරේ සිට රාජ්‍ය අංශය විවිධ වැඩසටහන් හරහා උත්සහ දරා ඇතත් ඒවා විධිමත් ආකාරයකින් ක්‍රියාත්මක වී ඇති ආකාරයක් නොපෙනේ. එමෙන්ම මෙම විෂය වරින් වර විවිධ අමාත්‍යාංශ යටතට පත්වීමත් එම වැඩසටහන් ක්‍රියාකාරී නොවීමට ප්‍රධාන වශයෙන්ම බලපා ඇති බවක් දක්නට ඇත. නිදසුනක් වශයෙන් 2005 වසරේ දී එවකට පැවති රජය යටතේ මෙම විෂය කුඩා කර්මාන්ත අමාත්‍යාංශය යටතේ පැවති අතර එවකට එම අමාත්‍යාංශය මගින් කිතුල් සංවර්ධන මණ්ඩලයක් ස්ථාපිත කිරීමට මෙන්ම කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීම සඳහා වසර පහක උපාය මාර්ගික සැලැස්මක් ද ඉදිරිපත් කර තිබුණ ද ඒවා ක්‍රියාත්මක වී ඇති බවක් දක්නට නොවේ. කිතුල් සංවර්ධන වැඩසටහන යටතේ කිතුල් ගම්මාන ඇති කිරීමට ද එම වකවානුව තුළ ක්‍රියාත්මක කර ඇත. ඒ යටතේ හඳුනාගත් ගම්මාන 14ක් සංවර්ධනය කිරීමට 2004 වර්ෂයේ දී පියවර ගෙන ඇති අතර ඒ සඳහා රුපියල් මිලියන 30ක මුදලක් ද ආයෝජනය කර ඇතත් වර්තමානය වන විට එවැනි ගම්මාන දක්නට නැත. එවැනිම වැඩසටහනක් නැවතත් 2006 වර්ෂයේ දී ආරම්භ කර ඇත. ඒ යටතේ වෙන්කර ඇති මුදල රුපියල් මිලියන 100කි. මෙම වර්ෂය තුළ දී ගම්මාන 56ක් නිෂ්පාදන ගම්මාන ලෙස නම් කර ඒවා සංවර්ධනය කිරීමට ද පියවර ගෙන තිබිණි. එම වැඩසටහන් දෙක වර්තමානය වන විට අකර්මන්‍ය වී ඇති අතරම එවැනි ගම්මාන පිළිබඳව සෞභාග්‍යනීතිමට පවා නොහැකි වී ඇත. මේ අනුව මෙම අධ්‍යයනය තුළින් තහවුරු වූ කාරණයක් ලෙස කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීම සඳහා ඉතා විශාල මුදලක් වැය කළ ද ඒවා දීර්ඝ කාලීන නොවූ වැඩසටහන් මෙන්ම නිසි සැලසුමක් අනුව ක්‍රියාත්මක නොවූ වැඩසටහන් ලෙස හඳුනාගත හැක.
- දැනට ශ්‍රී ලංකාව පුරා කිතුල් සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන 14ක් පිහිටුවා ඇතත් මේවා එකක්වත් ක්‍රියාත්මක මට්ටමේ නොපවතී. මෙම ගොඩනැගිලි ඉදිකිරීම සඳහා විශාල මුදලක් වැය

කර ඇතත් මේ වන විට ඒවා ගොවිතෙහි මට්ටමට පත්ව ඇත. මෙම මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවීමේ අරමුණ වී ඇත්තේ ප්‍රදේශයේ තෙලිදිය එක් රැස් කර එම මධ්‍යස්ථානය තුළ උණු කර පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදනය කිරීමට වුව ද ප්‍රදේශයේ ජනතාව ඒ සඳහා වැඩි කැමැත්තක් නොදක්වති. කිතුල් කර්මාන්තය යනු ග්‍රාමීය ව පවතින සම්ප්‍රදායික කර්මාන්තයක් වන අතර ඒ හා බැඳුණු සම්ප්‍රදායික විශ්වාස පවතී. එය පදනම්ව කිතුල් ගොවිභූ තමන්ගේ තෙලිදිය අමුද්‍රව්‍යක් වශයෙන් කිතුල් සැකසුම් මධ්‍යස්ථානවලට ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කරති. මේ තත්ත්වය වඩාත් තීව්‍රව දැකගත හැකි වන්නේ මාතර දිස්ත්‍රික්කය තුළ ය.

නුවරඑළිය හා රත්නපුර දිස්ත්‍රික්ක තුළ මේ තත්ත්වය වෙනස් ආකාරයෙන් දක්නට ලැබේ. එම ප්‍රදේශවල කිතුල් සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන වෙත තෙලිදිය අමුද්‍රව්‍ය ලෙස ලබාදීම කිතුල් ගොවිභූ දැනටමත් සිදු කරති. කොළොන්න කිතුල් සැකසීමේ මධ්‍යස්ථානය මේ වන විට පෞද්ගලික ව්‍යාපාරිකයෙකුට ලබා දී ඇති අතර ඔහු විසින් දිනපතා කිතුල් ගොවිතන්ගේ තෙලිදිය මිල දී ගනු ලබයි. කොත්මලේ ද එවැනි ම පෞද්ගලිකව කිතුල් නිෂ්පාදන මධ්‍යස්ථානයක් පිහිටුවා ඇති අතර ත්‍රීරෝදරඵ යොදා ගනිමින් දිනපතා ප්‍රදේශයේ තෙලිදිය එකතු කිරීම ඔහු විසින් සිදු කරයි.

- කිතුල් සමිති සමූපකාර සමිති ලෙස ලියාපදිංචි කර ඇතත් වර්තමානය වන විට කිතුල් කර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීම සහ එම සමිතිවල ක්‍රියාකාරීත්වයක් දක්නට නොවේ. ඒ සඳහා අවශ්‍ය සාමූහික බවක් නොවීම මෙහි ප්‍රධාන ගැටලුවක් ලෙස හඳුනාගත හැකි විය. සමිතියක් පවත්වාගෙනයාමට අවශ්‍ය වාර්තා සැකසීම, ගිණුම් වාර්තා සකස් කිරීම යන කරුණුවල දී සියලු ම සමිති දුර්වල මට්ටමක පවතින අතර විශේෂයෙන් මුදල් සම්බන්ධ කාරණාවල දී සමිතියේ සාමාජිකයින් අතර වන විශ්වසනීයත්වය පළුදුවීම තුළ මෙම සමිති ක්‍රියාත්මක කිරීම අසීරු වී තිබේ.
- එමෙන්ම මෙම සමිති තුළට විවිධ අවස්ථාවල දී දේශපාලනය සම්බන්ධවීම හේතුවෙන් සමිති අක්‍රීය තත්ත්වයට පත් වී තිබේ. මැතිවරණ ආසන්න කාලවල දී කිතුල් සමිති ලෙස නාමිකව සමිති පිහිටුවා ගනිමින් සිය දේශපාලන කටයුතු මෙහෙයවා ඇති අතර ඒවා ඉතා කෙටි කාලයකින් නැවතත් විසිරී ගොස් තිබේ. නැවතත් එම සමිති පිහිටුවීම ඇතැම් කිතුල්

ගොවීන්ට අවශ්‍යතාවය තිබුණ ද විශ්වාසය බිඳ වැටීම තුළ නැවතත් ගොවීන්ට ඒකරාශී කර ගැනීම අසීරු වී තිබේ.

- කිතුල් සමිති වටා ඒකරාශී වූ සාමාජිකයින් සැබෑම කිතුල් ගොවීන් නොවීම ද මෙම සමිති අකර්මන්‍ය වීමට බලපා ඇති ප්‍රධාන කරුණකි. විවිධ කාලයන්වල ප්‍රදේශයට පැමිණෙන දේශපාලනඥයින්ගෙන් යම් යම් භෞතික දේ ලබාගැනීම සඳහා ගමේ පිරිසක් එක්ව මෙම සමිති කිතුල් සමිති ලෙස පිහිටුවා ගැනීම තුළ කර්මාන්තයට හෝ එහි දියුණුවට යමක් සිදු වී නොමැත.
- කිතුල් කර්මාන්තය සම්බන්ධයෙන් විවිධ වැඩසටහන් රාජ්‍ය අංශය හරහා සිදු කෙරුණ ද ඒවා පිළිබඳව පසු විපරම් වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක වුව ද, ඒවායේ ප්‍රතිඵල දක්නට නොවීය. අධ්‍යයනයට ලක් කළ දිස්ත්‍රික්ක හතර තුළ 2011 වර්ෂයේ දී කිතුල් සංවර්ධනය කිරීමේ ජාතික වැඩසටහන යටතේ දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් 55ක් ක්‍රියාත්මක වී තිබුණ ද ඒවාට සහභාගීවීම හරහා ලබාගත් දැනුම කිතුල් ගොවීන් විසින් භාවිතා කිරීමක් දක්නට නොවීය. මන් ද ඒ ආශ්‍රිතව කිතුල් කර්මාන්තකරුවන් හෝ අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන සඳහා යොමු වූවන් නියැදිය තුළ දක්නට නොවී ය.
- කිතුල් ආශ්‍රිතව තවත් බෙහෝ නිෂ්පාදන කළ හැකිව තිබුණ ද විශේෂයෙන් ම අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන තිබුණ ද ඒවාට යොමුවීම අවම මට්ටමක පවතී. ගොවීන් සාම්ප්‍රදායිකවම පැවත එන පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදනයට පමණක් සීමාවීම මෙම කර්මාන්තය රජය බලාපොරොත්තු වූ මට්ටමට ළඟාවීමට බාධාවක් වී තිබේ.
- මාතර දිස්ත්‍රික්කයේ කිතුල් ගොවීන් පැණි නිෂ්පාදනයට අමතරව කිතුල් විනාකිරි නිෂ්පාදනය සඳහා කැමැත්තක් දැක්වූව ද නීතිමය තත්ත්වයන් තුළ විනාකිරි නිෂ්පාදනය අසීරු වී තිබේ. මාතර දිස්ත්‍රික්කයේ අකුරැස්ස ප්‍රාදේශීය ලේකම් බල ප්‍රදේශය තුළ දී හමු වූ කිතුල් ගොවීන් විනාකිරි නිෂ්පාදනය සුළු පරිමාණයෙන් ක්‍රියාත්මක කළ ද පවත්නා නීතිමය බාධාවන් හේතුවෙන් මහා පරිමාණ නිෂ්පාදන ධාරිතාවක් දක්වා එය දියුණු කළ නොහැකි තත්ත්වයකට පත්ව තිබේ.

- ඇතැම් කිතුල් ගොවීන් පවතින නීතිමය බාධාවන් හේතුවෙන් කිතුල් මල් මැදීම සම්පූර්ණයෙන් ම අත්හැර දමා තිබීම මෙම කර්මාන්තයේ ඉදිරි ගමනට බාධාවක් වී ඇති බව මෙම අධ්‍යයනය මගින් තහවුරු වූ තවත් කරුණකි. මහනුවර දිස්ත්‍රික්කයේ ඩක්වාරිය නම් ගමේ කිතුල් කර්මාන්තය මීට වසර 5-6ක සිට මුළුමනින්ම අත්හැර දමා තිබේ. මෙම ගමේ කිතුල් කර්මාන්තයෙන් දිවි ගෙවූ 40%ක පමණ පිරිස එය මුළුමනින්ම අත්හැර දමා තිබේ. සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය අනුගමනය කරමින් කිතුල් මල් මැදීමට නැඹුරු වී මොවුහු යොමු වී සිටිති. එහි දී මල පදම්//කරගැනීමට සතියක් දෙකක් පමණ රා පැසවීම සිදු කළ යුතු වුවත් එය සිදුකරගැනීමට අපහසු තත්ත්වයක් උද්ගත වී තිබේ. එවැනි අවස්ථාවල දී පොලිසිය පැමිණි නීතිමය වශයෙන් කටයුතු කිරීම හේතුවෙන් තව දුරටත් ඔවුන්ට මෙම කර්මාන්තයේ නියැලීමට නොහැකි තත්ත්වකට පත්ව ඇත. මේ තත්ත්වය අධ්‍යයනයට ලක් කළ දිස්ත්‍රික්ක හතර තුළින් ම අනාවරණය විය.
- කිතුල් කර්මාන්තය බිඳ වැටීම සඳහා බලා ඇති තවත් කරුණක් ලෙස සත්ත්ව හානි දැක්විය හැකිය. මෙම තත්ත්වය විශේෂයෙන් ම බලපා ඇති දිස්ත්‍රික්කය ලෙස මහනුවර දිස්ත්‍රික්කය හඳුනාගත හැකි විය. කිතුල් කර්මාන්තයේ නියැලුණ ගොවීන්ගෙන් 60%ක් පමණ ගොවීන් කිතුල් මල් මැදීම මුළුමනින් ම සතූන්ගෙන් වන හානි හේතුවෙන් අත්හැර දමා ඇති අතර ඒ සම්බන්ධයෙන් කිසිදු පියවරක් මේ වන තෙක් ගෙන නොමැත.
- කිතුල් සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන හතරක් හා කිතුල් අලෙවි මධ්‍යස්ථාන 15ක් ලංකාව පුරා ස්ථාපිත කර ඇතත් මේ වන විට ඒවායින් රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයේ කොළොන්න ප්‍රාදේශීය ලේකම් බල ප්‍රදේශයේ පිහිටි සැකසුම් මධ්‍යස්ථානය හැර සෙසු සියල්ල ක්‍රියාත්මක නොවේ. රජය මෙම මධ්‍යස්ථාන කිතුල් සමුපකාර සමිති හරහා ක්‍රියාත්මක කිරීමට කටයුතු සලසා තිබේ ද ඒවා අසාර්ථක වී තිබේ. මේ වන විට එම මධ්‍යස්ථාන ගරා වැටෙන තත්ත්වයකට පත්ව ඇත. මාතර දිස්ත්‍රික්කයේ කොටපොළ ප්‍රාදේශීය ලේකම් බල ප්‍රදේශයට අයත් කැටවල පැණි ගම්මානය ලබා දී ඇති රුපියල් ලක්ෂ 27කට අධික මූල්‍යමය වටිනාකමකින් යුතු උපකරණ මෙන්ම තෙලිදිය උණු කිරීමේ යන්ත්‍ර ලබා දී තිබුණ ද ඒවා මේ වන තෙක් භාවිතයට ගෙන නොමැත. මෙය අසාර්ථකවීමට ප්‍රධාන වශයෙන් ම බලපා ඇති කරුණක් ලෙස ගම්වාසීන් තුළ එකමුතු භාවයක් නොවීමත් දේශපාලනමය වශයෙන් දෙපාර්ශ්වයක් අතර පවතින ගැටලුවක් ද මුල් වී ඇත. එමෙන්ම එම මධ්‍යස්ථානයේ පිහිටීම පිළිබඳව ද ගැටලුවක් මතු වී තිබේ. එනම් කුල හේදය ඊට

ප්‍රධානතම සාධකය වී ඇති අතර කුලයෙන් පහත් යැයි සැලකෙන පිරිසක් සිටින ප්‍රදේශයක් ආශ්‍රිතව මෙම මධ්‍යස්ථානය පිහිටා ඇති අතර කුලයෙන් උසස් යැයි සම්මත අය සිටින ප්‍රදේශයන් හි ගොවිභූ මෙම මධ්‍යස්ථානයට තම තෙලිදිය දීමට හෝ රැස්වීම සඳහා සහභාගීත්වයක් දැක්වීමට අකමැත්තක් දක්වති.

- කිතුල් ගොවීන් රක්ෂිත වනාන්තරවල හා ඒ ආශ්‍රිතව කිතුල් මැදීමට යොමු වී සිටිය ද මේ වන විට ඒ සඳහා නෛතිකමය බාධාවන් පැන නැඟී තිබේ. ඒ හේතුවෙන් මැදිය හැකි වයසේ පවතින බොහෝ කිතුල් ගස්වල හකුරු නිෂ්පාදන ධාරිතාව අඩු වී ගොස් තිබේ.
- කිතුල් පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදනය මහා පරිමාණයෙන් සිදු කරනු ලබන පෞද්ගලික අංශයේ පිරිස් ගුණාත්මක බවින් අඩු නිෂ්පාදන වෙළෙඳපොළට නිකුත් කිරීම කිතුල් ආශ්‍රිත කර්මාන්තයට දැඩි ලෙස බලපා තිබේ. අධ්‍යයනය තුළින් සනාථ වූ කරුණක් ලෙස පෞද්ගලික අංශයේ මහා පරිමාණයෙන් කිතුල් හකුරු නිෂ්පාදනයේ දී 80%ක් පමණ ම සීනි මිශ්‍ර කිරීම සිදු වේ. පැණි නිෂ්පාදනයේ දී ද තත්ත්වය පැණි සඳහා ද ඉතා ඉහළ ප්‍රතිශතයක සීනි මිශ්‍ර කිරීමක් සිදු වේ. ඒ තුළ වෙළෙඳපොළ තුළ ගුණාත්මක නිෂ්පාදන අවම වේ.
- සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්ත හා කුඩා ව්‍යවසාය සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය මගින් වසරක් පාසා පවත්වනු ලබන "කිතුලක වරුණ" වැඩසටහන යටතේ ඉහළ ගුණාත්මක බවින් යුත් නිෂ්පාදන කිවුණ ද (පැණි හා හකුරු) ඒවා එම ප්‍රදේශනයට පමණක් සීමා වී ඇත.
- කැස්පර් ක්‍රමය භාවිතා කිරීම සම්බන්ධයෙන් කිතුල් කාර්මිකයින් දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් පැවැත්වූව ද ඒවා කිතුල් ගොවීන් අතර ව්‍යාප්තවීමක් දක්නට නොවේ. අධ්‍යයන නියැදියෙන් කැස්පර් භාවිතා කරන පිරිස 1.31ක ප්‍රතිශතයක් (11) ක්‍රම දෙකම භාවිතා කරන පිරිස 11.79 % (99) ක ප්‍රතිශතයකි. එහෙත් රජය මගින් 2012 වර්ෂය වන විට කැස්පර් ප්‍රතිකාරක බෝතල් (100ml) 4440ක් අලෙවි කර ඇති අතර ඉන් මැදිය හැකි මල් ප්‍රමාණය දළ වශයෙන් 35,520කි. දත්තයන් එසේ වුව ද මේ වන විටත් කැස්පර් ප්‍රතිකාරකය කිතුල් ගොවීන් අතර එතරම් ප්‍රචලිත වී නොමැත.
- කිතුල් ගම්මාන තෝරා ගැනීම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාල මගින් 2005- 2006 වසරවල සිදු වූ අතර ගොඩනැගිලි ඉදිකර ඒවා ජනතා අයිතියට පැවරීම සඳහා ගත වූ කාලය වසර

5-6ක් තරම් ගත වී ඇති අතරම ඒවා විවෘත කිරීමේ දී දේශපාලනමය වශයෙන් ගැටලු රැසක් මතු වී තිබේ. නිදසුනක් ලෙස විෂය භාර අමාත්‍යවරුන් ඇතැම් කිතුල් අලෙවි මධ්‍යස්ථාන විවෘත කිරීමට දින දී තිබුණ ද ඒවා විවෘත කිරීමට නොපැමිණීමෙන් ජනතාව අසීරුතාවට පත් ව ඇති අතරම එවැනි ආකාරයට අවස්ථා කිහිපයක් ම සිදු වී ඇත. ඒ තුළ ආරම්භය ම ජනතාව තුළ විශ්වාසය පළවන ආකාරයක් තුළ ජනතාව ඒවාට ඒකරාශීවීමට මැළිකමක් දක්වා තිබේ.

- කිතුල් කර්මාන්තය බහුලව ව්‍යාප්ත වී තිබෙනුයේ තෙත් කලාපයට අයත් කඳුකර ප්‍රදේශයන්හි ය. එම ප්‍රදේශයන් හි ජනතාවගේ ප්‍රධාන ජීවනෝපාය ලෙස තේ කර්මාන්තය හඳුනාගත හැක. තේ වගාව සඳහා කිතුල් ශාක ඉවත් කිරීම මේ ප්‍රදේශවල වර්තමානය වන විට බහුලව සිදු වේ. ඒ තුළ වර්තමානය වන විට කර්මාන්තයක් ලෙස කිතුල් සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන වෙත ගෙන ඒමට තරම් ප්‍රමාණවත් තෙලිදිය නිෂ්පාදනයක් මේ ප්‍රදේශවල සිදු නොවේ. ඒ තුළ කිතුල් සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන ක්‍රියාත්මක වීම ඇතහිට තිබේ.
- කිතුල් ශාක සඳහා රෝග වැළඳීම හේතුවෙන් ද කිතුල් කර්මාන්තය ප්‍රචලිත ප්‍රදේශවල එම කර්මාන්තය අභාවයට යමින් පවතී. මාතර දිස්ත්‍රික්කයේ විහාරහේන ප්‍රදේශයේ මේ තත්ත්වය දැකගත හැක. කිතුල් ශාක පත්‍ර කහ පැහැ වී ක්‍රමයෙන් ශාකය විනාශ වී යයි. එමෙන් ම කුරුමිණි රෝගය හේතුවෙන් ද කිතුල් ශාක විනාශයට පත් වේ. මේ අනුව කිතුල් කර්මාන්තය ප්‍රචලිත බොහෝ ගම්මානවල පෙර පැවති තරම් කිතුල් ශාක වර්තමානය වන විට දක්නට නොලැබේ.
- කිතුල් කර්මාන්තය තවදුරටත් සමාජයේ ආකර්ෂණීය රැකියා අවස්ථාවක් නොවීම හේතුවෙන් ඒ සඳහා අනාගතයේ යොමුවීමට තරම් මානව සම්පත ප්‍රමාණවත් නොවීම. මේ ප්‍රදේශවල දැනට කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදෙන පිරිස සිය දු දරුවන් මෙම ක්ෂේත්‍රයට යොමු කිරීමට කැමැත්තක් නොදක්වති. ඒ හේතුවෙන් ඉදිරියේ දී සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්තයක් ලෙස මෙම කර්මාන්තය පවත්වාගෙන යාමේ අවදානමක් පවතී.

8.2 නිගමන

කිතුල් කර්මාන්තය සඳහා රාජ්‍ය අංශයේ විශාල දායකත්වයක් හිමි වී තිබුණ ද කර්මාන්තයක් වශයෙන් තවමත් එය දියුණු වී ඇති බවත් දක්නට නොවේ. විශේෂයෙන් ම කිතුල් කර්මාන්තය නංවාලීමට වැඩසටහන් කොතෙකුත් පැවතිය ද ඒවායේ ක්‍රියාත්මකවීම ප්‍රායෝගික තලයේ දී ප්‍රමාණවත් නොවේ. විවිධ වැඩසටහන් හරහා තාක්ෂණය හා දැනුම ලබාදුන්න ද ඒ පිළිබඳව පසු විපරමක් නොවීම හේතුවෙන් කිතුල් ගොවීන් නාමිකව වැඩසටහන්වලට සම්බන්ධ වනවා මිස භාවිතයට ගැනීමක් දක්නට නැත. කිතුල් කර්මාන්තයේ උන්නතිය උදෙසා රජය මගින් නීතිමය ලිහිල් කිරීම් සිදු කළ ද ඒවා ද ප්‍රායෝගික මට්ටමේ දී ක්‍රියාත්මක නොවීම හේතුවෙන් කිතුල් කාර්මිකයින් මෙම කර්මාන්තයෙන් ඇත්වීමක් දැකගත හැකි වූ අතර ම කිතුල් කාර්මිකයින්ට යම් සමාජ වටිනාකමක් ලබාදීම උදෙසා හැඳුනුම්පත් ලබා දුන්න ද ඒවා ප්‍රායෝගික තලයේ දී ක්‍රියාත්මක නොවීම තුළ මෙම කර්මාන්තය තවදුරටත් කර්මාන්තයක් ලෙස ව්‍යාප්ත නොවීමට බලපා තිබේ.

දැඩි අවදානම් සහගත බව හේතුවෙන් නව පරම්පරාව මෙ කර්මාන්තයට යොමු නොවීම තුළ ඉදිරියේ දී මෙම කර්මාන්තයේ පැවැත්මට තර්ජනයක් පවතී. ඒ තුළ මෙය තවදුරටත් සාම්ප්‍රදායික කර්මාන්තයක් ලෙස ලඝු නොකොට තාක්ෂණය හඳුන්වාදීමේ අවශ්‍යතාවයක් පවතී. කිතුල් නිෂ්පාදන වෙළෙඳපොළට පැමිණීමේ දී අතරමැදියන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වය හේතුවෙන් නිෂ්පාදනයේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ ගැටලු මතු වේ. විශේෂයෙන් ම මධ්‍යම පරිමාණයෙන් කිතුල් නිෂ්පාදනයන් හි නියැලෙන්නෝ කිතුල් පැණි හා හකුරු නිෂ්පාදනයේ දී 60% ට වඩා සීනි භාවිතා කරති. මධ්‍යම පරිමාණයේ බොහෝ වෙළෙඳුන් මේ තත්ත්වය තුළ විදේශීය වෙළෙඳපොළ ඉලක්ක කර ගනී. ඒ අනුව ගුණාත්මක බවින් අඩු නිෂ්පාදන විදේශීය වෙළෙඳපොළ වෙත යැවීම ඉදිරියේ දී මෙම කර්මාන්තයේ ඇති අභියෝගයක් ලෙස අධ්‍යයනයෙන් තහවුරු විය.

කිතුල් ශාක විවිධ හේතූන් මත එනම්, සත්ත්ව හානි, ස්වාභාවික උවදුරු, වෙනත් වගාවන් සඳහා ඉවත් කිරීම, සත්ත්ව ආහාර වශයෙන් (අලින්ට) කැපීම යනාදිය හේතුවෙන් ඉදිරියේ දී කර්මාන්තය පවත්වාගෙන යාමට ප්‍රමාණවත් කිතුල් ශාක නොමැති ප්‍රදේශ අධ්‍යයනය තුළ දී හමු විය. නිදසුනක් ලෙස රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයේ විලුඹකන්ද, මාතර දිස්ත්‍රික්කයේ විහාරහේන වැනි ගම්වල මේ වන විට මැදීමට තරම් කිතුල් ශාක නොමැති බව අධ්‍යයනයේ දී තහවුරු විය. එය මෙම කර්මාන්තයේ ඉදිරි පැවැත්මට බාධාවකි.

කිතුල් නිෂ්පාදන ආශ්‍රිත සමිති බිඳ වැටීමට ප්‍රධානතම හේතුවක් ලෙස නිලධාරීන් තුළ පවතින දැනුම ප්‍රමාණවත් නොවීම දැක්විය හැක. සියයට අසූවට වැඩි ප්‍රතිශතයක සමිති අඩපණවීමට හේතුව වී තිබුණේ මුදල් පරිහරණයේ ගැටලු හා වාර්තා නිසි අන්දමින් පවත්වාගෙන නොයාමයි. එමෙන් ම සමිතියක් ලෙස ඒකරාශී වීමේ වැදගත්කම පිළිබඳව විශ්වාසයක් නොවීම තුළ ඔවුන්ව ඒකරාශී කිරීම ගැටලුවකි.

රාජ්‍ය අංශය සෘජුවම විශාල පිරිවැයක් දරමින්, මෙම කර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීමට ඉදිරිපත් වී තිබුණ ද පෞද්ගලික අංශයේ දායකත්වයක් එතරම් දක්නට නොවීය. රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික යන අංශ දෙකේ ම ඒකාබද්ධවීම මෙම ක්ෂේත්‍රය සංවර්ධනය සඳහා අත්‍යාවශ්‍ය බව නිගමනය කළ හැක.

තාක්ෂණික ක්‍රමවේදයන් වෙත නැඹුරුවීමට කිතුල් ගොවීන් තුළ පවතින අකමැත්ත හා සාම්ප්‍රදායික මතිමතාන්තරවල එල්ල සිටීම ද මෙම කර්මාන්තය සාමූහිකව ජයගැනීමට බාධාවකි. ඒ පිළිබඳව ආකල්පමය වෙනසක් කිතුල් ගොවීන් තුළ ඇති කිරීම අත්‍යාවශ්‍ය සාධකයක් ලෙස අධ්‍යයනයෙන් පැහැදිලි වූ කරුණකි.

8.3 නිර්දේශ

1. අක්‍රීයව පවතින කිතුල් සමිති රාජ්‍ය නිලධාරියෙකුගේ මැදිහත් වීමෙන් නැවත ආරම්භ කොට ඒවා සඳහා යම් අරමුදලක් ලබා දී සාමාජික මුදලක් අයකර ගනිමින් වක්‍රීය ණය අරමුදලක් ස්ථාපිත කොට ඉන් කිතුල් ගොවීන්ට සාධාරණ පොළියක් යටතේ ණය ක්‍රමයක් ආරම්භ කිරීම හා එම ණය මුදල සැපයීම කිතුල් ආශ්‍රිත කර්මාන්තයක් සඳහා පමණක් නිකුත් කළ යුතුය. ප්‍රථමයෙන් ඒ සඳහා තෝරාගත් කිතුල් ගම්මානයක එවැනි වැඩසටහනක් ක්‍රියාත්මක කොට සක්‍රීය පර්යේෂණයක් (Action Research) සිදු කළ හැකිය.
2. කිතුල් සමිති බොහොමයක ඉහළ නිලතල දරනු ලබන්නේ වයස අවුරුදු 45-50 අතර පිරිසකි. විශේෂයෙන් ම මොවුන් සමිති වාර්තා සැකසීම මුදල් වාර්තා ඉදිරිපත් කිරීම වැනි කරුණු ක්‍රමවත් අයුරින් සිදු නොකිරීම නිසා කිතුල් සමිතිවලින් 95%ක්ම අසාර්ථක වීමට බලපා ඇති ප්‍රධාන කරුණකි. එබැවින් සමිතිවල නිලතල සඳහා කිතුල් කර්මාන්තයේ යෙදී සිටින තරුණ පිරිස් යොදවා ඔවුන්ට පොත් තැබීම වැනි කටයුතු පිළිබඳව පුහුණුවක් ලබාදිය යුතුය. ඒ තුළ ඔවුන්ට යම් සමාජ පිළිගැනීමක් ද ලබා දිය හැකි ය.

3. කිතුල් කර්මාන්තය පවතින ගම්මානවලින් කිතුල් ආශ්‍රිතව ව්‍යාපාරිකයින්, ව්‍යවසායකයින් සොයා ඔවුන්ට සියලු අංශ සම්බන්ධයෙන් විධිමත් පුහුණුවක් එනම්, ගුණාත්මකව කිතුල් නිෂ්පාදන නිෂ්පාදනය කිරීම, ඒ ආශ්‍රිතව පවතින නව මෙවලම් හඳුන්වාදීම හා පුහුණුව, අලෙවිකරණය, ජාත්‍යන්තර වෙළෙඳපොළ හා සම්බන්ධ වීමේ අවස්ථාව ලබාදීම යනාදිය මගින් ඔවුන්ව දිරිමත් කිරීම සිදු කළ යුතුය. මෙහිදී සැබෑවටම මෙම කර්මාන්තය තුළින් දියුණු වීමට කැමති තරුණයින් සොයා ගත යුතු ය.
4. රජය මගින් විවිධ වැඩසටහන් හරහා ආධාර ලබාදීමේ දී කිතුල් කාර්මික හැඳුනුම්පත මූලික කරගනිමින් ඒවා බෙදාදිය යුතුය. බොහෝ විට ඒවා නිසි පුද්ගලයින්ට ලැබී නොමැති තත්ත්වයක් දක්නට තිබේ. ඒ තුළ විවිධ ගැටලු පැන නැගුණු අවස්ථා අධ්‍යයනයට ලක් කළ පුද්ගලයින්ගේ ප්‍රතිචාරවල දක්නට විය.
5. කිතුල් සඳහා ප්‍රමිති සහතිකයක් නිකුත් කිරීමට පියවර ගැනීම. ඒ තුළින් ප්‍රමිතියෙන් බාල නිෂ්පාදන වෙළෙඳපොළට ඒම වැළැක්වීමට පියවර ගැනීම හා පාරිභෝගික ආරක්ෂණ අධිකාරියේ සහාය ඇතිව ප්‍රමිතියෙන් බාල නිෂ්පාදන වෙළෙඳපොළෙන් ඉවත් කොට එවැනි නිෂ්පාදකරුන්ට එරෙහිව නීතිමය පියවර ගැනීම.
6. තෙලිදිය එක් රැස් කිරීමේ මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවා තෙලිදිය ගෙනඒම සඳහා ප්‍රවාහන පහසුකම් සැලසීම. මෙය දැනටමත් රත්නපුර හා නුවරඑළිය දිස්ත්‍රික්කයන් හි ප්‍රදේශ කිහිපයක සිදුවන අතර එය කිතුල් නිෂ්පාදන සිදු කරන සෑම ප්‍රදේශයකම ව්‍යාප්ත කළ යුතුය. ඇතැම් ප්‍රදේශවල මේ තත්ත්වය ඇති කිරීම මඳක් අපහසුවිය හැක. විශේෂයෙන් ම මාතර දිස්ත්‍රික්ක තෙලිදිය එක් මධ්‍යස්ථානයකට දීමට ගොවිහු කැමැත්තක් නොදක්වති. සාම්ප්‍රදායික මතයක් ඔවුන් තුළ මුල් බැස ගෙන තිබීම ඊට ප්‍රධාන හේතුවකි. එහි දී ඔවුන් තුළ ආකල්පමය වෙනසක් ඇති කළ යුතුය.
7. කිතුල් ශාක ඇතැම් ප්‍රදේශවලින් වද වී යාමේ කර්ජනයකට මුහුණු පා ඇත. මාතර දිස්ත්‍රික්කයේ විහාරහේන ගම තුළ එවැනි තත්ත්වයක් මතු වී තිබේ. කිතුල් මල් මැදීමට හැකියාවක් මෙන්ම කැමැත්තක් ඇති පුද්ගලයින් මේ ප්‍රදේශයේ සිටිය ද කර්මාන්තයක් ලෙස එය පවත්වාගෙන යාමේ හැකියාවක් නොමැති තත්ත්වයක් උද්ගත වී තිබේ. මෙහි කිතුල් සැකසුම් මධ්‍යස්ථානයක් ද ස්ථාපිත කොට ඇත. ඒ සඳහා මිටි කිතුල් ප්‍රභේදය

හඳුන්වාදීම හා වගා කිරීමට කැමැත්තක් දක්වන ගොවීන් වෙත ඒවා බෙදා දීමට කටයුතු කිරීම.

8. පොලීසිය, වන සංරක්ෂණ නිලධාරීන් හා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව මගින් කිතුල් ගොවීන්ට එල්ලවන්නා වූ නෛතිකමය බාධාවන් ඉවත් කිරීම.
9. කිතුල් ආශ්‍රිත අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන ප්‍රවර්ධනය: දැනටමත් කර්මාන්ත සංවර්ධන මණ්ඩලයේ මැදිහත්වීමෙන් මෙවැනි වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක වුව ද ඒ ආශ්‍රිතව ව්‍යවසායකයින් බිහි වී නොමැත. එබැවින් එවැනි ව්‍යවසායකයින් දිරිමත් කිරීම සඳහා ණය ආධාර ක්‍රමයක් රාජ්‍ය බැංකුවක් හරහා හඳුන්වාදීමට පියවර ගැනීම.
10. කිතුල් නිෂ්පාදන අලෙවිය සඳහා වෙළෙඳපොළක් ඇති කිරීම. ඒ සඳහා ප්‍රමිතියෙන් උසස් කිතුල් නිෂ්පාදන රාජ්‍ය අංශය විසින් මිල දී ගෙන රට පුරා බෙදාහැරීමේ ක්‍රමවේදයක් හඳුන්වාදීම. ඒ සඳහා සතොස වෙළෙඳ ජාලය භාවිතා කළ හැක.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

අබේසිංහ ආරිය, (1991) "ශ්‍රී ලංකාවේ කිතුල් කර්මාන්තය දියුණු කිරීම සඳහා කෘෂිකර්මාන්තයට සැලැස්මක්" , ආර්ථික විමසුම සඟරාව, 1991 නොවැම්බර්/දෙසැම්බර් කලාපය

කර්මාන්ත තාක්ෂණ ආයතනය, (2003), අන්තර්ජාල වාර්තා

සෙනෙවිරත්න එම්.ඒ.පී.කේ. , (2007), "කිතුල් කර්මාන්තයට අදාළ යහපත් නිෂ්පාදන පිළිවෙත්", අපනයන කෘෂිකර්ම දෙපාර්තමේන්තුව

සෙනෙවිරත්න එම්.ඒ.පී.කේ. , (සංස්), (2004), "කිතුල් කප් රුකකි" , අපනයන කෘෂිකර්ම දෙපාර්තමේන්තුව, කෘෂිකර්ම, පශු සම්පත්, ඉඩම් හා වාරිමාර්ග අමාත්‍යාංශය

ජාතික කිතුල් සංවර්ධන වැඩසටහන, (2012), අන්තර්ජාල වාර්තා

Hettiarachchi Ayachana, (2008), "Study on Kithul Products (Treacle and Jaggery) on a Commercial Scale" Thesis of Master of Bussiness Administration Department of Management of Technology, University of Moratuwa

www.topssrilanka.com, accessed on 10th July 2013

www.dailynews.lk, org. , accessed on 10th July 2013

තැ. සං. 1522
කොළඹ,
ශ්‍රී ලංකාව.

දු. අ. 94112696981
94112696437

ෆැක්ස් 94112692423

විද්‍යුත් තැපෑල: library@harti.lk

වෙබ් : www.harti.gov.lk

ISBN 978-955-612-177-3

Rs 300/-

National Digitization Project

National Science Foundation

Institute : National Science Foundation

1. Place of Scanning : Sanje (Private) Ltd, Hokandara

2. Date Scanned :02/06/2017.....

3. Name of Digitizing Company : Sanje (Private) Ltd, No 435/16, Kottawa Rd,
Hokandara North, Arangala, Hokandara

4. Scanning Officer

Name :Angelo Melvin Luwis.....

Signature :.....

Certification of Scanning

I hereby certify that the scanning of this document was carried out under my supervision, according to the norms and standards of digital scanning accurately, also keeping with the originality of the original document to be accepted in a court of law.

Certifying Officer

Designation :Information Officer.....

Name :Renuka Sugathadasa.....

Signature :.....

Date :02/06/2017.....

“This document/publication was digitized under National Digitization Project of the National Science Foundation, Sri Lanka”